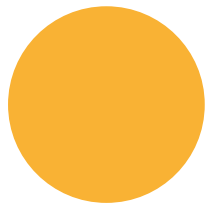

Tadeusz

Arpađ

Olszański

Hárs Gábor

1942-ben születtem. Túléltem a vészkorszakot, majd a Rákosi-, a Kádár- és az Orbán-rendszert is. Kijártam az iskoláimat, 1970-ben orosz és lengyel szakos tanári diplomát szereztem. Ifjúkoromban voltam betűszedő-nyomdász, majd negyven éven át diplomata, két ciklusban országgyűlési képviselő. Dolgoztam (három részletben) tíz évet Var-sóban, 1995 és 1998 között a Magyar Köztársaság nagyköveteként. Tanítottam, írtam és fordítottam könyveket, köztük Tadeuszét is. Megtisztelő, hogy az emlékéét őrző könyvet szerkeszthettem.

**Tadeusz
Arpad
Olszański**

Tadeusz Arpad Olszański

kiadás / wydawnictwo

© Hárs Gábor © Lengyel Intézet / Instytut Polski
Budapest, 2026.

szerkesztés / redakcja

Hárs Gábor

gondozás / opracowanie

Mihályi Zsuzsa, Jarosław Bajaczyk

grafika /

Krzysztof Ducki

ISBN 978-83-68207-39-2

nyomda / druk

Vareg Nyomda

Tadeusz
Arpad
Olszański

Hárs Gábor

szerkesztő / redaktor

A képek az Olszański család, Hárs Gábor, a Lengyel
Intézet, a Népszava, a lengyelországi Portius Társaság
archívumából /
Ilustracje z archiwum rodziny Olszańskich,
Gábora Hársa, Instytutu Polskiego, dziennika *Népszava*,
Towarzystwa Portiusa

Przedmowa

☉ Któż o nim nie słyszał? Wewnątrz polsko-węgierskiej bańki, takich osób po prostu nie ma. A i szerzej ten pan w charakterystycznych okularach, o niezwykle barwnym życiorysie był rozpoznawalny przez wielu.

Osobiście Tadeusza Olszańskiego niestety nigdy nie spotkałem. W młodym wieku przeczytałem natomiast *Chłopców z Placu Broni*, a jakże – w jego przekładzie. Znałem przewodniki po Budapeszcie i Węgrzech. Później dowiedziałem się o karierze dziennikarskiej, a także wielkim sercu dla sportu olimpijskiego oraz – nem utolsó sorban (!) – gastronomii.

Na tym tle późną jesienią 2024 roku z radością przystałem na sugestię Wojciecha Salapskiego, aby nawiązać kontakt z Gáborem Hársem, byłym ambasadorem węgierskim w Warszawie. Jak usłyszałem, ten nosił się od dawna z marzeniem zebrania wspomnień o swoim wieloletnim przyjacielu Tadeuszu Olszańskim. Od razu uznałem, że Instytut Polski jest najlepszą instytucją, która w spełnieniu tego marzenia może i powinna pomóc. I tak w 2025 roku rozpoczęła się wspólna praca nad wyjątkowym projektem. Gábor wykonał potężną pracę redakcyjną. W międzyczasie połączyła nas serdeczna więź. Wojtku, Gáborze – bardzo dziękuję za Wasze zaufanie i współpracę!

Dziękuję Krzysztofowi Duckiemu, który w swym niewyczerpanym talencie artystycznym, doświadczeniu w składaniu publikacji do druku oraz pasji historyka-archiwisty nanizął kolejną perłę na naszyjnik braterstwa polsko-węgierskiego. Dziękuję Zsuzsannie Mihályi za sprawną korektę tekstu.

Wdzięczność wyrażam także wszystkim autorkom i autorom tekstów wspomnieniowych oraz tym, którzy podzielili się archiwalnymi zdjęciami – bez Was ta publikacja by nie powstała. Wszystkie wspomnienia drukujemy w języku, w którym zostały spisane. Uznaliśmy, że większość czytelników będzie dwujęzyczna, stąd tłumaczenie nie jest niezbędne. A gdyby okazało się potrzebne, łatwo sięgnąć po tłumaczenie maszynowe, w erze sztucznej inteligencji już oczywistość.

Na koniec pragnę podkreślić, że kreśląc te słowa w gabinecie, w którym kiedyś pracował Tadeusz Olszański, odczuwam szczególną motywację oraz odpowiedzialność. Odpowiedzialność za to, aby program LENGYEL KULTÚRA był nieustająco atrakcyjny dla współczesnego odbiorcy. Zarazem za to, aby wpisywał się w dorobek intelektualny, zrozumienie kraju urzędowania i bardzo szeroko rozpiętą sieć kontaktów z czasu ostatniego dyrektora tej instytucji przed upadkiem Bloku Sowieckiego.

Tak się symbolicznie składa, iż premierowa prezentacja książki w Instytucie Polskim w Budapeszcie – w obecności dzieci (Agata Szumowska, Michał Olszański, podziękowania za otwartość i życzliwość) i wnuków Tadeusza Olszańskiego – ma miejsce tuż po przełomowych wyborach parlamentarnych na Węgrzech z 12 kwietnia 2026 roku, które sami Bratankowie nazywają prawdziwym dokończeniem zmian systemowych z 1989 roku. Jednocześnie dzieje się w czasie pierwszej zagranicznej wizyty nowego węgierskiego premiera w Warszawie. Nie mam wątpliwości, że ta długo wyczekiwana rewitalizacja stosunków dwustronnych przypadłaby bohaterowi tej publikacji do gustu.

Jarosław Bajaczyk

dyrektor Instytutu Polskiego

w Budapeszcie

Előszó

2011-ben ismertem meg. A nevét természetesen előtte is ismertem, a Nobel díj papryki ott volt a polcomon, olvastam néhány cikkét a Politykában, és tudtam, hogy ő fordította Ottlikot, személyesen azonban a Varsói Magyar Kulturális Intézetben találkoztunk először. Később aztán volt szerencsém több rendezvényt is lebonyolítani vele, az Intézetben mutattuk be például Hamvas Béla *A bor filozófiája* c. kötetét is, természetesen az ő fordításában, mégis az első találkozó számomra mindenképpen emlékezetes marad, mégpedig a körülmények miatt.

Hagyományosan az Intézet adott otthont a boglarczykok, vagyis a II. világháború idején Magyarországon, a balatonboglári lengyel iskolában tanult menekültek rendszeres összejövetelének – ezeken az „osztálytalálkozókon” az akkor már jócskán nyolcvan-kilencven éves hölgyek és urak megkapó derűvel-melegséggel idézték fel fiatalokuk legszebb éveit. Itt volt Tadzio a társaság egyik központja. A híre persze megelőzte: rögtön tudtam, ki ő, humorát, közvetlenségét nem lehetett eltéveszteni. Ontotta magából az anekdotákat, a pletykákat is, a rá jellemző előadótehetséggel. Olyan volt számomra, mint azok a jól öltözött urak, akik régen, gyermekkoromban a televízióban vezettek szórakoztató műsorokat, meggyőző tudással, kifogástalan eleganciával, hibátlan dikcióval, igaz, kissé modorosan – ilyen személyiségek már sem a magyar, sem a lengyel tévében nincsenek...

Gyakori vendég volt a rendezvényeken, előszeretettel, akár kérétenül is megosztotta véleményét a hallottakkal-látottakkal kapcsolatban – de amit mondott, arra mindig érdemes volt odafigyelni. Különösen, ha kedvenc témáiról, az irodalomról, a gasztronómiáról, a borról, vagy a sportról volt szó. E témákban csalhatalan volt az emlékezete, és bár-mikor készen állt a disputára – emlékszem, egyszer késhegyig menő vitába keveredtünk a halászléfőzés rejtelméről. Amikor a hagymadinsztelésről, netán egy jó magyar borról írt vagy beszélt, az ember szinte érezte az illatokat. Nála az irodalom és az élet élvezete kéz a kézben járt: minden szavából áradt az az életszeretet.

Alighanem ez tette kiváló fordítóvá is: jól értette a magyarokat, és ügyesen tolmácsolta a magyarságot a lengyeleknek. Nemcsak konkrétan a talán legjobb *Pál utcai fiúk*-fordításra, meg a számtalan népszerűsítő-ismeretterjesztő kötetre és cikkekre gondolok, hanem arra, hogy teljes személyiségével tette mindezt. Ez persze nem csoda, hiszen származása folytán maga is valahol a két nemzet között volt, e tulajdonságát azt hiszem, tudatosan ki is használta. De mivel Lengyelországban élt, mégis inkább Magyarországot magyarázta el a lengyeleknek *en bloc*, minden közegben, minden felületen. Azok közé a nem-hivatalos nagykövetek közé tartozott, akik évtizedeken át pillérei voltak e barátságnak: elegánsan, közvetlenül, természetességgel és szeretettel, ugyanakkor biztos tudással a birtokában közvetített a két nemzet között, és ebben bizonyos állandóságot sugárzott. Most, amikor a társadalmi-politikai szálak foszladozni látszanak, érdemes felidézni alakját, stílusát, történeteit.

Keresztes Gáspár

Igazgató – Varsói Magyar Kulturális Intézet

A szerkesztőtől

2023. szeptember 24-én nem is kaphattam volna Varsóból ennél rosszabb hírt. Két napja elhunyt legrégebbi és legidősebb lengyel barátom, **Tadeusz Arpad Olszański** író, újságíró, a magyar irodalom kiváló fordítója. Írói álnevén Simenfalvy (édesanyja, Siménfalvy Katalin után), újságíróként T.O., tad. (Stanisławów, ma Івано-Франківськ, Iwano-Frankivszk, Ukrajna, 1929. augusztus 28 – Piaseczno, 2023. szeptember 22.)

Tudtam, hogy beteg, hiszen rendszeres telefonkapcsolatban voltunk. Utoljára augusztus 28-án hívtam, felköszöntöttem a 94. születésnapján. A hangja nagyon gyenge volt, a szokottnál többször tért át magyarról lengyelre. A következő napokban felváltva tudósítottak varsói barátaim, Seweryn Kowalski és Wojtek Salapski, a hírek egyre aggasztóbbak voltak. De a halálhír mindig váratlan, felkészülni nem lehet rá.

Tadeuszsal (vagy Tádéval) a hatvanas évek közepétől, egyetemista koromból ismertük egymást, barátságunk innen datálódik. Figyelemmel kísértük egymás életútját, varsói munkám során mindig támaszkodhattam rá, ahogy ő is rám, amikor diplomataként és újságíróként Budapesten tevékenykedett. Megtiszteltetésnek vettem, hogy egyik könyvét én fordíthattam, akárcsak azt, hogy az utóbbi évtizedekben írt könyveimnek az első olvasói és méltatói között volt. Barátságunk kiterjedt családjainkra is, feleségét, Barbarát is nagyon szerettük. Az ő – néhány évvel ezelőtt bekövetkezett – halála éppen úgy megrázott, mint a mostani hír, hogy Tadeusz sincs többé.

Pár héttel később Wojtekkal törzshelyünkön, a Rákócziiban ültünk, Tadeuszról beszélgettünk. Azt gondoltuk, nem lehet, hogy emléke feledésbe merüljön. Nem kellett sok hozzá, hogy kitaláljuk, készüljön egy könyv, amelyben emléket állítunk Tadeusznak.

A gondolat megvalósítása másfél évet váratott magára. A Lengyel Intézet újonnan érkezett igazgatója, Jarosław Bajaczyk úr volt az, aki magáévá tette. Leültünk hármasban, és előbb fejben, majd papíron megterveztük a könyvet. Megtiszteltetésnek vettem a felkérést, hogy vállaljam el a szerkesztő feladatát.

Mint a T. Olvasó láthatja, a könyv elkészült. Köszönöm, köszönjük mindazon lengyel és magyar barátainknak, akik írásaikkal megtisztelték könyvünket, s hozzájárultak ahhoz, hogy emléket állíthassunk Tadeusz Olszańskinak, az írónak, újságírónak, műfordítónak és diplomatának.

2025. október

Mitrovits Miklós

történész, polonista, tudományos kutató

Tadeusz Olszański, a magyar–lengyel kapcsolatok szimbóluma

 Tadeusz Olszański 1929. augusztus 28-án született Stanisławówban (ma: Ivano-Frankivszk, Ukrajna). Magának a városnak is volt „magyar múltja”: 1848. március 15-én a pesti forradalom hírére Stanisławówban is megmozdulások kezdődtek. Az ott állomásozó magyar százados, Lenkey János azonban megtagadta, hogy huszárszázadával leverje a galíciai lengyelek mozgalmát, így végül az osztrák erők tették meg. Lenkeyt ezért letartóztatták, amiért a százada fellázadt. Végül elengedték, és a százada élén hazatért, hogy aztán a Habsburg-ellenes magyar szabadságharc egyik kiváló parancsokává váljon. Történetét Sára Sándor vitte filmre *80 huszár* címmel (1978), jeleneteit Lengyelországban vették fel.

A lengyelek, ukránok, ruszinok, huculok, zsidók, németek, örmények, magyarok, románok és cigányok által lakott városka – Tadeusz Olszański születésekor – az akkori Magyarország határához közel feküdt. Nem meglepő, hogy ebben a kulturális kavalkádban Olszański is vegyes családból származott. Apja lengyel, édesanyja pedig a magyar Siménfalvy Katalin volt. *„A magyarok közössége nagy volt, lehettek több százan vagy még ennél is többen. Csak a mi családunkkal baráti viszonyt ápolókat említem meg. Emlékszem, hogy a magyarok március 15-én, nemzeti ünnepükön az örmény templomban találkoztak... [...] Nagyon kis kivétellel a lengyel–magyar családok kétnyelvűek voltak, és kapcsolatot tartottak a szülőfölddel. E területek azonban akkor már nem tartoztak Magyarországhoz, hanem Csehszlovákia részét képezték. Csak 1939 márciusában, amikor e területek, rövid időre, ismét visszakerültek Magyarországhoz, lett közös lengyel–magyar határ”* – emlékezett később szülővárosára.

Az Olszański család nem hagyta el Lengyelországot 1939 őszén, a lakhelyén maradt. 1941 nyarán, amikor Magyarország is megtámadta a Szovjetuniót, Stanisławów magyar megszállás alá került. Az ott élő lengyelek és magyarok életében ez pozitív változást hozott, mivel a magyarok véget vetettek az ukrán katonaság erőszakoskodásainak. Olszańskiék számára még inkább kedvező volt a helyzet, hiszen édesanyjának két fivére magas politikai pozíciót töltött be Magyarországon. Siménfalvy Árpád a kárpátaljai magyar kisebbség vezetője lett a terület visszacsatolását követően, 1939-től pedig Bereg, Ugocsa és Ung vármegyék, valamint Ungvár főispánja. Siménfalvy Sándor pedig a Külföldiek Ellenőrző Központi Hatóság (KEOKH) vezetője volt Budapesten, aki a Belügyminisztérium IX. Ügyosztálya mellett valamennyi Magyarországra érkezett külföldi – így a lengyelek – ügyével is foglalkozott. Emellett Stanisławówban éppen szemben laktak a berendezkedő magyar helyőrséggel, amelynek parancsnoka Ayckler Domonkos ezredes lett, felesége Tadeusz Olszański édesanyjának régi barátnője volt.

Egyáltalán nem véletlen, hogy még a németek bevonulása után is a viszonylag védett Olszański-Siménfalvy házban folytak a semlegeségről, a kölcsönös tájékoztatásról, valamint fegyverek átadásáról szóló tárgyalások a lengyel Honi Hadsereg és a Podole környékén állomásozó I. Magyar Hadsereg között. Magyarországra csak a Vörös Hadsereg közeledésének hírére, 1943 őszén telepedtek át a magyar hadsereg segítségével. Szülei Nagytarnára mentek, itt volt anyai nagyszüleinek a birtoka, ő pedig Balatonboglárra került a Varga Béla plébános és kisgazda politikus által létesített lengyel nyelvű gimnáziumba. Olszański így a háború végig a Balaton-parti településen járt iskolába, egyike volt azon kevés lengyel diáknak, akik a háború alatt lengyel nyelvű középiskolai tanulmányokat folytathattak. Ezért örökké hálás maradt Magyarországnak.

A háború után hazatért Lengyelországba, és a Varsói Egyetemen 1952-ben újságírói diplomát szerzett. Újságíróként dolgozott, elsősorban Magyarországra és a sportra szakosodott. Az 1960-as években a *Sztandar Młodych* ifjúsági lap szerkesztőségében a sportrovatot vezette. Később a *Sportowiec* képes sportlap, a Lengyel Televízió és az Országos Kiadóvállalat szerkesztőségében dolgozott. Sportújságíróként

hatszor tudósított az olimpiai játékokról (1960–1980, Rómától Moszkváig), ő volt a korszak legismertebb televíziós sportriportere.

Ebben a minőségében kezdeményezte az ún. Fair Play-versenyt. Az első győztes 1963-ban Zbigniew Pietrzykowski ökölvívó (Papp László kortársa, ellenfele és barátja) volt. Az ötlet annyira népszerűvé vált, hogy azóta a Lengyel Olimpiai Bizottság minden évben kiosztja a Fair Play-díjakat. A kampány az egész világon népszerűsége tett szert, ezért Olszański megkapta az UNESCO Fair Play-díját (Jan Lisszel együtt) a *Fair Play. Tiszta játék* című könyvükért (magyarul 1987-ben jelent meg Hárs Gábor fordításában).

A sport mellett Olszański másik szenvedélye a magyar irodalom, történelem és kultúra volt. Több mint negyven magyar regényt és drámát fordított le lengyel nyelvre, köztük Molnár Ferenc világszerte ismert ifjúsági regényét, a *Pál utcai fiúkat*, ami máig kötelező olvasmány a lengyel iskolákban.

A magyar konyha iránti rajongását a *Nobel dla papryki* [Nobelt a paprikának], illetve a Molnár Klárával közösen írt *Na węgierski stole* [Magyar asztalnál] című gasztronómiai kalauzaiban fejezte ki. Számos útleírást és útikönyvet írt Magyarországról és Budapestről, valamint készített népszerűsítő kiadványokat a magyar népről és történelméről: (*Podróż na Węgry* [Utazás Magyarországra], *Spotkania z Węgrami* [Találkozások magyarokkal], *Budapeszteńskie ABC* [Budapesti ABC], *Synowie Arpada* [Árpád fiai], *Węgry. Informator turystyczny* [Magyarország, Turisztikai Tájékoztató]), közülük is legkiemelkedőbb a feleségével, Barbara Olszańskával közösen írt *Budapest* (1999) útikalauz, amelyet nemcsak magyarra, hanem számos más nyelvre is lefordítottak.

Soha nem felejtette el azt a hatalmas segítséget, amelyet a magyar társadalom és a magyar állam nyújtott a lengyeleknek a második világháború alatt. Többek között az ő szerkesztésében jelent meg 1985-ben az első, a témát érintő visszaemlékezéseket tartalmazó kötet magyar nyelven, *Barátok a bajban. Lengyel menekültek Magyarországon 1939–1945* címmel.

1986-tól a budapesti Lengyel Kulturális Központ igazgatóhelyetteseként, majd 1988-tól 1990-ig igazgatójaként kulturális diplomataként Magyarországon szolgált. 1990 és 1994 között a Lengyel Rádió

és Televízió magyarországi és jugoszláviai tudósítója, majd a „Polityka” című hetilap rovatvezetője volt.

Utolsó könyvében, a 2022-ben megjelent *Było, minęło, zostało w pamięci* [Volt, elmúlt, az emlékezetben maradt] című munkájában a következőképpen foglalta össze életét: „Az írásnak és az írásból éltem. Voltam újságíró, nem csak sportújságíró, valamint a magyar irodalom fordítója, rádió- és televíziós tudósító, de összességében talán leginkább író”.

Számunkra azonban Tadeusz Olszański a magyar–lengyel barátság emblematikus alakja, akit bárhova is sodort az élet, mindig megtalálta a módját annak, hogy a két nép közötti kapcsolatokat erősítse.

Tadeusz Olszański 2023. szeptember 22-én a Varsó melletti Piaseczno településen hunyt el, és a varsói Powązki temetőben helyezték örök nyugalomra.

2025. február 21.

Magyar karszalag lengyel egyenruhán

(részlet)

Hosszú évek óta foglalkozom a második világháború alatt Magyarországra menekült lengyelek történetével. Jómagam is menekült voltam, Balatonbogláron jártam a lengyel iskolába, amiről már írtam az *Új Tükör* hasábjain. Dr. Jerzy Robert Nowakkal közösen néhány év munkájával összegyűjtöttük a lengyel menekültek visszaemlékezéseit, amelyeket igen szép formában adott ki az Európa Kiadó a *Barátok a bajban* című kötetben. Nem csak mi foglalkoztunk a problémával, írtak róla Lengyelországban és Magyarországon is, mint Helena és Tibor Csorba vagy dr. Lagzi István. A háború befejeződése óta már több mint negyven év eltelt, s azt hihetnénk, hogy erről a nehéz időszakról és a magyarok segítségéről már szinte mondent elmondtunk, mégis kiderült, hogy még mindig léteznek fehér foltok. Épp ezek közül sikerült rábukkannom egyre legutóbb is. Mégpedig két remek fiatal, egy testvérpár, Juhász Emma és Ernő részvételére a lengyel ellenállási mozgalomban. A legnagyobb tiszteletre érdemes kérdés, mert Juhász Ernő fiatal életét áldozta fel a szabad és független Lengyelországért vívott harcban.

Arról, hogy a lengyel futárok között két magyar is volt, egy évvel ezelőtt Poznańban szereztem tudomást. Az ottani Lengyel–Magyar Baráti Társaság hívott meg találkozóra a *Barátok a bajban* megjelenése alkalmából. A találkozó után odajött hozzám egy idősebb hölgy – Ewa Korczyńska, aki a háború alatt futár volt a Budapest–Zakopane–Budapest útvonalon.

A futárok külön fejezetet jelentenek a lengyel ellenállási mozgalom történetében. Sok-sok határon szöktek át Varsótól Londonig, szállították a legtitkosabb dokumentumokat és pénzeket. Sokan közülük a Gestapo börtöneiben pusztultak el. A háború után sok kellemetlenség

érte őket, azok, akik a Honi Hadsereg kötelékébe tartoztak, gyakran börtönbe kerültek. A sztálinizmus korszaka nem csak Magyarországon hatott negatívan. Végül is nagyon kevés futár maradt Lengyelországban, s nem sokat tudunk róluk. Hosszú éveken át ugyanis nem akartak beszélni magukról. Csak az utóbbi időben kezdenek megjelenni Lengyelországban érdemi, dokumentált történelmi publicisztikák róluk.

Héjj Klára ford.

In: Magyarok és lengyelek 1939–1945 Menekültügy

(Gondolat, Budapest, 1991)

Tadeusz Olszański szülei.
Tadeusz Olszański és Siménfalvy Katalin esküvői képe, 1927 /
Rodzice Tadeusza Olszańskiego.
Zdjęcie ślubne Tadeusza Olszańskiego i Katarzyny Simenfalvy, 1927

Tadeusz Olszański a mamájával, 1930 /
Tadeusz Olszański z mamą, 1930

Tadeusz Olszański
krakkói viseletben /
Tadeusz Olszański
w stroju krakowskim

Tadeusz Olszański a mamájával, 1938 /
Tadeusz Olszański z mamą, 1938

Diákévek /
W czasach studenckich

Diákévek /
W czasach studenckich

Tadeusz Olszański és Barbara Gościej esküvői képe /
Zdjęcie ślubne Tadeusza Olszańskiego i Barbary Gościej

Feleségével, Barbarával Toledóban /
Z żoną Barbarą w Toledo

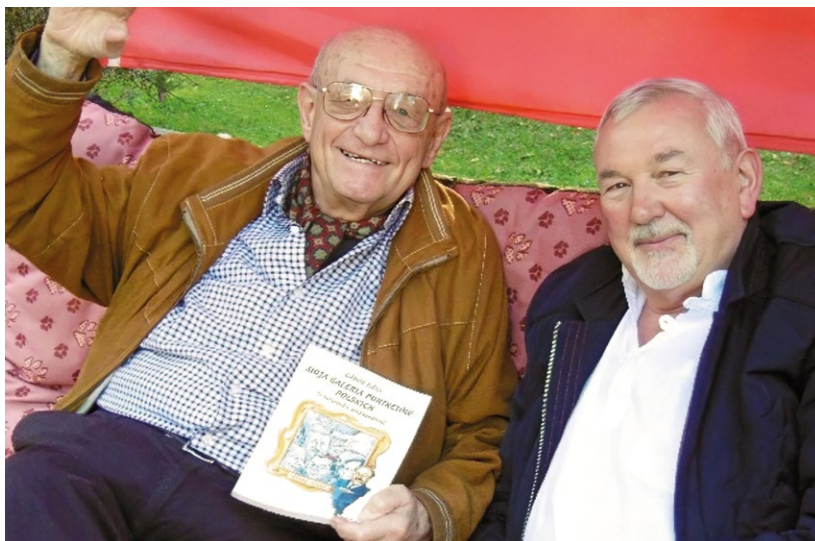
MR
CAFE
Sally's

HERNANDEZ

90. születésnapján családjá körében /
Wóród podziny z okazji 90 urodzin

Seweryn Kowalski polonistával, Hárs Gábor könyvével , 2018 /
Z polonistą Sewerynem Kowalskim z książką Gábora Hársa, 2018

Krzysztof Varga íróval / Z pisarzem Krzysztofem Varga

A Fair Play dijital Diploma for promotion, 1987 / Z nagrodą Fair Play Diploma for promotion, 1987

A Fair Play dijital Trophy for promotion, 2015 / Z nagrodą Fair Play Trophy for promotion, 2015

Balra ül Tadeusz Olszański, az első sorban ül Szokolay Katalin, jobbra állnak Molnár István és Gordon István, Varsói Magyar Kulturális Intézet, 1989 /
Od lewej siedzi Tadeusz Olszański, w pierwszym rzędzie siedzi Katalin Szokolay, stoją od prawej István Molnár i István Gordon, Instytut Kultury Węgierskiej w Warszawie, 1989

Könyvei között /
Wśród swoich książek

A Nemzetközi Fair Play Bizottság tagjai között Brémában,
mellette Irena Szewińska-Kirszenstein /
Wśród działaczy Międzynarodowego Komitetu Fair Play
obok Ireny Szewińskiej-Kirszenstein w Bremie

И Г Р Ы
XXII
ОЛИМПИАДЫ

МОСКВА
1980
MMMMMMMM

LA CARTE D'IDENTITE EST VALABLE DU 18 JUIN 1980 AU 2 SEPTEMBRE 1980.
THIS IDENTIFICATION CARD IS VALID FROM 18 JUNE 1980 TO 2 SEPTEMBER 1980.
ЭТА ИДЕНТИФИКАЦИОННАЯ КАРТА ДЕЙСТВИТЕЛЬНА С 18 ИЮНЯ 1980 ПО 2 СЕНТЯБРЯ 1980.

SIGNATURE
SIGNATURE
ЛИЧНАЯ ПОДПИСЬ

T. Olszanski

NOM
SURNAME
ФАМИЛИЯ

OLSZANSKI

PRÉNOMS
FIRST NAMES
ИМЯ

Tadeusz

PAYS
COUNTRY
СТРАНА

POLAND

FONCTIONS OLYMPIQUES
OLYMPIC FUNCTIONS
ОЛИМПИЙСКИЕ ФУНКЦИИ

POL

COMITÉ D'ORGANISATION DES JEUX DE LA XXIIe OLYMPIADE
COMMITTEE OF THE GAMES OF THE XXII OLYMPIAD
КОМИТЕТ ИГР XXII ОЛИМПИАДЫ

Игорь Соловьев

PRESIDENT / CHAIRMAN / ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

040511

Sajtóigazolvány Moszkvából, 1980 / Legitimacja prasowa z Moskwy, 1980

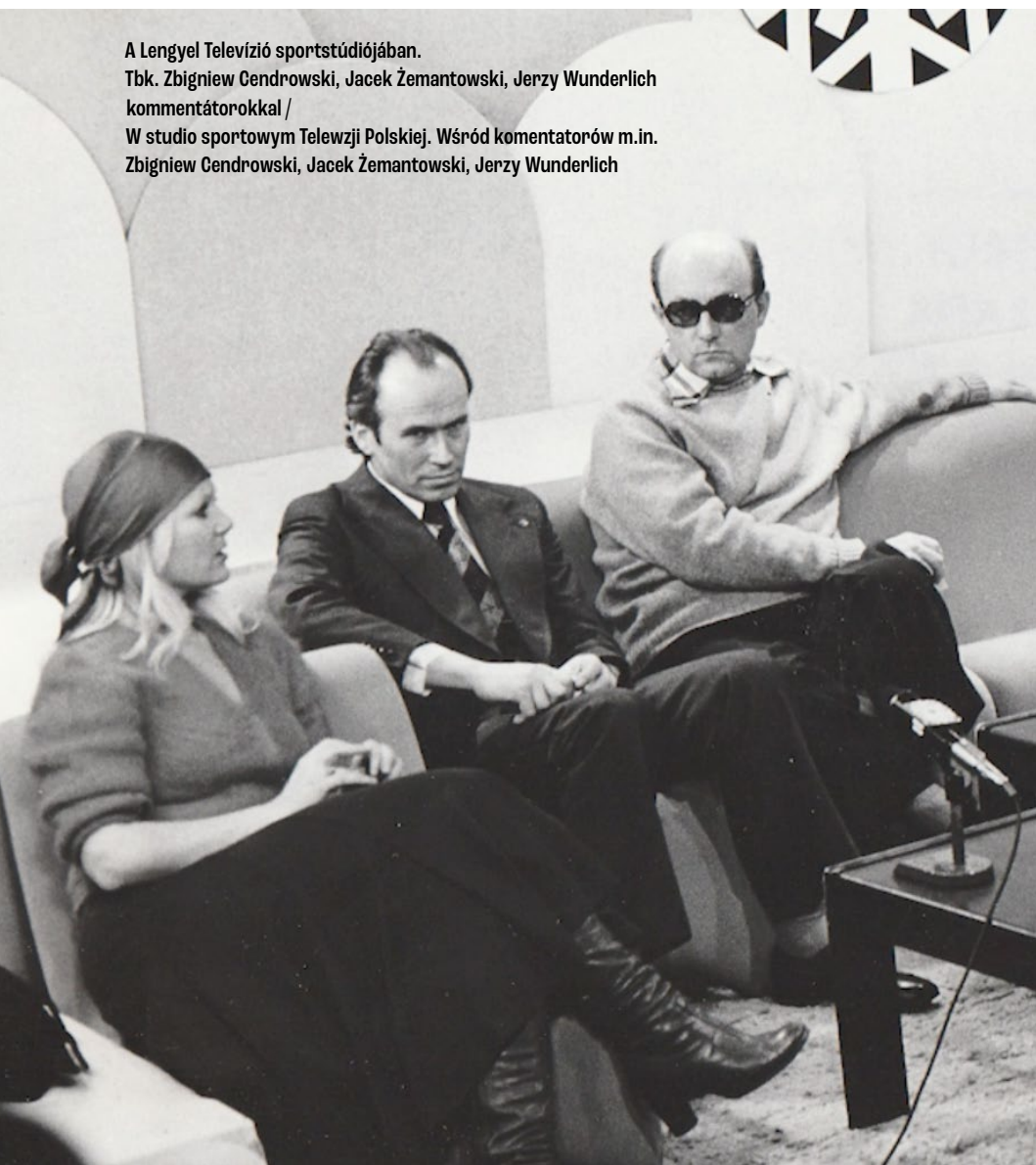

Rómában, a Szt. Péter téren /
W Rzymie na placu św. Piotra

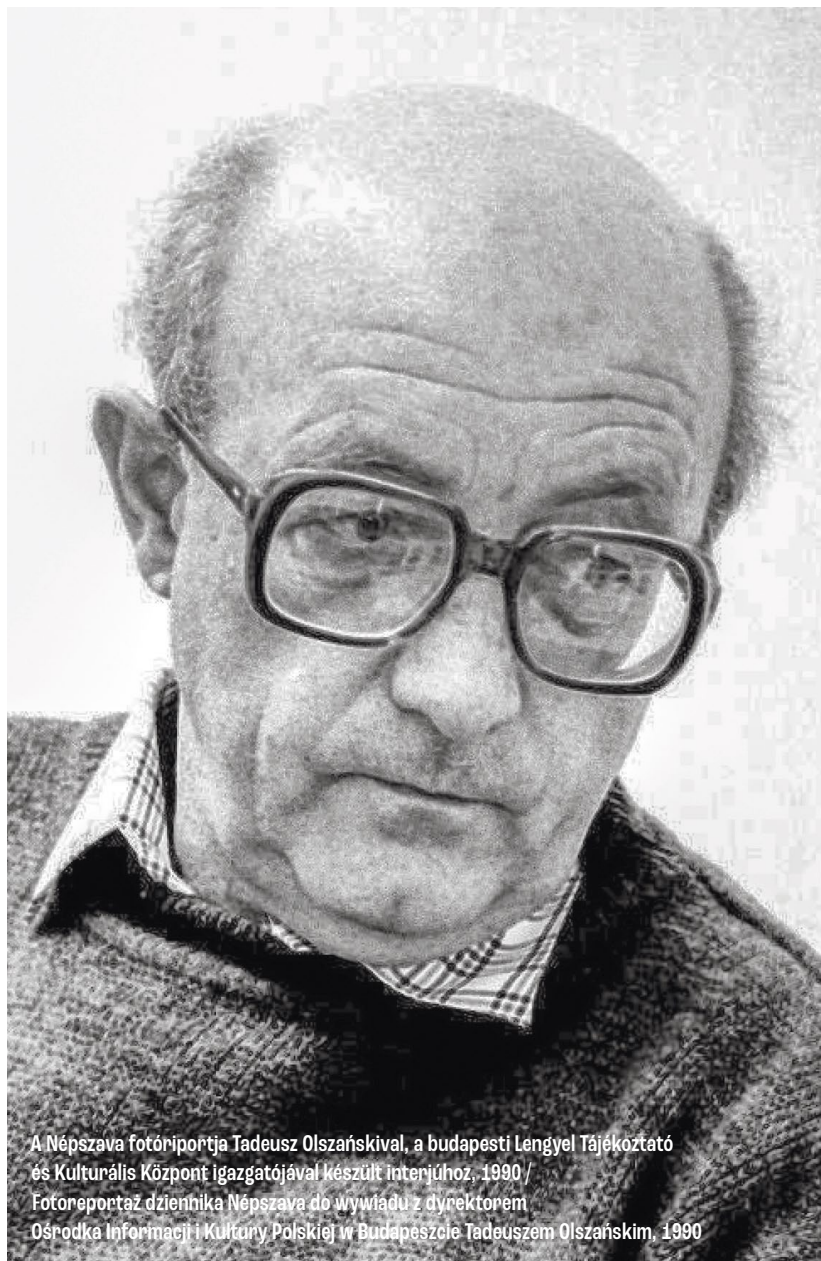
A Lengyel Televízió sportstúdiójában.

Tbk. Zbigniew Cendrowski, Jacek Żemantowski, Jerzy Wunderlich
kommentátorokkal /

W studio sportowym Telewizji Polskiej. Wśród komentatorów m.in.
Zbigniew Cendrowski, Jacek Żemantowski, Jerzy Wunderlich

A Népszava fotóriportja Tadeusz Olszańskival, a budapesti Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központ igazgatójával készült interjúhoz, 1990 /

Fotoreportaż dziennika Népszava do wywiadu z dyrektorem

Osrodka Informacji i Kultury Polskiej w Budapeszcie Tadeuszem Olszańskim, 1990

Tadeusz Olszański portréja, készítette Wołodimir Romaniv
a Portius Társaság tagjainak galériájához /
Portret Tadeusz Olszańskiego autorstwa Wołodimira Romaniva
do galerii członków Stowarzyszenia im. Portiusa

Varga Béla atya látogatása a budapesti Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központban
A vendéget Tadeusz Olszański igazgató üdvözli /
Wizyta ks. Béli Vargi w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Budapeszcie.
Gościa wita dyrektor Tadeusz Olszański

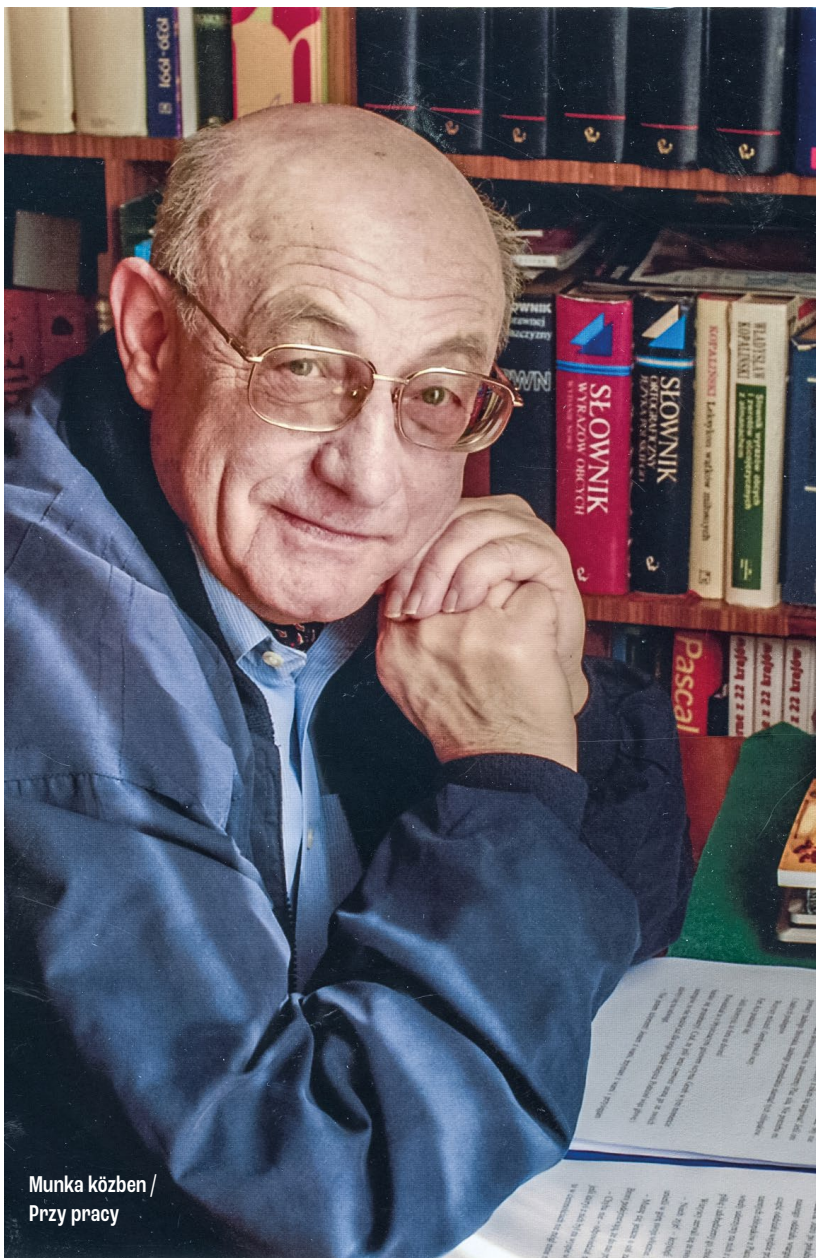
**Tadeusz Olszański, a budapesti Lengyel Tájékoztató
és Kulturális Központban igazgatója /
Dyrektor Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej
w Budapeszcie Tadeusz Olszański**

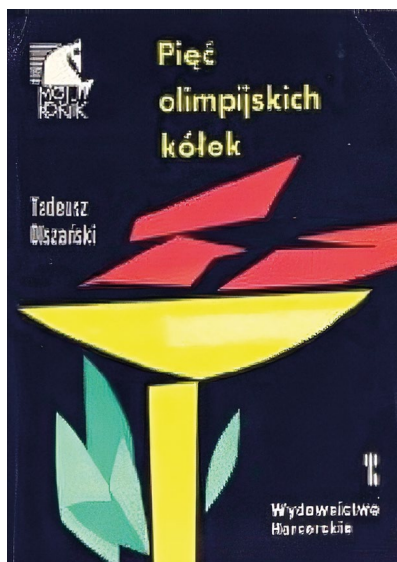
Tadeusz Olszański feleségével,
Barbarával a tunéziai Yasmine Hammametben /
Tadeusz Olszański z żoną Barbarą
w Yasmine Hammamet w Tunezji

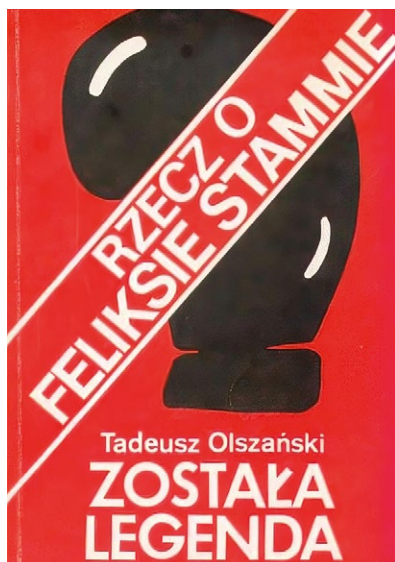
Tadeusz Olszański Piotruś unokájával /
Tadeusz Olszański z wnukiem Piotrusiem.

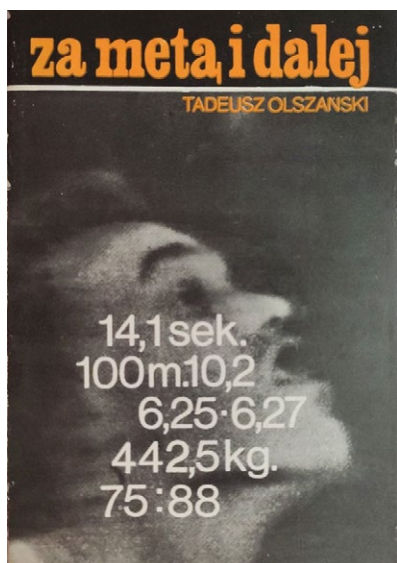
Munka közben /
Przy pracy

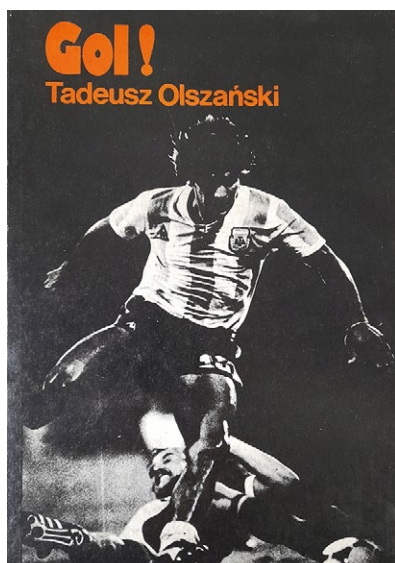
Öt olimpiai karika, 1967

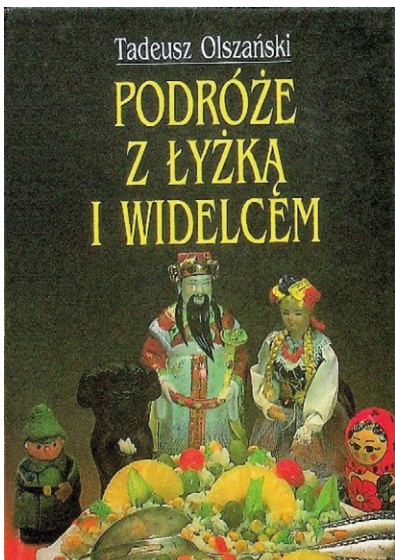
Legenda maratd. Feliks Stammról, 1989

A célvonalig és tovább, 1973

Gól!, 1986

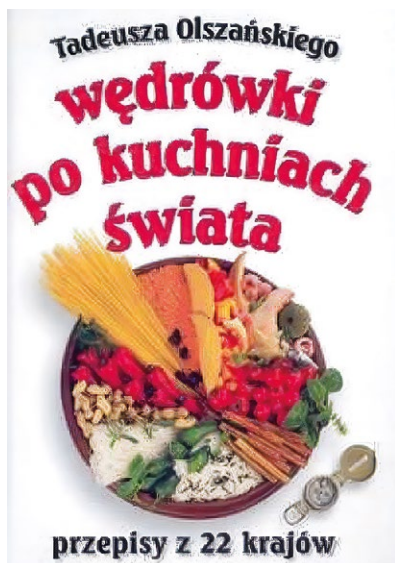
Utazások kanállal és villával, 1994

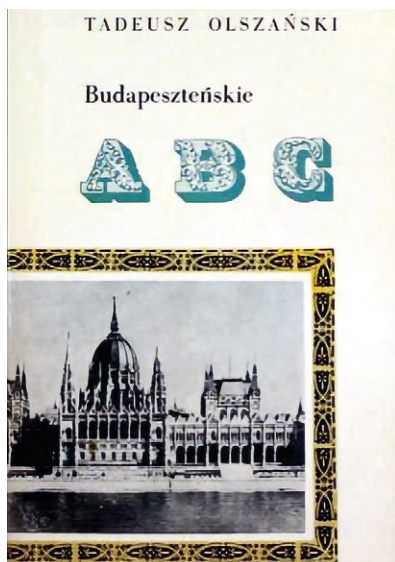
Erotikus konyha, 2004

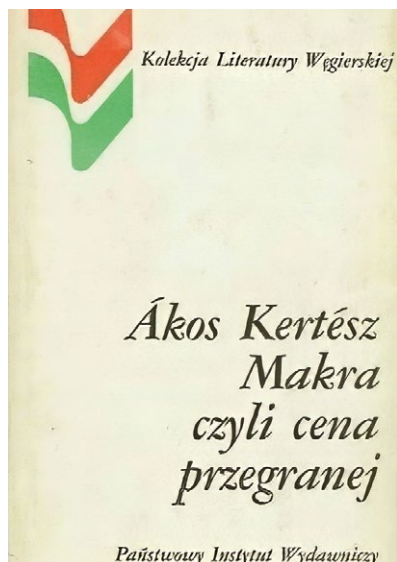
Nobel-díj a paprikának, 1978

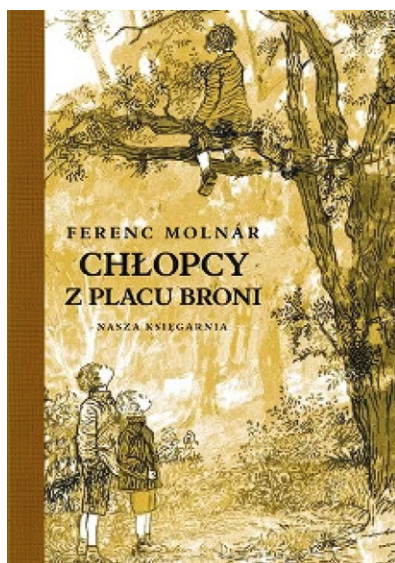
Vándorlások a világ konyhái körül, 2005

Budapesti ABC, 1976

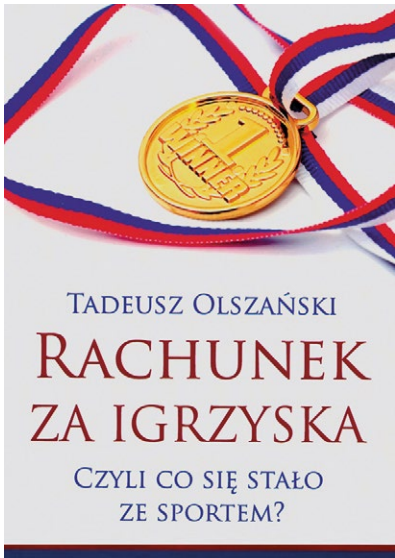
Kertész Ákos: Makra..., 1980

Fiúk a csatamezőről (Pál utcai fiúk), 2009

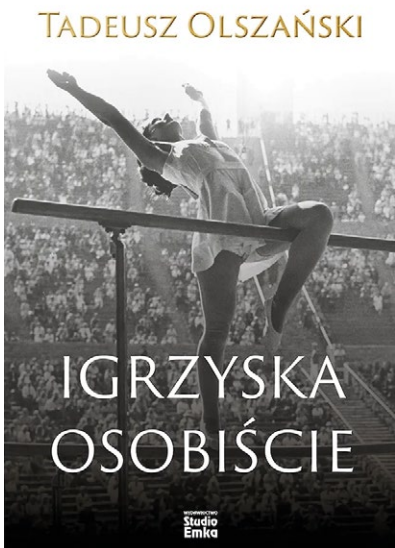
Fair Play. Czysta gra, 2012

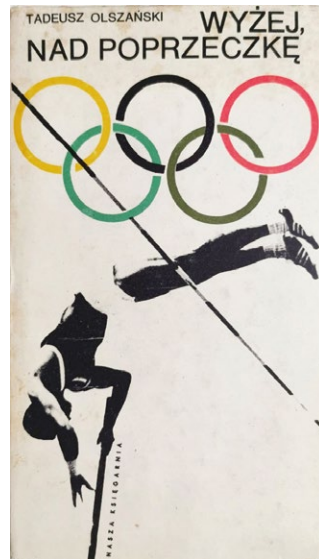
Az (olimpiai) játékok számlája, 2012

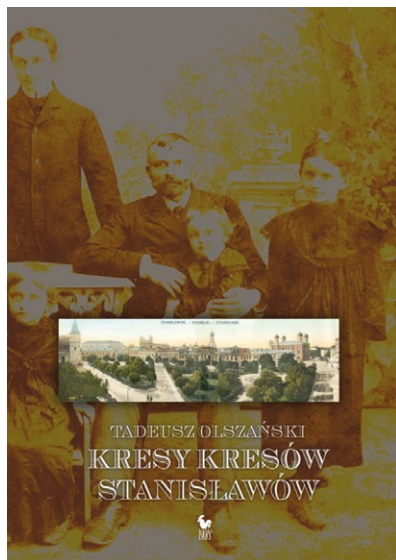
A sport mágijája, 1972

(Olimpiai) játékok személyesen, 2021

Magasabbra, a lécz fölé, 1976

Határvidékek határvidékei. Stanisławów, 2008

Határvidékek határvidékei. Stanisławów mégis él, 2023

Volt, elmúlt, megmaradt az emlékezetben, 2022

Przyjaciele w tarapatach, 1985

A család

Rodzina

Ojciec

Był dobrym tatą. Bez dwóch zdań. Mogłem mieć tylko pretensje, że w burzliwych latach '70, kiedy przez Europę przelewała się fala młodzieżowego buntu, nie bardzo miałem się jak buntować, bo rodzice byli tolerancyjni i wrażliwi. Za długie włosy i hippisowskie stroje ściagała mnie raczej szkoła niż rodzice. Ale po kolei.

Tadzik był uwielbiany na bielańskim podwórku, bo w latach '60 kultywował tradycję urodzinowego ogniska. 29 lipca, w moje urodziny, zabierał całą podwórkową ferajnę, a było nas ze dwudziestu, na pobliskie pola i organizował ognisko z pieczeniem kiełbasek i sportowymi konkurencjami. Każdego roku oddalaliśmy się od ulicy Żeromskiego, bo powstawały nowe bloki. Pod koniec wędrowaliśmy aż na daleką Chomiczówkę, by znaleźć odpowiednie miejsce na ognisko.

Byłem dumny z ojca, że robił dla mnie taką imprezę, po której rośłem w oczach kolegów.

Dzięki niemu pięknie powiększała się moja kolekcja matchboxów, czyli małych metalowych samochodzików. Z każdego zagranicznego wyjazdu przywoził dwa, czasem nawet trzy samochodziki. A że sporo podróżował służbowo, było tego sporo i kumple na pewno mi zazdrościli, choć wymienialiśmy się autkami bez przerwy. A już bohaterem podwórka zostałem kiedy już jako nastoletni młodzieńcy zaczęliśmy słuchać muzyki i kupować płyty. Pamiętam czeski adapter, który dostałem od rodziców w prezencie na gwiazdkę. Któregoś razu Tadzik jechał do Niemiec na turniej bokserski i prosiłem Go o jakies płyty. Wrócił z prawdziwym rarytasem.

On kompletnie nie znał się na tej nowej muzyce, ale kiedy przechodził koło sklepu z płytami zobaczył sporą kolejkę. Zapytał po co ci młodzi ludzie tak stoją i dowiedział się, że właśnie ma premierę album Black Sabbath PARANOID. No to poszedł z pół godziny, kupił i przywiózł. Byłem chyba pierwszym chłopakiem w okolicy, który miał ten rarytas. Wiadomość rozeszła się szybko no i kumple pożyczali

longplaya do nagrań na kasprzaki (takie magnetofony). A Tadzik znowu był bohaterem.

I jeszcze jedno wspomnienie. W trzeciej klasie liceum chodziliśmy na studenckie spektakle teatralne, często mocne i obrazoburcze, podważające system polityczny, po '60 roku studenckie nastroje były radykalne. Kiedy dyrektorka liceum, zawzięta komunistka, dowiedziała się o tym, że jej uczniowie zaczynają podążać w niebezpieczną stronę, zrobiła się niezła zadyma, włącznie z zagrożeniem wyrzucenia z liceum. I wtedy mój ojciec i Jan Strzelecki, wybitny socjolog, ojciec kolegi z klasy Jurka, poszli do dyrektora Egerowej. Rozmowa trwała ponad godzinę, nigdy nie dowiedzieliśmy się, jak przebiegała. Ale efekt był taki, że zostawili nas w spokoju i dotarliśmy bez przeszkód do matury. Stary potrafił działać mądrze i był skuteczny.

Tadzik to był fajny ojciec, łagodził dość histeryczny charakter mamy, nauczył nas z siostrą dobrze pływać, zabierał za granicę, oczywiście głównie na Węgry, pokazywał świat. Mogliśmy być z niego dumni, bo jako dziennikarz radził sobie świetnie. Dzięki niemu pokochałem sport, nauczyłem się jeździć na nartach, zresztą pierwsze prawdziwe narty dostałem od niego pod choinkę. Czasami tylko trzeba było obchodzić się z nim jak z jajkiem, kiedy był piekielnie zmęczony po nocnych dyżurach w „Sztandarze Młodych” i w domu obowiązywała cisza i zakaz zbliżania się.

Bardzo Go kochałem i do końca był moim fajnym tatą (i przyjacielem).

Tadzik.

Wspomnienie o Dziadku

Przemówienie w czasie pogrzebu
w dniu 30 września 2022 r.
na Powązkach Wojskowych
w Warszawie.

 Nasz ukochany Dziadek był dla mnie wielkim wsparciem odkąd pamiętam.

Jako dziecko spędzałem z nim i z Kitką – moją Babcią, wakacje nad Balatonem, nad polskim morzem, w Budapeszcie. Przez cały okres mojego życia spotykaliśmy się w ich mieszkaniu na ulicy Bitwy Warszawskiej na Ochocie.

Tadzik nauczył mnie pływać i zawsze odkąd pamiętam wzbudzał w nas ducha sportu. Organizował wyścigi między mną i moim młodszym bratem – oczywiście w duchu fair play, dając mu fory.

Gdy miałem 11 lat, pamiętam jak Tadzik przyszedł do mojej podstawówki w Raszynie aby powiedzieć kilka słów o książce *Chłopcy z Placu Broni*, którą przetłumaczył z języka węgierskiego. W głównej sali czekało na niego wielu moich rówieśników z 5 klasy. To właśnie wtedy większość dowiedziało się, że jest moim dziadkiem.

Wielu z nich podeszło do mnie po spotkaniu i gratulowało mi, co wprawiało mnie w wielką dumę.

Chyba wtedy tak na dobre zdałem sobie sprawę, że mój dziadek jest inny. Jest naprawdę wyjątkowy!

Tadzik potrafił brać z życia garściami i oddawać jeszcze więcej. Był niesamowicie życzliwą osobą widzącą dobro we wszystkich. Dla nas był zawsze przykładem gentlemiana. Zawsze ogolony, wyperfumowany, dobrze ubrany.

Nie przeklinał, bronił słabszych i nie odmawiał nikomu pomocy.

Czasami mógł wydawać się nawet trochę łatwowierny.

Pamiętam, że jako zbuntowany nastolatek, gdy narozrabiałem, a potem przed rodzicami próbowałem wyjść z sytuacji z twarzą poprzez kłamanie, a nikt mi nie wierzył – to tylko Tadzik przyjmował to tłumaczenie, nawet jeśli kłamałem.

Wzbudzało to we mnie wielką miłość do tego człowieka i chęć poprawy – chęć bycia lepszym człowiekiem.

Trudno mówić o Tadziku bez wspomnienia Kitki – naszej ukochanej babci. Byli nierozłączna para, która niesamowicie go wspierała.

Gdy pytałem Tadzika o najlepsze lata jego życia, to mówił, że te po 60, gdy mógł cieszyć się wspólnymi wakacjami z Kitką i spotkaniami z całą swoją rodziną.

Po tym jak Kitka odeszła w 2015 r., nikt by się nie zdziwił, gdyby to Tadzik szybko do niej dołączył, ale tak wcale nie było. Dostaliśmy wszyscy od życia BONUS – dostaliśmy 8 kolejnych lat z Tadzikiem, który trzymał się dzielnie do samego końca.

W tym czasie związałem się z nim, jak nigdy wcześniej, wiedząc, że każde kolejne wspólne święta nie są zagwarantowane. Dojrzałem w tym czasie do przeczytania większości jego książek, co mi tylko uświadamiało po raz kolejny o wyjątkowości tego człowieka. W tym czasie idąc w jego ślady sam podążyłem za promocją sportu, a dokładnie boksu, którym Tadzik tak bardzo pasjonował się. Czułem, że krąg życia zatacza koło. Dowodem tego był fakt zorganizowania Gali Boks w Hali Gwardii w Warszawie dokładnie w 70 rocznicę słynnych Mistrzostw Europy, na których Tadzik osobiście kibicował naszym rodakom. Gdy sprawdziłem dokładną datę tych wydarzeń, okazało się, że trafiliśmy nie tylko z rokiem i miesiącem ale i dokładnym dniem.

W ostatnich latach jego życia, jeżeli było cokolwiek, na co narzekał, to była to starość – tzw. PESEL. Mówił, że nikomu tego nie życzy – że to paskudna rzecz się starzeć i mieć coraz mniej sił. Mimo to starzał się z wielką godnością.

Pamiętam, jak pchaliśmy go na wózku w Zaiksie w Konstancinie z jego pokoju do stołówki i chcieliśmy podjechać do samego stołu. Tadzik nam jednak na to nie pozwalał i było to dla niego punktem honoru aby wyjść do sali na własnych nogach i usiąść przy stole bez żadnej pomocy.

Mimo sędziwego wieku, prawie do 94 urodzin czytał, pisał i był aktywny. Umiał do samego końca celebrować najmniejsze rzeczy w życiu. Od fantastycznej pogody do przepysznej potrawy i rewelacyjnej kawy, którą uwielbiał z kropelką koniaku – a może kilkoma kropelkami...

Na wszystkie święta, urodziny i inne okazje, gdy Tadzik był przy rodzinnym stole, wznosiliśmy toast za jego zdrowia. Za zdrowia Seniora Rodu. Wtedy Tadzik w uroczy sposób prosił o chwilą uwagi i serdecznie dziękował i mówił, że ma nadzieję, że jego obecność nie jest dla nikogo zbyt wielkim ciężarem. Ciężarem nigdy nie był – wręcz przeciwnie. Kontakt z nim dodawał zawsze entuzjazmu i lekkości życia – bo skoro Tadzik w takim wieku potrafił się cieszyć małymi rzeczami – to czym były nasze codzienne problemy....

Tadziczku, będzie nam Ciebie strasznie brakowało!

**Barátok,
ismerősök,
pályatársak**

**Przyjaciele,
znajomi,
koledzy**

Asztalos András

nyugdíjas diplomata, a Külügyminisztérium egykori főosztályvezető-helyettese és lengyel referense

1988 végén a kivételesen kedvező nemzetközi helyzetben Lengyelországban felgyorsultak az események. A hatalom és a demokratikus ellenzék az ország sorsáról folytatandó kerekasztal-tárgyalásokra határozta el magát, amelyek eredménye 1989 februárjában korszakalkotó változások nyitányaként írta be magát a történelembe. Néhány hónappal később a részben szabadon megválasztott Szejm bizalmat szavazott Tadeusz Mazowiecki miniszterelnök kormányának, és kezdetét vette a táncból is jól ismert „két lépés előre, egy hátra” kombináción nyugvó, a politológia által rendszerváltozásnak nevezett folyamat. Lengyelország, a bomlásnak indult keleti tömbön belül elsőként, megkezdte a szociális piacgazdaság és a hatalmi ágak szétválasztásán alapuló plurális parlamenti demokrácia kereteinek a létrehozását (az Alkotmánybíróság és az ombudsman vonatkozásában már néhány évvel korábban). A többek között a cenzúra eltörléséért küzdő Szolidaritás mozgalom már ellenzékben felismerte, hogy demokráciákban a törvényhozó, végrehajtó és igazságszolgáltató mellett negyedik hatalmi ágként működő sajtónak a közvélemény objektív tájékoztatásán keresztül kulcsszerepe van a szabad, tisztességes és egyenlő választások szempontjából. A pártállamban addig burzsoá csökevénynek tartott sajtószabadság az újjászülető demokrácia nélkülözhetetlen tartópillérévé vált.

Tadeusz Olszański neve újságíróként és műfordítóként folytatott több évtizedes munkássága révén vált széles körben ismertté. Elsősorban, de nem kizárólag családi indíttatása folytán otthonosan mozgott magyar ügyekben. 1990-ben nevezték ki a poraiból feltámadt közszolgálati sajtó budapesti (és belgrádi) tudósítójának. Jóllehet a demokratikus ellenzék társadalmi befolyása a késői Kádár-korszakban össze sem volt hasonlítható a Szolidaritáséval, a folyamatok iránya és eredménye – a Moszkva által dominált többi szocialista országot megelőzve – Magyarországon is egybeesett a lengyel változásokéval. Ezért nem véletlen, hogy a budapesti lengyel tudósító sűrűn jelentkezett az időszerű

politikai eseményekről szóló, azok háttérét, mélyebb összefüggéseit színesen, érthető nyelven, könnyed stílusban ecsetelő tudósításaival.

Mivel 1991 nyaráig a varsói nagykövetségen dolgoztam belpolitikai elemzőként, a lengyel híradásokban szinte naponta találkoztam vele a rádiót hallgatva vagy a televíziót nézve. Berendelésemet követően a Külügyminisztérium lengyel referenseként, majd 1995-től ismét a varsói nagykövetség belpolitikai munkatársaként dolgoztam. Tadeusz Olszański a német megszállás éveit a II. világháborús lengyel menekültek egyikeként Magyarországon töltötte. Személyes tapasztalataiból merített értékes tanácsokkal, érdekes elképzeléseivel segítette a magyar külügyi apparátus témával kapcsolatos munkáját. Ötletgazdája volt a Külügyminisztérium által kezdeményezett „70 év – 70 város” programnak, amelynek keretében a hazánkba érkezett több tízezer katonai és polgári menekült jelentősebb csoportjait befogadó magyarországi városokat tüntették ki.

Egy húszéves fiatalember szemében a hátulgombolós kis óvodás szó szerint és átvitt értelemben is csak egy hátulgombolós kis óvodás, miközben a húsz év erősen relatív. Mindenesetre a kettőnk közötti húsz év korántsem akadályozta, hogy a kezdetben tudósító versus tévénező felállásban egyoldalú szimpátiával jellemezhető ismeretségünk idővel baráti viszonyra nemesedjen. Nyugdíjasként másfél évtizede a tenger-melléki Słupskban, a nyolcvanezer lakosú egykori vajdasági székhelyen élek. A helyi ismeretségi kör magyát a nagykövetség munkatársaként végzett társadalmi diplomácia szülte. Danuta Sroka, a városi könyvtár (Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku) munkatársának kezdeményezésére, többek között az itteni Magyar Baráti Társaság (Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w Słupsku) részvételével – első alkalommal 2008-ban – évente magyar kulturális napokra került sor. A rendezvénysorozat, amelynek magyar, illetve lengyel közéleti szereplők mellett Tadeusz Olszański is aktív részese volt, a helyi kulturális élet szerves részévé vált. Amikor személyesen nem tudott eljönni, könyvei és kiadói képviselték őt, mint 2011-ben a „magyar paprika fővárosa, Kalocsa város szülötte”, Molnár Klára.

Tegyük hozzá, méltón, amiről az író-olvasó találkozó résztvevői maguk is meggyőződhetnek a patinás étterem rendelkezésére bocsájtott Olszański-recept szerint készült hamisítatlan gulyásleves és

sertéspörköltet fogyasztva. Egy évvel később a *Nobel-díjat a paprikának* című könyve bemutatása ürügyén az általa annyira becsült magyar konyhát és borokat népszerűsítette, immár személyesen, lenyűgöző módon. Más alkalommal helyi költők meghívására – Anna Górecka (*Literatura na Świecie*) író, műfordító és Engelmayer Ákos volt nagykövet társaságában – részt vett a tiszteletükre szervezett szakmai találkozón.

Soron következő, mint utóbb kiderült, utolsó látogatása végén feleségemmel, Danutával hármasban beültünk a középkori magtárból kialakított, a helyiek és az idelátogató turisták körében egyaránt népszerű, hangulatos teázóba. Tadeusz a carmenere dél-amerikai szőlőfajtából készült bor iránt érdeklődött a pincéernél. A neki köszönhetően megismert, sajnos a lengyel boltok pultjain nem mindig megtalálható könnyű, száraz chilei bor mindig őrá emlékezett.

Tadeusz Olszańskihoz fűződő kapcsolatom történetének utolsó emlékezetes epizódja a budapesti Vendéglátóipari Főiskolán végzett Władysław Piotrowiczsal kapcsolatos, aki a nyolcvanas években lengyel arculattal működő, Márvány utcai Kis Royal étterem vezetője volt akkoriban. Tengermelléken született és Słupskban élő szakács, étteremvezető nevét több kezdeményezése tette ismertté a szakmában. Érdemei elismeréseként Słupsk 2011-ben díszpolgárává avatta. A nagy népszerűségnek örvendő Karczma Słupska sémájára a 70-es, 80-as években országos hálózat jött létre, majd a már jól bevált mintát követve alakították át a Kis Royalt. Mások mellett az ő visszaemlékezéseire is épülő, feleségemmel közösen kiadandó, rendhagyó szakácskönyv bevezetőjének megírására Tadeuszt kértük fel, aki készséggel vállalta a feladatot. Az élet azonban néha könyörtelen, a szóban forgó könyv pedig máig nem készült el..

A sors ajándékának tekintem, hogy útjainkat keresztezte, s megismerhettem Tadeusz Olszańskit, ezt az életszeretettel, édes-keserű humorral megáldott, tiszta szívű, bölcs embert, aki két haza fiának tartotta magát. Saját könyveivel, továbbá a magyar próza néhány kiemelkedő alkotásának műfordításával méltán vívta ki lengyelek, valamint magyarok több nemzedékének osztatlan elismerését, őszinte nagyrabecsülését.

2025. március 27.

Gordon István

újságíró, a Varsói Magyar Kulturális Intézet
igazgatója (2005-2011)

Orvosi ügyeletről a rókagombáig

1977 kora nyarat írhattuk. A pontos dátumra persze már nem emlékszem, arra viszont tisztán, hogy késő este volt, amikor a Hoza utcai kórház patikájában valami készítendő gyógyszerre várok. Egy jól megtermett férfiúval ketten múltunk a percek az előtérben, s nem érttem, miért ficáncol egyfolytában a székén, halk nyögésekkel szinkronban.

Átvettem a gyógyszert, s közben láttam, hogy a férfiú már a földön vergődik. Világos volt, nagy fájdalmai lehettek. Segítettem hát neki valahogy felvergődni a székre, és közben az ugrott be, hogy én ezt az embert már valahol láthattam.

Pár héttel korábban kezdtem meg munkámat a Varsói Magyar Kulturális Intézetben, és mintha ott találkoztunk volna egy rendezvényen. Mivel lengyel nyelvtudásom akkoriban csak egy közép fokú, „Rigó utcai” nyelvvizsgát ért: engem senki sem értett, de én sem sokat fogtam fel a nekem szánt mondatokból. Így aztán zavaromban magyarul szóltam az egyre komolyabb fájdalommal kínló úriemberhez, aki kínjai közepette csak annyit válaszolt némi akcentussal, de magyarul: Jaj, istenem! Vesező...

Később kiderült, hogy gyalog jött be a kórházba, de már nem jutott el az ügyeletrre, mivel fájdalmai egyre elviselhetetlenebbekké váltak. A lényeg: átkísértem az ügyeletrre, megvártam, míg pár liter víz elfogyasztása után kipottyant belőle néhány apró, a kínokat okozó vesező. Aztán persze felajánlottam, hogy hazaviszem.

Másnap délelőtt – mint akit skatulyából húztak ki – mosolygós arccal, kezében egy üveg tokajival, (igen, tokajival!!!) megjelent az intézetben, és megköszönte előző esti társaságomat. Szóval így kezdődött

csaknem ötvenéves barátságunk, amelynek számos részletét jelen ke-
reték között nincs mód elmesélni.

Miután sok közös téma és néhány közös barát – különösen jelen
kötet ötletgazdája és részben kivitelezője, Hárs Gábor – révén igen-
csak közel kerültünk Tádéval egymáshoz, mindenekelőtt a kultúra és
a sport voltak vezértémáink, hiszen mindkettő nemcsak hobbiként
jelent meg életünkben, hanem foglalkozási ártalomként is. Egymás
országában dolgozhattunk honunk kulturális intézetében, ő vezetőként,
én akkor még harmincon innen, a ranglétra legalsó fokán igyekeztem
megkapaszkodni. Ami a sportot illeti, Tadeusz hat olimpiáról tudósít-
totta hazája sportrajongóit, én meg a lengyel sportot népszerűsíttem
a magyarországi médiumok néhányában.

Talán némi túlzásnak tűnik, hogy az említett témákban bőven el-
láttuk egymást munkával. Az első munkaadó Tádé volt. Még az 1982-es
foci-vébén történt, hogy Magyarország San Salvador csapatával került
össze, ami a lengyel köztévé műsorán is szerepelt. Mivel addigra már
beszédképesé avanszáltam lengyel nyelven, Tádé azzal lepett meg,
hogy beprotezsált szakértőnek a köztévébe. Könnyű dolgom volt, hiszen
10:1-re nyert a magyar csapat, így nyugodtan dicsérhettem aranylábú
fiainkat meccs előtt és után, no meg a szünetben is, hiszen a mai napig
a magyar csapat az egyetlen a világbajnokságok történetében, amely
egy mérkőzésen tíz gólig jutott.

Mintegy három évtizeddel később ismét csak a foci következett, akkor
is Tádé jóvoltából. 2006. november 17-én, jól emlékszem, pénteken távozott
közülünk a legismertebb és legnépszerűbb magyar, Puskás Ferenc. Aznap
estétől hétfőig szólt egyfolytában a mobilom, hiszen Puskás Lengyelor-
szágban is rendkívüli népszerűségnek örvendett. Akik telefonon jelent-
keztek, mindannyian azzal kezdték mondókájukat: „Olszański úr ajánlotta,
hogy önt keressük...” Biz’ isten nem tudtam, hogy Lengyelországban már
ennyi tévésatorna, rádióállomás, valamint napi- és hetilap létezik.

Aztán következtem én, természetesen Olszański barátom fősze-
replésével. Csak a három legfontosabb témát sorolom: Boglarczyk, Pál
utcai fiúk, magyar konyha. Ezekkel a jelszavakkal Tadeusz előadások
tucatjait tartotta Lengyelországban azokban az években, amíg nekem
volt lehetőségem felkérni ilyen tematikájú találkozókra, beszélgeté-
sekre Varsóban és szerte szülőhazájában...

Köztudott, hogy a háború idején a hazájukból menekülni kényserülő lengyelek átmenetileg Bogláron találtak otthonra, hiszen a Balaton partján saját templomot kaptak, a gyerekek anyanyelvi oktatásban részesültek, és ami különlegesség, a háború éveiben a világon kizárólag csak Magyarországon adtak ki érvényes lengyel érettségi bizonyítványt.

A Bogláron eltöltött éveiről Tádé szívesen ült le beszélgetni, s a hallgatóság mindig telt ház előtt élvezhette utánozhatatlan közvetlenséggel elmondott emlékeit, gondolatait.

A Pál utcai fiúk külön történet Tadeusz igencsak gazdag irodalmi fordításai sorában. És nem csupán azért, mert legalább egytucatnyi kiadást ért meg, és nem csupán azért, mert hosszú évtizedeken keresztül kötelező olvasmány volt a lengyel iskolákban, hanem azért is, mert a színházkedvelő lengyelek számos előadást láthattak hazájukban az Olszański fordította alapanyagának köszönhetően.

Az említett könyv- és színházi bemutatókhoz számos rendezvényvel kapcsolódott a varsói Magyar Kulturális Intézet, amelyeknek kivétel nélkül résztvevője volt Tadeusz Olszański, aki a Molnár-regény egyéni értelmezésével külön színfontoltot jelentett.

Tádé sokak által ismert specialitása volt a magyar konyhaművészet, amelynek nem csupán élvezője volt, mint igazi gourmand, hanem művelője is. Erről tanúskodnak népszerű könyvei, amelyek főszereplője a gasztronómia, különös tekintettel a magyar konyhára. A számomra legszeniálisabb alkotása e téren a *Nobel dla papryki*, amelynek címét még csak lefordítani sem kell magyarra.

És akkor még itt vannak a sport témájú könyvei, amelyek közül kiemelkedik az a bestseller, amely azzal a hat olimpiával foglalkozik, amelyről mint tudósító számolt be a nagyérdeműnek. És ne feledjük, ezekből az írásokból sohasem hiányozhattak a magyar aspektusok. Ha ökölvívás, akkor Papp Laci, ha vívás, akkor a magyar kardozók, és ha foci, akkor a magyar Aranycsapat, természetesen Puskás Öcsivel az élen.

És befejezésül egy bónusz, amit én kaptam az élettől. Jobban mondva a feledhetetlen örök baráttól, TADEUSZ OLSZAŃSKI-től, aki egy hétvégén gombászni hívott, mivel pár napra mindketten szalmák maradtunk. Sőt, róka gombát ígért, mert biztosan tudta, ahová ő jár gombászni, ott akadnak olyan titkos helyek, amit más nem talál meg...

Hát megtalálták! És nekünk már nem jutott a természet adta róka-gombából. Nagyon sajnáltam, mert már beleéltem magam, hogy ízelőbimbóimat valami újdonsággal lepem meg, ráadásul Tádé tálalásában. Szomorúan beültünk a kocsiba, de aztán pár perc múlva váratlan fékezés, Tádé blazírt arccal kiszállt az autóból, majd eltűnt pár percre az erdő szegletében.

Amikor visszatért, mondta, hogy se baj, majd megoldjuk valahogy, csak lesz valami aprócska kajamaradék otthon a frizsiderében. Mondanom sem kell, csodás fogásban volt részem, amit fél óra alatt rittyentett az asztalra. Na, milyen? – tette fel az obligát kérdést. Nem túlzok, levegőt sem kaptam, maga volt a menyei manna, amit Tadeusz elémtett. – Na látod, lemaradtunk a magunk szedte erdei róka-gombáról, de a problémát könnyen orvosoltuk – mondta fölényes mosollyal, majd megtudtam, hogyan történt a varázslat.

Lengyelországban szinte mindenki gombászik, sőt a többség még ért is hozzá. Csakhogy ezt a műfajt kora hajnalban, szinte közvetlenül napkelte után űzik. Viszont amire mi kiértünk, addigra a turisták, illetve a helyi gombavadászok már régen mindent leszedtek, még mutatóba sem hagytak egyetlen darabot sem. Ilyenkor a helyi családok tagjai kiülnek az erdő szélén az országút mellé, és a hozzánk hasonló későn jövőket elfogadható összegért róka- (vagy kívánságra egyéb) gombafajtában részesítik.

Hát, így nem maradtam le életem első róka-gombaebédjéről, ami-ben még többször volt részem Tádé jóvoltából...

2025. március 30.

Prof. Bogdan J. Góralczyk

hungarysta, sinolog,
politolog, dyplomata, publicysta

Przyjaźń w doli i niedoli

⊙ Dzieliło nas 25 lat. Dużo. Do znajomości z Tadkiem Olszańskim dochodziłem długo i pojawiłem się w jego życiorysie dość późno. Najpierw poznałem nazwisko, bo było mi ono – i Polakom – znane z racji Jego zainteresowań sportowych, w tym relacji z kilku kolejnych olimpiad. Natomiast później, gdy „wszedłem w węgierskie buty” jak i on (on z matki, ja z żony), zacząłem stopniowo odkrywać jego węgierskie fascynacje, peregrynacje (patrz tom *Budapesztańskie ABC*), a także liczne tłumaczenia od *Chłopców z Placu broni* Ferencza Molnára poczynając.

Do pierwszego styku pomiędzy nami, choć jeszcze nie osobistego, doszło w drugiej połowie lat 80., gdy Tadeusz był najpierw wice-, a potem dyrektorem Ośrodka Kultury Polskiej (OKP) w Budapeszcie, a ja trafiłem na kilka lat (zanim nie poszedłem do dyplomacji) do najbardziej prestiżowego tygodnika „Polityka”. Wchodziłem już wtedy w tematykę węgierską, zacząłem się nią zajmować na poważnie (choć wtórnie w stosunku do Chin i Azji) i o Węgrzech oraz tamtejszej tematyce pisać. Skrytykowałem na łamach jedną z imprez OKP, na co odezwał się z polemiką Olszański, broniąc swoich pozycji i racji. Tym samym – rozpoczęliśmy znajomość od... polemiki.

Osobiście poznaliśmy się dopiero po moim przyjeździe na placówkę dyplomatyczną do Budapesztu, jesienią 1991 r., gdy początkowo byłem sekretarzem ds. kultury, a potem dość szybko i przez lata – bo wyjechałem z placówki dopiero wiosną 1998 r. – radcą prasowym. Powstał z tego tom *Węgierski pakiet* (Warszawa 1999), wydany i na Węgrzech pt. *Magyar törésvonalak* (Helikon, Budapest 2001).

Olszański tymczasem po zmianie systemu pozostał w ukochanym Budapeszcie. Wyszedł z OKP oraz dyplomacji kulturalnej i powrócił do bliskiego mu dziennikarstwa, będąc do 1994 r. korespondentem

Polskiego Radia i TV, ale też prasy na Węgrzech. A równocześnie często jeździł na tereny byłej Jugosławii, szarpanej wtedy krwawymi konfliktami (zebrał te reportaże w tomie *Mój brat cię zabije!* (Warszawa 1995).

Dopiero wtedy w Budapeszcie na jakiejś imprezie dyplomatycznej, nie do końca pamiętam jakiej, poznaliśmy się wreszcie osobiście, choć już o sobie nawzajem sporo wiedzieliśmy. Początkowo Tadeusz podchodził do mnie ostrożnie, no bo pamiętaliśmy polemikę na łamach „Polityki”, a przy tym, co ważniejsze, on był dyplomatą w starym systemie, a ja trafiłem do stolicy Węgier w nowym.

Przełamywanie lodów pomiędzy nami nie trwało jednak zbyt długo, gdyż ja tam na miejscu coraz bardziej wygryzałem się w tematykę węgierską, Chiny wtedy odstawiając na bok. Wcześniej byłem jednak na Placu Tiananmen, z czego po latach powstał tom *Pekińska Wiosna 1989* (Warszawa 1999). Dopiero tam, na miejscu zacząłem doceniać oraz odkrywać mocne węgierskie strony Tadeusza Olszańskiego. Od tamtej pory nie tyle, jak było dotąd, uznawałem go za dziennikarza sportowego, którym przez całe życie z pasji był, lecz dostrzegłem dobrze mówiącego po węgiersku znawcę Madziarów, z ich kuchnią i winami włącznie, co tym bardziej nas łączyło. Z tym, że On książki kucharskie pisał, a nawet przetłumaczył *Filozofię wina* Béli Hamvasa, ja ograniczyłem się tylko do konsumpcji...

Przełom w moim postrzeganiu Tadka, bo szybko przeszliśmy na ty, nie nastąpił jednak dopiero po osobistym kontakcie, lecz lata wcześniej. Przede wszystkim po wydaniu przez niego i Jerzego Roberta Nowaka, wtedy głównego znawcę Węgier kadarowskich w Polsce, tomu *Barátok a bajban – Przyjaciele w niedoli* (Európa Könyvkiadó, Budapest 1985), o losach polskich uchodźców na Węgrzech w latach II wojny światowej. Obaj redaktorzy pieczętowanie zebrali w nim całą plejadę najlepszych nazwisk, Polaków i Węgrów, mających coś do powiedzenia o tym fenomenie – i prawdziwej „złotej karcie” w naszych stosunkach dwustronnych. Wstęp do pierwszego, węgierskiego wydania tej publikacji napisał znany wtedy historyk Gyula Juhász, a recenzję wydawniczą – József Antall, czyli pierwszy demokratyczny premier po 1990 r., którego ojciec zapisał się złotymi zgłoskami na tamtym etapie historii jako „przyjaciel Polaków”.

Sam Olszański jako współredaktor umieścił w tej cennej pracy dwa teksty, w tym bardzo osobisty, mówiący o jego „Dwóch Ojczyznach”, Polsce i Węgrzech, z którymi był związany z domu rodzinnego w Stanisławowie – dziś Iwano-Frankowsku – oraz podczas wojny jako uczeń głośnego – i jedyne go wtedy w Europie – polskiego gimnazjum w Balatonboglár (aktywnym Boglarczykiem pozostał do końca życia).

Szybko połączyły nas więc wspólne, węgierskie zainteresowania i pasje, a na dodatek trafiły sobie do gustu nasze małżonki. Do tego stopnia, że jego żona, Basia Olszańska aż do śmierci (w 2015 r.) traktowała naszą jedyną córkę Weronikę-Tünde jako „przybraną wnuczkę”. Mimo różnicy wieku od tamtej pory, aż do Ich i Jego odejścia łączyło nas bardzo dużo: Węgry, ich kuchnia, wino, tamtejsza twórczość, a także dokonywane tam wybory, oraz towarzyszące im dramaty (jak przedwczesna śmierć premiera Józsefa Antalla), euforie czy emocje. Agenda naszych wspólnych zainteresowań stale rosła; tym bardziej, że po pewnym czasie ja też zacząłem o Węgrzech książki pisać.

W miarę upływu lat nasze wymiany poglądów na ich temat raczej się nasilały, miast słabnąć. Tadeusz już w domu twórców, gdy – mimo troski dzieci – po odejściu żony został sam, często do nas wydzwaniał, pytając moją małżonkę, zawodowego tłumacza, o porady językowe, a do mnie zwracał się po wyjaśnienia komplikującej się węgierskiej sceny politycznej. Pod koniec życia przeczytał mój tom *Węgierski syndrom Trianon* (Warszawa 2020) i bardzo go wysoko cenił. Nie dożył natomiast ostatniego *Ojczulkowie. Filary czy przekleństwo Węgrów?* (Warszawa 2024), choć jestem niemal pewien, że też by go wysoko postawił, bowiem na ogół co do sytuacji na Węgrzech i wokół Węgień w ostatnich dekadach dość mocno się zgadzaliśmy.

Podchodziliśmy do tamtejszych zmian w tym stuleciu, a szczególnie po 2010 r., sceptycznie, a niekiedy nawet mocno krytycznie. Z tym jednak, że Tadeusz wyraźnie stronił od otwartej krytyki naszych Bratanków. Nigdy publicznie nie atakował tamtejszej rzeczywistości, chociaż niekiedy w tekstach potrafił być otwarcie krytyczny. Tłumacząc to tym, że Węgry były zawsze dla niego ważniejsze, niż ta czy inna władza lub ten czy inny gabinet. Ich los zawsze był mu bliski, na dobre i złe.

Nasza zadzierzgnięta podczas wspólnego pobytu w Budapeszcie – choć występowaliśmy wtedy w różnych rolach – znajomość nie

tylko przetrwała próbę czasu, ale z czasem zamieniła się w przyjaźń. Nie wchodziliśmy sobie w drogę. Tadeusz po powrocie do kraju został szefem działu sportowego w tejże samej, choć mocno odmienionej „Polityce”, a ja po Budapeszcie poszedłem najpierw na uczelnię, gdzie jestem do dziś, a potem raz jeszcze do dyplomacji, w tym jako ambasador w państwach Azji Południowo-Wschodniej.

Jednakże nawet moje, najpierw wieloletnie, dyplomatyczne, a potem wielotygodniowe, studyjne wyjazdy do Chin i Azji naszych osobistych relacji nie rozłuzniły. Wprost przeciwnie, gdy tylko nadarzała się okazja, odwiedzaliśmy się nawzajem, spotkaliśmy w różnych konfiguracjach, nierzadko w Węgierskim Instytucie Kultury w Warszawie, gdzie przez lata pracowała moja żona, nie mówiąc już o tym, że przy wielu okazjach korzystaliśmy ze znakomitych dań dwojga mistrzów kuchni – Tadeusza, bo był rewelacyjnym kucharzem, oraz mojej małżonki, też wielkiej mistrzyni w tym fachu (tu akurat było nieco konkurencji...).

Z tą kuchnią wiąże się jedna życiowa anegdota. Ponieważ mamy dom w Budapeszcie, trafialiśmy tam częściej, niż w ostatnich latach życia Tadeusz. Pewnego razu poprosił on nas o przywiezienie mu do węgierskich dań specyficznego, w Polsce nieznanego i niedostępnego pikantnego sera podpuszczkowego „pálpusztai”. Spełniliśmy to Jego życzenie, a wiedząc, co to za cholera, zamknęliśmy opakowanie w słoiku. A jednak i tak, jadąc już w Warszawie do Olszańskich autobusem (no bo tam znakomite wina...) ludzie się za nami oglądali – i niemal otwarcie dochodzili, które to z nas, ja czy małżonka... nie puściliśmy, za przeproszeniem, bąka (tak intensywny w woni jest ten ser). Po tej przygodzie Olszański już nas o tę przysługę więcej nie prosił, choć tego sera nadal używał, co niekiedy było w jego kuchni czuć (jednakże w minimalnych proporcjach).

Kiedy odchodziła Basia, Tadeusz, pamiętam, późną jesienią 2015 r. dzwonił do mnie z tą smutną wieścią. Nie wiedział, że dzwoni do Pekinu, gdzie akurat przebywałem. Na Jej pogrzebie była więc żona z córką, natomiast na Jego byliśmy całą trójką. I potem nawet trochę żałowałem, że w koncelebracji prowadzonej przez Jego syna, też znanego dziennikarza, Michała (zarazem mojego rówieśnika) nie zabrałem głosu, wzmacniając właśnie tę, węgierską stronę Jego życiorysu, która wtedy w Domu Pogrzebowym – w przeciwieństwie do wskazanej przez

Niego, zagranej wtedy muzyki – zbyt mocno nie wybrzmiała. Niech te słowa tutaj zamieszczone będą tego ówczesnego niedopatrzenia prawdziwym zadośćuczynieniem.

To była prawdziwa przyjemność, że się z Tadzkiem znaleźliśmy, a nawet przyjaźniliśmy. Co nie zmienia faktu, że jestem chyba w stanie dość obiektywnie Go ocenić przynajmniej w tej, omawianej tutaj, węgierskiej sferze. Raczej chyba nikt nie ma wątpliwości, ja na pewno, iż zasługi Tadeusza Olszańskiego dla krzewienia przyjaźni polsko-węgierskiej są ogromne, co niniejszym zaświadczam, po latach znajomości Jego i kraju Jego oraz moich podobnych zainteresowań. Odchodząc od nas, stanowił dla naszych relacji dwustronnych prawdziwą instytucję.

Innym pozostawiam oceny Jego pozostałej działalności, w tym tej zasadniczej, dziennikarskiej. Choć kto wie, co wymagałoby podkreślenia szczególnie przez literatów i literaturoznawców, czy nie mniejsze zasługi położył On w udostępnianiu nam w tłumaczeniach ważnych dzieł węgierskich autorów. Obok wyżej wspomnianych na wyróżnienie zasługują spolszczone przez niego utwory Tibora Déryego, László Gyurkó, Gézy Ottlika, Tibora Cseresa czy Ákosa Kertésza, całej plejady wybitnych twórców współczesnej węgierskiej literatury.

Osobiście wyeksponowałbym też rangę i znaczenie dwóch napisanych przez Niego pod koniec życia, pełnych empatii i nostalgii tomów mówiących o rodzinnym, dawnym Stanisławowie, wydanych w latach 2008 i 2010. Jeździł tam bowiem i mocno te wyjazdy przeżywał. Często w naszych rozmowach do nich nawiązywał i opowiadał też o tym, co się w opublikowanych przezeń tekstach nie znalazło. Chciał tam jechać ponownie, ale wojna i aneksja Krymu w 2014 r. te plany uniemożliwiła; a tym bardziej odejście tak bliskiej Mu żony w roku następnym.

Tym samym, powtórzmy to na zakończenie, to nie był tylko i wyłącznie dziennikarz, na dodatek sportowy, lecz postać barwna, o szerokich horyzontach i pasjach nie tylko sportowych, a zainteresowaniach wprost barokowych – z pełną nigdy nie skrywaną miłością do Węgier w tle. Moja ostatnia z Nim rozmowa telefoniczna, na niespełna dwa miesiące przed Jego odejściem też Węgier dotyczyła. Po kolejnym naszym tam wyjeździe dopytywał, co się u Madziarów dzieje i jak tam wszystko wygląda. Po prostu był na Węgry i węgierskość skazany, w całej ich doli i niedoli.

20 maja 2025 r.

Nobel-díj a paprikának

„A magyar konyha számos híve úgy gondolja, hogy a magyar gasztronómia fő titka abban rejlik, hogy az ételt teleszórják paprikával. Azonnal szép lesz a színe, jó lesz az íze, kellően csípős lesz, és már kész is a gulyás. Nincs ennél nagyobb tévedés! Tudni kell ugyanis, mikor és hogyan kell a paprikát beleszórni. Ebben van a titok. Bevallom, annak ellenére, hogy gyakran jártam Magyarországon, sokáig nem tudtam, mikor és hogyan kell a paprikát használni. Így aztán nem is egy alkalommal, a legjobb nyersanyagok használata ellenére az én gulyásom vagy halászlém enyhén keserűre sikerültek. Amíg végül megtudtam, hogy az őrölt paprikát soha nem szabad a sístergő zsírba vagy a forrásban levő levesbe vagy mártásba szórni. Itt követtem el az alapvető hibát! A paprika ugyanis cukrot tartalmaz. Igaz, nem sokat, de ahhoz elegendőt, hogy száz fok felett azonnal karamellizálódjon és ilyen keserű ízt adjon. Tehát a paprika beszórásánál le kell venni a lábast vagy serpenyőt a tűzről, hagyni állni, vízzel felönteni és csak akkor hozzáadni a paprikát, s utána újból lassan felforralni. Ezt minden magyar automatikusan így csinálja, minden külön gondolkodás nélkül. Nekünk, hogy erre rájövünk, tudományosan kell megközelítenünk az ügyet.”

(részlet az **Utazások kanállal és villával** c. könyvből)

Tadeusz ezt a könyvét 1995 májusában ajándékozta nekem, köszönettel azért a segítségért, amellyel „elmélyíthettem ismereteit a pörköltök és gulyások titkaiban”. Élvezettel lapozgattam a képekben és receptekben, valamint a rá annyira jellemző színes leírásokban és jópofa sztorikban gazdag könyvet.

S amikor eljutottam a fenti részlethez, eszembe jutott egy történet az „ősidőkből”.

Húszéves voltam, amikor először jártam Lengyelországban. A budapesti Lengyel Olvasóteremben (1964-ig ez volt a neve az egykori és jelenlegi Lengyel Intézetnek) nem egészen egy év alatt szerzett, akkor

még meglehetősen kezdetleges nyelvismeretemmel három hétig jártam az országot, Varsótól Gdyniáig, majd visszafelé, Varsótól Krakkóig. A fő úti cél azonban a turisták által méltánytalanul kevésbé látogatott Łódź, azaz Lódz volt. Hogy miért éppen az *Ígéret földje*, amikor még nem olvastam Władysław Reymont regényét, és nem láthattam Andrzej Wajda bő évtizeddel később készült filmjét sem?

Akkor miért töltöttem ott csaknem egy hetet? Nos, ahogy a franciák mondják: *cherchez la femme!*. Egy évvel korábban, a Balatonnál talákoztam először lengyelekkel, köztük is egy bájos lánnyal, aki meghívott hozzájuk. A feltétele az volt, hogy addig tanuljak meg lengyelül. Ha akkor nem is tanultam meg, annyit azért tudtam, hogy meg tudjam különböztetni a žureket a pomidorowától, azaz a paradicsomlevestől. Mert az egyik ebédnél a lányka édesanyja ilyen választás elé állított. Mivel a žureket illetően nem voltak ismereteim, óvatosságból az utóbbit választottam. Nem kellett volna. Az első kanálnál éreztem, ez nagyon nem az én levesem. Az anyuka leolvashatta az arcomról a fintort, s azonnal kiszaladt a konyhába, hogy visszatérjen egy csomag... magyar őrlött paprikával. Mielőtt megnézhettem volna közelebbről, feltépte, és az egészet belezúdította a levesembe. Csak akkor tudtam elolvasni a csomag feliratát: „édesnemes csemege fűszerpaprika”. Az addig valamennyire fogyasztható leves ezzel végképp ehetetlenné vált.

Hogy hogyan másztam ki ebből a csávából, azt borítsa a feledés fátyla. Viszont a következő évtizedekben lengyel barátaimnak kiszálított fűszereknél mindig felhívtam a figyelmet az ajándékpaprika műfajára.

Hárs Gábor

Hegy Gyula

filmkritikus, publicista,
politikus

O ile dobrze pamiętam, znam go od lat trzynastu: rozmawialiśmy przy kieliszku o polityce w Warnie, w Warszawie i w Budapeszcie, wszędzie w tych okolicach wschodnioeuropejskich, gdzie jest zawsze przeciąg. Na wspólnym języku tutejszej inteligencji, co w naszym wypadku pozostał jednak węgierski: Tadeusza Olszański, absolwent dawnej liceum polskiej w Boglárze, mówi po naszemu na poziomie języka macierzystego. Akcentu nie ma, natomiast jego węgierski ma swoisty smak... Tadeusza interesuje wszystko, co się działo i dzieje na Węgrzech: jest dżentelmenem, który zawsze jest grzeczny, chociaż możemy być pewni, że ma również gust, aż zanadto surowy... Nie wiem, opuszczając funkcję dyrektorską, jaki on wybiera kierunek: czy będzie dziennikarzem, czy pisarzem, ewentualnie tłumaczem? W dotychczasowym swoim życiu był tym wszystkim z niemałym powodzeniem, a to wcale nie oznacza, że teraz, żegnając funkcji dyplomaty, nie chciałby zacząć coś absolutnie nowego. Wszystko mogę sobie wyobrazić oprócz odpoczynku... Ale możemy być pewni, że Tadeusz pozostanie naszym przyjacielem na zawsze.

(A cikk eredetije: „Tadeusz”, Magyar Hírlap, 1990. október 4.)

A hetvenes évek végén néhány hónapig egy írószövetségi ösztöndíjjal Varsóban voltam, és az úgynevezett Újvárosi Főtéren laktam. A tér neve ellenére az óvároshoz tartozott, amelyet a németek módszeresen a földig romboltak, s a második világháborús pusztításból téglánként és fali díszekként épült újjá. Az újjáépítés annyira jól sikerült, hogy a Rynek Nowego Miasta 1 kopottas épületnek látszott. A lépcsőház avas szagot árasztott, a lakásban nyikorgott a padló, és csak a házinéninek volt telefonja. De két házzal odébb ott volt a Wars mozi, ahova gyakran betértem egy esti előadásra. Lengyelországba már akkor is sok amerikai filmet behoztak, a lengyeleket meg nyelvtanulásból néztem.

A téren állt a Szent Kázmér templom, oda is benéztem gyakran egy keresztvetésre és eldarált Miatyánkra. Ha jól emlékszem, volt

a közelben egy gyorsétterem, azaz önkiszolgáló étkezde, samoobsługa is, de én inkább a belvárosba, jobb helyekre jártam ebédelni. Időnként a belváros csicsásan elegáns kínai éttermébe is beültem, ami egy magyar számára akkor még igazi különlegességnek számított. Volt rendező ösztöndíjam, némi dollárom, s a feketepiacon akkoriban a forintot a hivatalos árfolyamnál közel háromszor kedvezőbb áron váltották.

Soha életemben nem éreztem magam annyira gazdagnak, sose voltam annyira büszke az útlevelemre és a magyar valutára, mint akkor, a hetvenes évek végi Lengyelországban. Az ösztöndíjat indokolandó időnként bejártam az egyetemre az Instytut Polonicum óráira, ahol angolul tanították a lengyelt, és valami keveset a lengyel kultúrából. De nem vittem túlzásba a kurzus látogatását, úgy gondoltam, hogy lengyelül és Lengyelországot nem akadémiai épületekben, hanem a hétköznapi életben lehet megtanulni. Huszonhat éves voltam, pályakezdő költő, néha hazaküldtem egy verset vagy újságcikket a hazai lapoknak.

Egy nap az intézetben szóltak, hogy másnap igazítsuk át az óránkat, mert elkezdődik a nyári időszámítás. Magyarországon akkor még nem volt ilyen, azt se nagyon tudtam, mi az a nyári időszámítás. De nagyon jól hangzott, mert a nyarat mindig szerettem, és a diákkorom a végtelennek tűnő nyári vakációkkal még emlékezetes közelben volt. Másnap reggel ismét hanyagoltam az intézetet, a belváros helyett a másik irányba indultam, és minden különösebb cél nélkül elsétáltam a Gdański pályaudvarig. A belvárosi főállomásra már a föld alatt érkeztek meg a vonatok, de a Gdańskinál még fent a magasban voltak a vágányok, akár az S-Bahn sínei Berlinben.

Ott lődörögtem a pályaudvaron, és hirtelen megértettem, hogy ez az idegenség. A nyári időszámítás első napja egy olyan országban, ahol van nyári időszámítás, egy pályaudvar, ahol a tengerpartra indulnak csikorogva a vonatok, mert az országnak van tengerpartja. És benne állok én, akinek semmi köze sincs mindehhez, de mégis ott vagyok, a régi emlékek és a majdani évek mind a távolban lebegnek, az egyetlen létező realitás a tengerre induló vonatok csikorgása egy idegen ország pályaudvarán, egy idegen időszámítás első napján.

Akkor sem voltam már kezdő utazó, addigra jártam Stockholmban és Párizsban, fürödtem a Keleti-tengerben és az Adriában is, nem a külföldre való első rácsodálkozás naivitása csapott meg. Talán azért

volt mélyebb az idegenségben való otthonlét érzése Varsóban, mert azokon a korábbi utakon turista voltam, itt lakáskulcs volt a zsebemben, ott nehezen kuporgatott valutát költöttem, itt havonta besétáltam a jövedelmemért egy hivatalba, ott angolul beszéltem, itt jól-rosszul az ország nyelvét.

Akárhogy is, megcsapott az idegenség varázsa, annak a megérzése, hogy ez az igazi szabadság. Szinte véletlenül, ugyanakkor teljes intenzitással ott lenni valahol, ahova véletlenül jutottunk el, ahol nélkülünk is minden ugyanúgy lenne, de mégis benne vagyunk, felelősség és kötöttség nélkül élve át az ottlétünket. Még Varsóban írtam egy verset erről, meg is jelent valahol, egy autószerelő barátom pedig megzenésítette és elénekelte, mintha valami rádióban is elhangzott volna a dala, bár erre már csak homályosan emlékszem. De a tengerre induló vonatok csikorgására és a nyári időszámítás első napjára a lepusztult Gdański pályaudvaron mindhalálig emlékezni fogok.

Persze nem álltam ott az idők végezetéig. Egy idő után villamosra szálltam, egy piros koporsóra hasonlító, akkor még lassan cammogó budapesti társaival szemben őrült sebességgel rohanó varsói villamosra. Amúgy mintha az is csikorgott volna a síneken, de lehet, hogy ezt csak utólag képzelem hozzá. Akkori zenei ízlésemhez a csikorgás közelebb állt, mint a legszebb klasszikus dallam. Piros koporsóként száguldó villamosok, vad fémes hangok, sokemeletes betonházak és a Poniatowski híd szürke pillérei igéztek meg Varsóban. A belvárosba érve találkoztam egy dán evangélikus lelkésznel, aki szintén az Instytutba járt. Azaz ő valóban oda járt, én csak bementem, amikor a kedvem tartotta. Ruthnak élmény volt egy „kommunista országban” tanulni, minden érdekelte, amit látott, mindent meg akart ismerni és érteni. Néha együtt ebédeltünk, és angolul beszélgettünk, időnként megpróbálva lengyelre átváltani.

Ő volt az első női pap, akivel találkoztam, bár Isten és a teológia egyáltalán nem került szóba köztünk. A politika sem nagyon, mert Ruth láthatóan félt politikai kérdésekről nyilatkozni. Én nyíltan és hangosan szidtam a lengyel kommunista rezsimit, ahogy a lengyel barátaim is tették. Az akkori közhangulatban annak kellett volna szorongania, aki kiáll mellette, de ilyenekkel nem találkoztam az ösztöndíjam alatt. Balos voltam persze, de Che Guevara volt a csillagom, nem szürke öltönyös

párttitkárok. Biztattam Ruthot, hogy utazzon el valamelyik vidéki városba, Krakkóba, Wrocławba, Toruńba vagy bárhova, hiszen a minisztérium kifizeti az útiköltséget és a szállodát néhány napra.

Azt a nagyon ócska magyar trükköt, amit egy ösztöndíjas elődömtől tanultam, azért nem mondtam el neki. Ha az ember vitt egy doboz neszkvét a minisztériumi előadó asszonynak, pani Kupiecnek (esküszöm, hogy ez volt a neve), akkor vonat helyett belföldi repülővel utazhatott például Wrocławba. Belföldi repülő sem volt akkor Magyarországon, nagyon élveztem ezeket a röpködéseket taláalomra kiválasztott lengyel városokba.

Az idegenség érzése után Wrocławból Varsóba visszautazva azt is átéltem, milyen hazautazni valahova, ami nem az igazi otthonom. Addigi életemben mindig Budapestre, a szüleimhez, aztán a saját lakásomba tértem vissza. Wrocławból a lengyel fővároshoz közeledve eszembe jutottak a varsói barátok, a félbehagyott dolgaim, a szobám, és hirtelen gyerekes öröm töltött el, hogy nemsokára Varsóban leszek, ha nem is hazamegyek, de oda, ami most az otthonom. De Ruthot hiába biztattam ilyen kirándulásokra, tartani akarta az Instytut tanrendjét, ő tanulni érkezett, és szégyellt is volna extra juttatást kérni a „szegény kommunista államtól”, ha nem volt rá valódi indoka és szüksége.

Huszonhét éves voltam, és eleinte ilyen lazán éltem meg az ösztöndíjat. Ma már nem emlékszem, hogyan találkoztam először Tadeusz Olszańskival, de nagy része volt abban, hogy ne csak tanulgassak, hanem tanuljak is valamit a lengyel kultúráról és a magyar-lengyel történelmi kapcsolódásokról. Feltehetően ő keresett meg a kulturális minisztériumon keresztül. Fontosnak tartotta, hogy megismerje azokat a magyarokat, akik nemzete kultúrájával, történelmével kívántak foglalkozni. Bő két évtized volt köztünk, de az első pillanattól egyenrangú partnerként kezelte, miközben társalgási hangnemben azért persze tanított is. Nemcsak Lengyelországról tudott mindent, de Magyarországról, a közelmúlt történelméről is mélyebb ismeretei voltak, mint nekem. Tőle tudtam meg, hogy az úgynevezett Horthy-korszakban milyen sok lengyel élt menekültként hazánkban, és ő maga a balatonboglári gimnáziumban tanult. Ez Magyarországon nem volt éppen tabutéma, de azért félhomályban hagyta az ideológiai óvatosság. Hiszen egy katolikus pap létesítette és tartotta fent a gimnáziumot, nem feltétlenül marxista szellemben.

Tadeusz gyakran meghívott otthonába, varsói kulturális eseményekre, és rajta keresztül valóban közel kerültem a lengyel értelmiségi léthez. Hivatásunkat tekintve ugyanakkor mindketten újságírók voltunk. Én fiatal költőként, verseim alapján kaptam meg az írószövetségi ösztöndíjat, de tudtam, hogy utána vissza kell mennem a szerkesztőségbe. Az ő otthoni népszerűségét a sportújságírás teremtette meg. Kiváló tévériporter volt, és hat olimpiáról tudósította a lengyel közvéleményt. Volt is benne valami a világlátott sportvezetők könnyed eleganciájából, társasági magabiztosságából, ami ritkán sajátja a könyvtárba, tanszékbe zárt filológusoknak. Ettől persze kiváló író és műfordító volt. Félig magyar származásúként, a legnehezebb világháborús időkben magyarországi menekültként élete egyik hivatásának tekintette a magyar-lengyel barátság ápolását, elmélyítését.

Varsói ösztöndíjam után is sokszor találkoztam vele Lengyelországban és gyakrabban itthon is. Jó volt látni, hogy hazája a nyolcvanas évek második felében a budapesti Lengyel Intézet igazgatójává nevezte ki. A rendszerváltozás után visszament újságírónak, és haláláig a *Polityka* című balközép, szociálliberális hetilapban jelentette meg írásait. Barátságunk alatt nem sokat beszélhettünk politikáról, de mindketten reformer szellemű kritikusai voltunk a szocialista rendszernek, annak bukása után pedig a balközép médiában találtunk otthonra.

Kochany Tadeuszu, niestety nie zostałem polonistą. Kedves Tadeusz, sajnós nem lettem polonista. De nagy részed van abban, hogy máig szeretem a lengyel kultúrát, tudok még néhány lengyel kifejezést, és legalább a betűket helyesen tudom kiejteni. És ha lehetséges ilyen, egyre inkább honvágyat érzek ama régi, hetvenes évek végi Varsó iránt, ahol önmagát felnőtt költőnek képzelő boldog gyerek voltam.

2025. április 5.

Jerzy Jakobsche

dziennikarz Polskiej Agencji Prasowej,
przewodniczy Rady Muzeum Sportu i Turystyki

 Tadeusz Olszański, zwycięzca plebiscytu ogłoszonego przez Klub Dziennikarzy Sportowych na najwybitniejszych dziennikarzy polskich w latach 1921–2021 w kategorii najlepszy dziennikarz prasowy, jest autorem kilkunastu książek o tematyce sportowej. Relacjonował przebieg sześciu igrzysk olimpijskich.

Łatwy język i proste słowa należyście oddają atmosferę wydarzeń na olimpijskich arenach, w których obok eksplozji radości nie zabrakło dramatycznych momentów, jak zamach terrorystyczny w Monachium w 1972 roku. Oddają także atmosferę igrzysk, które obecnie stały się ogromną imprezą sportową, coraz liczniejszą i coraz bardziej kosztowną. Bogata twórczość znalazła uznanie w postaci przyznania mu w latach 1972–2012 czterech Wawrzynów Olimpijskich Polskiego Komitetu Olimpijskiego; złotego w 2000 roku za *Osobistą historię olimpiad*, srebrnych za zbiór reportaży *Magia igrzysk (1976)* i w 1980 roku za książki *Wszystko na medal* oraz *Wyżej nad poprzeczkę*, a także brązowego w 2012 za książkę *Rachunek za igrzyska*, czyli co się stało ze sportem, jak również wyróżnienia w 1972 roku za książkę *Magia sportu*.

Tadeusz Olszański zapisał się w historii polskiego sportu złotymi zgłoskami jako pomysłodawca w 1963 roku – nie tylko w kraju, ale także w skali międzynarodowej – honorowania zasad Fair Play.

Książce tej patronuje Polski Komitet Olimpijski.

16 lipca 2021 r.

Dr. Kamuti Jenő

a Nemzetközi Fair Play Bizottság
tisztelőbeli elnöke

 Közel negyven évvel ezelőtt, 1987-ben jelent meg magyarul Jan Lis és Tadeusz Olszański kitűnő könyve, *Fair Play – Tiszta játék* címmel. Ismereteim szerint ez az első olyan magyar nyelvű tanulmány, amely az emberiség több ezer éves kulturális történelmében jelen lévő erkölcsi-etikai érzést vizsgálja, amely többek között a *Homo ludens*, azaz a játékos ember és a sport segítségével vált érthetőbbé, megfoghatóbbá...

...Személyes, jó kapcsolatban álltam Olszański úrral, már csak a több évszázadra visszamenő hagyományos lengyel–magyar barátság okán is. Sokat beszéltünk arról, hogy a második világháború alatt Magyarország befogadta a lengyel menekülteket, Lengyelország pedig befogadta Kevey Jánost. A volt katonatiszt Varsóba érkezve megteremtette a lengyel kardvívás alapjait, olyan tanítványokkal, mint Pawłowski és Zabłocki. Olszański úr segített közelebbről megismerni lengyel vívóellenfeleimet is, akikkel szoros barátságba kerültem, még ha a páston le is győztek. Így említhetem Witold Woydát, az olimpiai bajnokot, Egon Frankét, Ryszard Parulskit vagy a Fair Play-díjas Jacek Bierkowskit.

Olszański közreműködésével szoros együttműködés alakult ki a Lengyel és a Magyar Olimpiai Bizottság között. A lengyel Fair Play-mozgalom évtizedek óta példaértékűen működik; a Nemzetközi Fair Play Bizottságban Hanna Wawrowska alelnökkel ma is közös programokat valósítunk meg.

Kovács István

költő, író, műfordító, történész, polonista,
a varsói magyar nagykövetség
kulturális tanácsosa (1990–1994),
krakkói főkonzul (1994–1995 és 1999–2003)

A történelmi emlékezetben kötött ismeretség

Mióta az Isten háta mögötti Salföldre költöztem – bár sokan a világ közepének mondják – apránként a telefonhívások is elmaradoztak. Nem is bánom, mert nehezen tudok barátságot kötni az okostelefonnal. Annál nagyobb meglepetés ért, amikor 2023 augusztusában a jellegzetes zúgás-búgás utáni gombnyomásra Tadeusz Olszański szólalt meg. Jóllehet már vagy ötven éve ismertük egymást, telefonon még soha nem beszéltünk. Tudtam, hogy felesége halála után elköltözött Varsóból. Egy ideig talán Oboryban, az alkotóházban lakott... *A barátság anatómiája (A közös lengyel–magyar történelem)* (Anatomia przyjaźni. Wspólne dzieje polsko-węgierskie) című könyvemhez gratulált, amely pár hónappal azelőtt jelent meg lengyelül. És kérte, hogy segítsek valakinek valamiben. Csodáltam, hogy kilencvenhárom évesen is mennyi mindenre kiterjed a figyelme.

Utoljára 2002-ben Krakkóban találkoztunk. És mintha állandóan éreztem volna és érezném ma is szellemi jelenlétét. Akkor Hamvas Béla általa lengyelre fordított híres könyvének, *A bor filozófiájának* (Filozofia wina) borkóstolóval egybekötött bemutatását segitettem megszervezni a Jama Michalika nevű irodalmi kávéházban.

Ennek során hosszabb időt tölthettünk együtt. Így végre megkérdezhettem, hogy stanisławóviként halott-e Stefan Hoszowskiról. Ő volt az a tizenöt éves diák, akit 1848. április 27-én egy osztrák hivatalnokot abcugoló tüntetés során a demonstrálók ellen kivégezték István sorsyalogezred katonái megöltek. És a koporsóját, amelyet végeleáthatatlan tömeg kísért, a Württembergi huszárezred Mariampolban állomásozó

századának katonái cipelték. Emiatt tartóztatták le parancsnokukat, Lenkey János kapitányt. Tulajdonképpen ezzel a temetéssel kezdődik Lenkey huszárszázada Petőfi által is megverselt hazaszökésének históriája. Hoszowski halálának történetét megörökítettük a *Nyolcvan huszár* című filmben, amelynek dramaturgja voltam. A jelenetet Tarnów főterén vettük fel. Hoszowskiról és Lenkey huszárainak történetéről Tadeusz Olszański is ír a *Stanisławów jednak żyje* (Stanisławów mégis él) című 2016-ban megjelent könyvében, amelyben a szülőföldjét megszálló második világháborús magyar katonák lengyelmentésének is emléket állít.

Hoszowskiról szólva, akinek kilenc közeli és távoli unokatestvére vett részt az 1848/49-es magyar szabadságharcban, megemléctem Tadeusznak, hogy az 1910-es években a város temetőjében még állt a sírja a magyar–lengyel barátság ezen elfelejtett ifjú mártírjának. Tadeusz elmondta, hogy az 1930-as években a helybéli lengyel diákok példaképüknek tekintették, s a nemzeti ünnepekkor megkoszorúzták a sírját, de ma már egy lakótelep áll a temető helyén. Így mintha Stefan Hoszowski emlékéen keresztül már a múlt idő csapdájában is kapcsolatba kerültem volna Tadeusszal.

Persze a labdarúgás is szóba került. 1966 májusában tolmácsa voltam a magyar válogatottnak, amely – s erre a sportújságíró Tadeusz is jól emlékezett – május 3-án Chorzówban játszott az angliai világbajnokságra felkészülési mérkőzést. Ennek történelmi hátterét feldolgozta Tischler János. A meccset eredetileg júniusra és Budapestre tervezték. Valamiképpen azonban ellensúlyozni kellett a Stefan Wyszyński bíboros által május 3-án Częstochowában tartott „ezeréves” misét. Így legfelsőbb kérésre a közeli Chorzówban került sor a meccsre, amely egyébként 1:1-re végződött. És persze volt egy még híresebb meccs Chorzówban, amelyet a Ruch Chorzów és a Budapesti Honvéd játszott egymás ellen 1958. június 18-án. A 15 000 főnyi közönség kikövetelte, hogy a mérkőzés előtt néma vigyázzállásban tisztelegjenek a két nappal azelőtt kivégzett Nagy Imre és mártírtársai emléke előtt. Akkor, vagyis 1966-ban kötöttem barátságot a kisiklott (kisiklatott?) pályafutása ellenére is világlklasszis Varga Zoltánnal, aki kedvenc focistája volt Tadeusznak.

A Pál utcai fiúk hőseit lengyelül életre keltő Olszański édesanyja, Siménfalvy Katalin magyar volt. Így a fia, Tadeusz félig lengyel, félig

magyar. Pontosabban: egészen lengyel és egészen magyar. Rokoni szálak fűzték a szintén kárpátaljai származású kitűnő költőhöz és műfordítóhoz, Lator Lászlóhoz, aki Juliusz Słowacki több versét ültette át magyarra. Az unokatestvérség tényét magától Lator Lászlótól tudtam meg, nem sokkal a halála előtt. Lator László kilencvenhat éves korában, 2023 júliusában halt meg, szellemi testvére és valóságos unokaöccse, Tadeusz két hónappal később.

2025. április 9.

Seweryn Kowalski

polonista, przyjaciel Tadeusza Olszańskiego
i Gáborra Hárssa

Miesiąc temu, 28 sierpnia Olszański obchodził 94. urodziny. Życzenia, które Mu w tym dniu złożyłem, niestety, nie spełniły się. Tadeusz Olszański odszedł 22 września. Od lat tytułowany był nestorem dziennikarstwa sportowego. Ale należne Mu tytuły i honory możnaby mnożyć. Syn polsko-węgierskiego małżeństwa, przetłumaczył z języka węgierskiego ponad czterdzieści powieści i dramatów, w tym dzieł wybitnych twórców współczesnej literatury kraju nad Dunajem. Jest autorem wznawianego przez dziesięciolecia przekładu *Chłopców z Placu Broni* Molnára. Jego dorobek pisarski to także książki z dziedziny sportu, w tym pasjonujące relacje z olimpijskich zmagani, a także tłumaczona na wiele języków książka propagująca zasady fair play w sporcie (autor będący prekursorem honorowania tych zasad, sam otrzymał Grand Prix Fair Play Unesco). Rodzinnemu Stanisławowi poświęcił dwa tomy wspomnień. Inicjator powstania Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, działacz PKOl, korespondent na Węgrzech i w Jugosławii, dyrektor Instytutu Kultury Polskiej w Budapeszcie. Jego ostatnią, ukończoną w maju ub. roku pracą była wartka, syntetyczna opowieść o bogatych latach działalności zawodowej, społecznej i sprawach rodzinnych „Było, minęło, zostało w pamięci”. Tadeusz Olszański – człowiek żyjący pełnią życia, utalentowany, pracowity, przyjazny ludziom. Takim był i takim zostanie w pamięci tych, którym dane było Go poznać.

28 września 2023 r. ·

Zofia Lang

tłumacz konferencyjny języka węgierskiego,
członek Zarządu WTPPW
im. dr Józsefa Antalla seniora

 Znałam najpierw Tadeusza Olszańskiego „zdalnie”, czyli jako dobrego dziennikarza sportowego, a od kiedy zostałam studentką hungarystyki Uniwersytetu Warszawskiego, również jako tłumacza literatury węgierskiej, znawcą tematyki polsko-węgierskiej. W 1992 roku zostałam zaproszona przez naszego profesora Istvána Csaplárosa na spotkanie założycielskie Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w Warszawie, na którym zostałam wybrana na członka Zarządu. Po otrzymaniu zgody ówczesnego premiera Republiki Węgierskiej Józsefa Antalla jr Towarzystwo przyjęło nazwę Warszawskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Węgierskiej im. dr Józsefa Antalla seniora. Tadeusz Olszański, również członek-założyciel WTPPW dr Józsefa Antalla sen. mimo wielu swoich funkcji i zajęć, aktywnie uczestniczył w naszej działalności. Chętnie dzielił się na spotkaniach swoimi wspomnieniami ucznia polskiej szkoły w Balatonboglár, działającej podczas II wojny światowej na Węgrzech.

Był zapraszany zarówno przez Węgierski Instytut Kultury w Warszawie, jak również przez nasze Towarzystwo, aby jako polski korespondent na Węgrzech, kiedy akurat przebywał w Warszawie, informował nas o wydarzeniach i tłumaczył ich tło ekonomiczno- polityczno-kulturalne.

Olszański był szczególnie cennym obserwatorem, gdyż znał świetnie język węgierski. Jako dziennikarz miał lekkość pióra i języka. Jego *Budapeszteńskie ABC* wydane w latach 1960-tych było kopalnią wiedzy o Budapeszcie i Węgrzech, również dla zupełnie postronnych ludzi, podróżujących jako turyści na Węgry i jest do dziś dnia wspominane z uznaniem. Z Klara Molnár, Węgierką zamieszkałą w Warszawie, właścicielką Wydawnictwa Studio EMKA był współautorem ciekawych i świetnie wydanych książek o kuchni węgierskiej. Jako dziennikarz sportowy nie mógł oczywiście pominąć książek Györgya Moldovy o tematyce piłkarskiej i naturze ludzkiej. Świetnie je przetłumaczył.

Niektóre z nich były naszą lekturą na studiach. Zawsze z życzliwością przyjmował nowe pozycje książkowe poszerzające naszą wiedzę z zakresu stosunków polsko-węgierskich i uczestniczył w spotkaniach promocyjnych.

W końcu podjął się wykonania nowego przekładu książki *Chłopcy z Placu Broni*” Uważał jednak, że przekład powinien być uwspółcześniony i dokonany z oryginału węgierskiego oraz że tytuł powinien brzmieć po polsku *Chłopcy z ulicy Pála* czyli tak, jak po węgiersku *Pál utcai fiúk*. Wywołał tym niemałą burzę i dyskusję literacką. Miał jednak do tego prawo, gdyż oba języki znał na poziomie języka ojczystego, obie kultury były mu równie bliskie.

14 marca 2025 r.

Andrzej Lewandowski

wieloletni szef działu sportowego
Trybuny Ludu

Wczoraj miał urodziny redaktor Tadeusz Olszański. Rocznik 1929! Jest w gronie dziennikarzy sportowych z wciąż otwartą metryką, Pierwszym Wicenestorem Środowiska.

Dziekanem nestorów – wciąż Zygmunt Głuszek – 1928. Mistrz opisywania lekkiej atletyki, Powstaniec, historyk AK. Tadek – ledwie rok za dziekanem...

Tadeusz w znakomitej niezmiennie formie. Kocha i potrafi brylować. Publicysta – sportowy, ale nie tylko – pisarz, działacz, smakosz oraz popularyzator najlepszej kuchni, w tym węgierskiej; pióro i mikrofon, kamera – także...

Urodziny obszedł rodzinie. Czteropokoleniowo, jak mówił mi przez telefon, gdy przyjmował życzenia... Potem pogadaliśmy... o sporcie. Że „nasz” upada, jeśli już ślad dopingu pojawia się na Paraolimpiadzie...

Na fotce – coś z przeszłości. Jubilat i koledzy. Z lewej red. Stefek Grzegorzczyk (*Sportowiec*, prezesowanie pięcioboistom w czasie ich światowych sukcesów), jeden z kandydatów na wicenestora środowiska z kolejnym numerem porządkowym. Lista *85 Plus*. Pamięć podpowiada, a listy pewnie nie wyczerpuje: Zbyszek Chmielewski, PAP sportowy, Łukasz Jedlewski i Andrzej Jucewicz, m.in. z funkcją naczelnego *Przeгляdu Sportowego* – po drodze; może Witek Duński, eksnac *Sportowca*... Jakoś go straciłem z oczu... Z „młodzieży” (80+) – m.in. Ryś Niemiec-Kraków, *Tempo*, elita wielkiego futbolu... Sport konserwuje. A Tadeusz daje dobry przykład...

28-29 sierpnia 2021 r.

PARYŻ, ECHA WYDARZEŃ:

Olimpijski Paryż już czeka na polskie siatkarki. My, kibice, na serialu wzruszeń ciąg dalszy...

Z grona wielbicieli i piewców sportu ubył Tadek Olszański. 94 pracowite lata. Jeszcze chyba tydzień temu słałem sms-a: Jak leci? Na telefon nie zawsze reagował, na sms – zawsze. Oddzwaniał. Żeby podzielić się zmartwieniami o rzeczywistość; rzewnie powspominać dyżury nocne w DSP; pogadać o sporcie dnia. Ostatnio o siatkówce. Oglądał na ekranie, był zachwycony...

Na ostatni sms reakcji nie było. Nie miał już szansy opowiedzieć, jak urzekły Go siatkarki grając o olimpijską szansę. Nie ma Tadeusza, o Nim wspomnienia. Kolorowe. Nie ma DSP... Nie wydrukują tam gazet, w których opisujemy Igrzyska Olimpijskie 2024. Tez z polskimi siatkarkami; i prawie na 100 procent z siatkarzami, choć ci do boju o prawo startu dopiero przystępują...

26 września 2023 r.

Michał Listkiewicz

sędzia piłkarski, dziennikarz,
hungarysta i działacz sportowy

 Tadeusza Olszańskiego poznałem w studenckich czasach. On był już dziennikarskim asem i autorem książek o tematyce olimpijskiej. Szybko stał się moim mentorem, z dwóch powodów: myślałem o karierze dziennikarskiej i o hungarystyce. Już w wieku licealnym zostałem korespondentem krakowskiej gazety *Tempo* a na filologię węgierską namówił mnie właśnie Tadeusz. Przy okazji zasugerował, bym pisał korespondencje dla prasy węgierskiej, co szybko stało się faktem dzięki rozlicznym jego kontaktom na Węgrzech i szacunkiem, jakim go tam darzono. Nigdy nawet nie myślałem, by dorównać Mistrzowi, ale przecież Jemu mało kto mógł dorównać. Dla wkraczających w dorosłość humanistów stał się Tadeusz autorytetem i przewodnikiem. Gdy już wkroczyłem w hungarystyczne klimaty, przekonałem się, że pasją Olszańskiego były przekłady literatury węgierskiej. Chyba w tej sferze spełniał się najbardziej, miał po prostu talent w tej niełatwej dziedzinie. Spotkanie Go na życiowej drodze było dla mnie jak wygrana w lotto. Mistrz pióra, koneser sportu a przede wszystkim wielki autorytet moralny. Miał w sobie nieudawaną elegancję. Nie musiał ubierać się w modne ciuchy, by wyglądać wytwornie, od razu wyczuwało się w nim człowieka z klasą. Szybko skracał dystans, świetnie czuł się wśród młodszych od siebie, ale nie znosił spoufalania się.

Poprzeczkę intelektualną stawiał na tyle wysoko, że wielu odpadało. Mnie jakoś udało się ją przeskoczyć. Pewnie nie zostałem sędzią piłkarskim gdyby nie namowy Olszańskiego. Chciałem zrezygnować po pierwszych niepowodzeniach, a On kazał mi być twardym i asertywnym, bo tak trzeba. W pewnym sensie zawdzięczam Mu finał Mundialu, gdyby nie Jego zachęty, dużo wcześniej bym zrezygnował. Po lekturze wspomnień Olszańskiego z lat dzieciństwa na Kresach i nad Balatonem w czasach okrutnej wojny zrozumiałem, dlaczego tak mnie namawiał do uporu i konsekwencji w dążeniu do celu. Nie tolerował dróg na skróty, piętnował bylejakość i lenistwo. Bolesnie się o tym przekonałem, gdy zrugął mnie za niechlujny tekst do kierowanego

przez Niego działu sportowego *Sztandaru Młodych*. Był ikoną polskiego olimpizmu, twórcą licznych Klubów Olimpijczyka na prowincji, liderem konkursów Fair Play. Całe jego życie było fair, trudno się dziwić, że tak walczył o przestrzeganie zasad w sporcie, jego miłości. Twórca nowoczesnego olimpizmu baron Pierre de Coubertin byłby dumny z kontynuatora jego myśli.

Wiele przekładów Olszańskiego to arcydzieła sztuki translatorskiej. *Chłopcy z Placu Broni* Molnára, klasyka gatunku. Wielu tłumaczy brało się za tę powieść, ale to po wersję Olszańskiego do dziś sięgają teatry i biblioteki. No i opowiadania Györgya Moldovy to perełki. Jego późne książki poświęcone młodości wzruszają autentyzmem i miłością do ludzi. To dzięki nim ocalono pamięć o „Boglarczykach” i przedwojennym Stanisławowie. Olszański pozostanie wielkim humanistą polskiego dziennikarstwa, sportu, literatury, olimpizmu. Dla mnie był inspiracją do życia z pasją.

11 marca 2025 r.

István András Molnár (jr.)

ekonomista, dyplomata

Węgierski Instytut Kultury przy ulicy Marszałkowskiej 80 był na początku lat 1990-tych miejscem wyjątkowym – oknem na świat i przestrzenią odzyskiwanej wolności. Dla mnie zaś domem, ponieważ funkcję dyrektora pełnił mój ojciec, István D. Molnár – znany polonista i dyplomata. To właśnie w tej atmosferze otwartości Tadeusz Olszański, jako dyrektor Ośrodka Kultury i Informacji Polskiej w Budapeszcie, przeprowadził swój niezwykle literacki eksperyment. Był mianowicie przekonany, że polscy czytelnicy zasługują na spotkanie z autentycznym Ferencem Molnárem, autorem *Chłopców z Placu Broni*. Przekład Janiny Mortkowiczowej z 1913 roku był tłumaczeniem z wersji niemieckiej. Wychowany na Węgrzech Olszański, czując węgierski idiom jak nikt inny, stworzył pierwszą wersję bazującą na oryginale, posługując się żywą polszczyzną tamtych lat.

Na scenę zaprosił nas trzech – nastolatków, abyśmy odczytali fragmenty powieści w trzech wersjach: węgierskim oryginale, starym przekładzie i nowym tekście Olszańskiego. Publiczność miała sama osądzić, która fraza brzmi najprawdziej. Pan Tadeusz był jak reżyser: kazał mi grać z pasją i taką intonacją, by nikt na sali nie miał wątpliwości, że to właśnie jego przekład najlepiej oddaje ducha oryginału. Chciał, by Polacy poczuli to samo wzruszenie, które towarzyszyło węgierskim i międzynarodowym odbiorcom od pokoleń. Wydany w 1989 roku przekład okazał się sukcesem. Choć dziś istnieją już jeszcze nowocześniejsze wersje, to właśnie odwaga Olszańskiego i wsparcie takich osób jak mój ojciec sprawiły, że Niemcesek przemówił do polskiej młodzieży bez pośredników.

D. Molnár István

ny. egyetemi tanár (Debrecen),
a Varsói Magyar Kulturális Intézet
igazgatója (1988–1991)

Ami Tadeusz Olszańskiról eszembe jut

Ha korábban nem is, nyolcvanon túl mindenkit joggal cserben hagyhat az emlékezete. „A szó elszáll, az írás megmarad” – mondták állítólag már a régi rómaiak. Különösen, ha az írás nyomtatásban, a betűket legalább évtizedekig őrző újságban, a borítólapoknak köszönhetően tartósabb folyóiratban vagy könyvben olvasható. Ilyen önéletrajznak nevezett regényem 5. részlete, ha úgy tetszik, fejezete. Véletlenül éppen most, a *Hitel* című irodalmi-kulturális folyóirat 2025. évi májusi számában jelent meg. Jórészt a varsói Magyar Kulturális Intézetben 1971-73 között, két és fél éven át végzett munkámról, családom ottani életéről és természetesen az intézmény akkori tevékenységéről szól.

A regényféle mű főszereplőjét, mert főhőse nincs, Péternek hívják. „Szívesen említ olyan magyarokat és lengyeleket, akik munkáját segítették.” Főleg olyan embereket, akiket Tadeusz is nagyra értékelt: „Csapláros István professzort, aki, mielőtt a Varsói Tudományegyetem Magyar Tanszékének vezetője lett, a világháború után első igazgatója volt a Magyar Kulturális Intézetnek”. Ugyanez elmondható arról a véleményéről, amely szerint „Az első lengyelországi magyarbarát közösség létrehozásának ötlete mindjárt 1956 novemberében megszületett. Hivatalosan a következő év márciusában Lippóczy Norbert és társai Bem szülővárosában hozták létre Tarnówi Magyar-barátok Társasága elnevezéssel” – olvassuk a későbbiekben.

„A magyar-lengyel viszony olyan jó volt, hogy igen sok városban igényelték az Intézet rendezvényeit. Még kis települések, cserkészcsapatok is tartottak Magyar Napokat, iskolák vették fel Petőfi vagy egyszerre Petőfi és Bem nevét, versmondóversenyt szerveztek. Különösen

a nagyobb városokban gyakoriak lettek a Magyar Kultúra Napjai, amelyek több műfajú rendezvényeket jelentettek” – emlékszik vissza Péter. Ezeket gazdagította Tadeusz is a maga mindig szellemes, közérthető, gyakran humoros előadásaival, amelyek Magyarországgal, a magyar jellegzetességekkel, érdekességekkel ismertették meg hallgatóságukat.

Péter az Intézet működése szempontjából nélkülözhetetlen lengyelek között említi Eugeniusz Mroczkót, akinek magyar nyelvtanfolyamaira egyszerre még százan is jártak, mert ő írta meg a Lengyelországban első magyar tankönyvet, az első gazdag anyagot tartalmazó társalgási zsebkönyvet és szótárt is.

A regényrészlet így folytatódik: „Péter munkáját segítette még két igen érdekes ember. Hamar összebarátkozott az Intézet varsói és vidéki rendezvényein szerepeltetett Tadeusz Olszański sportújságíróval, aki korábban *(tévesen, mert később, 1990-1994 között)* magyarországi tudósító volt. A 18. század végéig uralkodó utolsó lengyel királyról, Szaniszló Ágostról, ott Stanisław August Poniatowskiról elnevezett kelet-lengyelországi városban, Stanisławówuban, a mai nyugat-ukrajnai Ivano-Frankivszkban született. Anyja, Siménfalvy Katalin a kárpátaljai Nagyszőlösön látta meg a napvilágot. Tadeusz a háború idején Magyarországon talált menedékre, és Balatonbogláron, Európa akkor egyetlen minden osztályt működtető lengyel gimnáziumába járt. „Neki köszönhető *A Pál utcai fiúk* eredetiből készített első fordítása. Ő ültette át lengyelre Cseres Tibor *Hideg napok* és Balázs József *Magyarok* című regényét.” Az általa az 1960-as évek második fele és 2001 között fordított írók listájában olyan, egymástól mind témáikat illetően, mind nyelvüket, stílusukat tekintve különböző íróink szerepelnek, mint Sánta Ferenc, két regénnyel *(Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról, A félfülű)* is Déry Tibor, Ottlik Géza, Moldova György, Kertész Ákos és a feledésre ítélt, majd újra felfedezett Hamvas Bélától *A bor filozófiája*. A lista nem teljes, és kivételesen nagy munkabírársra vall, hogy Tadeusz saját, nem szépirodalmi jellegű könyveivel, lefordított színműveivel, rádiójátékaival együtt félszáz körüli a számuk. Köztük van a lengyeleknek szóló, ezért érthetően magyarra le nem fordított, tőle kapott *Budapesti ABC*, a *Nobelt a paprikának*, az *Utazás Magyarországon*, a *Találkozás magyarokkal*, az *Árpád fiai* és a lengyeleknek szánt 1999-es magyarországi útikalauz.

A Péter munkáját segítő másik „igen érdekes ember” Camilla Mondral műfordító, egykor több sportágban országos bajnok volt. Tadeusz számára is érdekes és fontos. Mint *Było, minęło, zostało w pamięci*, vagyis *Volt, elmúlt, megmaradt az emlékezetemben* című, a halála előtti évben megjelent regényes életrajzában írja az egyik fővárosi kiadónál kapott munkájáról, egy nem valami értékes regény 1965-ös fordításával kezdődött: „Ennek a fordításnak köszönhetően bejutottam a magyar irodalom fordítóinak zárt körébe, amelynek ekkor Camilla Mondral volt az úrnője. (...) A háború alatt Magyarországra került, és ott kapcsolatainak köszönhetően, kiváló arisztokrata, Esterházy gróf, mint francia nyelvtanárt alkalmazta. Természetesen remekül megtanult magyarul, és Lengyelországba való visszatérése után nemcsak fordítani kezdte a magyar irodalmat, hanem irányítani is ezt a szakmát. (...) Elkezdett tehát népszerűsíteni, mozgósítani e téren, hogy viszonzza a magyarok által a háború idején nyújtott segítséget. És íme, Camilla úrhölgy személyesen gratulált, és meghívott egy kávéra, ami teljes elfogadást és a kiadókkal kötött következő szerződések esélyét jelentette. (...) Varsóban természetesen elkezdtem látogatni a Magyar Kulturális Intézetet, és jó magyar nyelvismeretemnek köszönhetően megszeretett Csapláros István igazgató.” Azt is Tadeusz önéletrajzi könyvéből tudhatjuk meg, hogy a rendszerváltozás idején egy lengyel színházban nagy sikerrel játszották az éppen aktívan politizáló Csurka István *Házmastersírató* című darabját, egy másikban viszont, mint kiderült, magyar hatósági kérésre, hamar le kellett venni a műsorról. Sajnálja, hogy a magyar író nem sokkal később a nacionalizmus híve lett.

Tadeusz először a Politikatudományi Akadémiára járt, az újságíró szakot pedig az egyetemen végezte. Cikkei vagy magyar, vagy sport témájúak voltak, utóbbiak révén idővel elérte, hogy hat olimpiáról tudósítson.

A háború után először 1956-ban, még szabadságharcunk előtt járt Magyarországon, ekkor ismerkedett meg Budapesttel és a magyar konyhával, amelyeket – nekem is emlegette többször – megszeretett. Úti beszámolója „volt életében az első valamirevaló cikk.”

1988 őszétől három évig egyszer-kétszer találkoztunk, akkor a varsói Magyar Kulturális Intézetet igazgattam. Egy fénykép tanúsága szerint 1989 szeptemberében részt vett az ott a 2. világháború kitörésének 50. évfordulója alkalmából rendezett konferencián.

Valamikor az 1989-ben megjelent *A Pál utcai fiúk* bemutatására is sort kerítettünk, a két igazgatóhelyettes fiai olvastak részleteket a regényből. Cserben hagy az emlékezetem még egy találkozásunk ügyében is, amelyre már másodszori varsói munkám befejezése után debreceni lakásunkban került sor. 1991-ben vagy később?

2025. május 5.

Molnár Klára

od 1993 roku współwłaścicielka warszawskiego wydawnictwa Studio Emka

Valamikor a 90-es évek vége táján férjem, Jacek Marciniak egyik barátja azt mondta, hogy Tadeusz Olszański keres egy fantasztikus magyar írónak lengyel kiadót. Nem régóta voltunk ekkor a könyvpiacra, mint STUDIO EMKA Kiadó. Tadeusz megtudta ettől a baráttól, hogy Jacek felesége és a kiadó társtulajdonosa magyar. Úgy érezte, itt van a legnagyobb esély arra, hogy az akkor Lengyelországban teljesen ismeretlen Hamvas Béla csodálatos könyve, *A bor filozófiája*, végre megjelenhessen lengyelül.

Nem ismertük Tadeuszt személyesen, de az Olszański név akkora tiszteletnek örvendett mind lengyel, mind magyar körökben, Varsótól Budapestig, hogy kétség nem fért hozzá, akarunk vele találkozni. Másnap elhozta a könyv lengyel kéziratát. Jacek még az éjjel elolvasta Tadeusz fantasztikus fordításában, és azonnal beleszeretett Hamvas filozofikus írásába. Így lett ez később nagyon sokunkkal... A könyvvel 2001-ben találkozhatott először a lengyel olvasó.

Jó volt látni Tadeusz arcát, amikor 2013-ban úgy döntöttünk, hogy egy sokkal impozánsabb kiadást érdemel ez a remekmű. Tátrai Zsolt hangulatos fotóival készült egy exkluzív változat is. Tetézte Tadeusz örömét, hogy Marek Kondrat, a nagyszerű színész, elvállalta és kitűnően megoldotta a hangoskönyv elkészítését.

Tadeusszal öröm volt dolgozni, és azt hiszem, Ő is szeretett velünk. Hamvassal induló és élete végéig tartó barátság alakult ki közöttünk.

Nekem a nagy közös munkám Tadeusszal a szakácskönyvünkkel kezdődött igazán. 2003-ban elmeséltem neki, hogy szeretnék a családomnak és a lengyel olvasóknak egy igazi, házias magyar konyháról szóló könyvet készíteni. Voltak ötleteim, elképzeléseim, de ha ő akkor, Hamvas kapcsán nem kopogtat be az irodánkba, akkor az egész biztosan megmaradt volna az ötlet szintjén, vagy lett volna néhány megírt oldal az íróasztal fiókjában. Láthatta a bizonytalanságot rajtam, a feladat nagysága kicsit megrémisztett. Ő meg már rég túl volt a nagysikerű

Nobelt a paprikának megírásán, s csak annyit kérdezett: „Akarod, hogy együtt megcsináljuk?”. Hát, hogyan akartam volna?!

Életem legjobb három hónapos munkafolyamata volt. Szétosztotuk a feladatokat, ki mit csinál, ki mit szeretne jobban, és hatalmas tempóban, teljes harmóniában három hónap alatt megszületett a könyvünk, a *Na węgierskim stole pysznie i domowo* („Magyar asztalon – finoman és háziasan”). Az album nagyon szépre sikeredett, hála a magyar fotósnak, grafikusnak és a remek nyomdának. Tadeusz boldog volt. Mérhetetlenül örült, amikor először megpillantotta a kész könyvet, majd később a könyv sikerének.

Ebben az időben sokat voltunk vendégként a televízióban, rádióban, közönségtalálkozókon. Beutaztuk a fél országot. Főzőcskéztünk, meséltünk. Minden alkalommal hatalmas szeretettel fogadta a közönség. Kedves volt és közvetlen, nem lehetett nem szeretni.

Majd jöttek az olimpiáról szóló könyvei: *Osobista historia olimpiad, Igrzyska osobiście*.

A forgatókönyv mindig ugyanaz volt. Megjelent az irodánkban sármosan, sportos eleganciával. A nyaksál és fejfedő elengedhetetlen volt. Elkezdtünk beszélgetni. Sport, politika, kultúra. Naprakész információkkal rendelkezett mindig. Rövid kommentek, és rátértünk a hozott könyvre. Fél óra múlva, aláírt szerződéssel már ment is tovább. Nem akarta senki idejét feleslegesen rabolni. Volt valami nagyon nemes a viselkedésében, s ez nem volt véletlen. A gyökerek, ahonnan jött... azok a szép gyerekkori évek Stanisławóban.

Amikor a férjem, Jacek, halálos betegen kórházban feküdt, Tadeusz mindennap telefonon tartotta bennem a lelket. Halála után pedig az egyik fő támaszom volt a szörnyű fájdalom elviselésében. Ő már megtapasztalta, pár éve elveszítette hűséges társát, Kitkát. Az utolsó időben Konstancinban, a ZAiKS-ben volt. Hetente többször meglátogattam. Nagyon örült nekem, mert velem magyarul tudott beszélni. Az utolsó pillanatig fontos volt neki, hogy ne felejtse el édesanyja, Siménfalvy Katalin nyelvét.

2022-ben, az egyik találkozásunkkor volt egy kérése. Szeretett volna imádott gyerekeire, Agatára, Michałra, az unokákra, dédunokákra hagyni egy nagyon személyes könyvet. Azt kérdezte: „Klárkám, kiadod?” Rám nézett, és mindketten tudtuk, hogy ez lesz az utolsó...

Így született meg a „*Było, minelo, zostało w pamięci...*” Még időben elkészült. Boldogan forgatta kezében a még nyomdászágú könyvet, és köszönete jeléül némán átölelt. Fontos volt neki ez a könyv. Bizonyára életünk vége felé mindannyiunknak fontos egy végső számadás, csak nem mindannyian tudjuk ezt papírra vetni. Ő nagyon tudta.

Fizikailag és szellemileg mindvégig olyan formában tartotta magát, hogy szeretteinek, környezetének és főleg önmagának Tadeusz Olszański tudjon maradni. Aztán jött az elkerülhetetlen vég, egy fájdalmas sms Agatától, hogy Tadzik csendesesen elaludt... Biztos vagyok benne, hogy az égi úton mély főhajtással fogadta a Pál utcai fiúk mindkét csapata.

Hiányzol, Tadeusz. Nagyon.

2025. április 3.

Róna Iván

a Magyar Turizmus Zrt. volt vezérigazgatója,
a Magyar Turizmus Rt. varsói
külképviselőjének vezetője (1997–2001).

Drága Tadeusz! Mennyit beszélgettünk a magyarországi turizmusról, számtalan cikket írtál a magyar gasztronómiáról. 1999-ben volt a Magyar Gasztronómia Éve. Ott a híres Strauss-szerzemény után (Wino, Kobieta i Śpiew) az év szlogenje „Wino, Papryka i Spiew” volt. Rengeteget segítettél, ma úgy mondanánk, hogy promotáltad a magyar bort és gasztronómiát. Nem csak 1999 során, de később is, a nap minden percében kész voltál nekünk segíteni, Magyarországot népszerűsíteni a lengyel sajtóban. Kiváló kapcsolataid révén mindenhol bejáratos voltál, így támogatva bennünket minden területen. Számtalan study tourt (tanulmányutat) vezettél Magyarországra, idekálauzolva a lengyel sajtó képviselőit, hogy vigyék Magyarország jó hírét el Lengyelországba. Barátként is nagyszerűen viselkedtél, akkor is segítettél, amikor a szénánk nem állt a legjobban... Nagyon nagy egyéniség voltál, EGYÉNISÉG és EMBER csupa nagybetűvel. Szomorú szívvel búcsúzom barátomtól, barátunktól, Magyarország nagy barátjától. Drága Tadek, nyugodj békében, és vidd a jó hírünket ott fenn a felhők fölött is, ahogy itt lent tetted a földön egész életed során. Drogi Przyjacielu, spoczywaj w pokoju !

Wojtek Salapski

hungarysta, dyplomata,
wieloletni pracownik polskich placówek
dyplomatycznych w Budapeszcie

○ Każde spotkanie i rozmowa z Tadeuszem zawsze wносиły coś nowego do mojego hungarystycznego ogródka. Znajomość problematyki węgierskiej i miłość do tego kraju miał Tadeusz we krwi, bowiem Jego matka była Węgierką. Język matczyzny (sic!) opanował Tadeusz do perfekcji. Opowiadano mi, że kiedy przekraczał pociągiem granice Węgier, konduktorzy, słysząc jak mówi w języku Petőfiego i Aranya, zwracali się do Niego per „panie profesorze”.

Tadeusz lubił jeździć metrem w Budapeszcie. Bo wiesz – mówił – wtedy mogę przyglądać się do woli pięknym węgierskim dziewczynom. Codziennie, wychodząc ze swojego mieszkania w Peszcie zbierał ze sobą slipki, bo uwielbiał pływać i przewidywał, że wyląduje na którymś z kąpielisk. Miał niezwykły dar zjednywania sobie ludzi, których zawsze dążył sympatią. Potrafił nie tylko ciekawie mówić, ale i wysłuchiwać innych. Wspierał swoją wiedzą młodych, stawiających pierwsze kroki, tłumaczy literatury węgierskiej. Był dla nich prawdziwym guru.

Z Tadeuszem spotykałem się zarówno w Polsce jak i na Węgrzech, np. w redakcji „Polityki”, a w późniejszych latach na imprezach organizowanych przez Węgierski Instytut Kultury czy w Domu Pracy Twórczej w Konstancinie, gdzie wypoczywał już jako senior. Podczas długich rozmów „poprawialiśmy” polską i węgierską politykę, wspominaliśmy wspólnych polskich i węgierskich znajomych i przyjaciół, początki pracy Tadeusza w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Budapeszcie, kiedy przekazywałem Mu pałeczkę wicedyrektora placówki. Oczywiście gadaliśmy także godzinami na temat kuchni węgierskiej, pörköltach i gulyásach oraz przepysznych winach i pálinkach. Łzą się w oku kręci, że nie ma już z nami Tadeusza. Niech ta książka przyczyni się do upamiętnienia Wspaniałego Przyjaciela!

29 września 2025 r.

György Schaffler

tłumacz

Tadeusz Olszański...

Sam zacząłem uczyć się polskiego na początku lat siedemdziesiątych, za czasów Istvána Varsányiego pod jego pamiętnymi skrzydłami.

Z Tadkiem poznaliśmy się w połowie osiemdziesiątych lat, gdy pracował, następnie kierował Ośrodkiem Kultury Polskiej, wtedy dość często tłumaczyłem na wydarzeniach w Ośrodku. Wtedy również się zaprzyjaźniliśmy – mimo istotnej różnicy wiekowej.

Później, gdy Tadek już pracował jako korespondent, jego Małżonka uczyła moją córkę w polskiej szkole przy ulicy Benczúr.

Gdzieś pod koniec osiemdziesiątych lat udzielał wywiadu dla pierwszego programu radia węgierskiego (Kossuth Rádió). Wywiad szedł na żywo, dla mnie było to przeżycie, bo powiedział partnerowi: „nie podejmuję się mówieniem po węgiersku, niech to tłumaczy prawdziwy fachowiec” – to miała być moja skromna osoba. Było to dla mnie prawdziwe uznanie!

Często pytał o moje zdanie przy pisaniu swojej kulinarnej książki. Te rozmowy były także wielkim przeżyciem.

Tadeuszu, dziękuję Ci za wspólne chwile!

Jerzy Snopek

historyk literatury i kultury,
tłumacz, dyplomata,
nauczyciel akademicki,
ambasador RP na Węgrzech (2016–2022)

Wspomnienie

o Tadeuszu Olszańskim

Prehistoria mojej osobistej znajomości z Tadeuszem Olszańskim zaczyna się w latach mego dzieciństwa. Byłem już wówczas zapalonym kibicem sportowym i namiętym czytelnikiem nie tylko „Przeglądu Sportowego”, „Sportu”, „Sportowca”, „Boksu”, „Lekkoatletyki”, ale także rubryk sportowych kilku ówczesnych dzienników, przede wszystkim „Sztandaru Młodych”, gdzie zetknąłem się – bodajże po raz pierwszy – z redaktorem Olszańskim. Muszę jednak przyznać, że moimi ówczesnymi idolami z grona dziennikarzy sportowych byli inni: Bohdan Tomaszewski, Bogdan Tuszyński, Tadeusz Pyszkowski, Aleksander Reksza, Lech Cergowski czy Jerzy Jabrzemski (ten ostatni szczególnie po wrocławskich mistrzostwach Europy w koszykówce w 1963 roku). Kiedy to piszę, przychodzi mi do głowy, że powyższa lista też jest niepełna, mógłbym ją – zgodnie z prawdą – uzupełnić choćby o nazwiska Jerzego Zmarzlika, Grzegorza Aleksandrowicza czy Tadeusza Bagiera. Nie wiem dziś z jakiego powodu Olszański znajdował się wówczas w drugim szeregu moich ulubionych dziennikarzy sportowych. Pewnie słabiej go znałem, rzadziej czytałem, nie był też gwiazdą ekscytujących dla mnie transmisji radiowych.

Nic dziwnego, że byłem wielce zaskoczony, kiedy dziesięć lat później mój nieodżałowany do dzisiaj (bardzo młodo zmarły) kolega ze studiów Toni Bobrus w trakcie jednej z naszych niezliczonych rozmów o sporcie prowadzonych w akademiku przy ulicy Kickiego w Warszawie, oświadczył – a był dla mnie autorytetem z racji wieku i ogromnej erudycji – że najwybitniejsi polscy dziennikarze sportowi to Tadeusz

Olszański, którego określił mianem intelektualisty, oraz oddziałujący głównie na emocje Bohdan Tomaszewski.

Jeśli chodzi o tego drugiego, to stwierdzenie mego przyjaciela było dla mnie oczywistością. Książkę Tomaszewskiego *Rok olimpijski* czytałem z zapalem kilkakrotnie. Dotyczyła roku 1964 i olimpiady tokijskiej, pierwszej w moim życiu świadomie i dogłębnie przeżytej (zupełnie bez pośrednictwa telewizji). Pod wpływem jego wstrząsających relacji radiowych – zwłaszcza z zawodów lekkoatletycznych, a już szczególnie z biegów Andrzeja Badeńskiego, zapragnąłem zostać dziennikarzem sportowym i zarazem pisarzem. Później zetknąłem się z jego felietonami na łamach warszawskiej „Kultury”, a tu słyszę przekonujący – aczkolwiek bulwersujący mnie wówczas – wywód o tym, że to jednak nie Tomaszewski, lecz Olszański jest „prawdziwym intelektualistą” wśród polskich dziennikarzy sportowych.

Zacząłem uważniej śledzić jego publikacje, w tym liczne książki i coraz bardziej przekonywałem się do tezy mojego dawnego, nieżyjącego już przyjaciela, która na początku lat siedemdziesiątych miała raczej charakter przenikliwej prognozy, aniżeli aktualnej diagnozy. A przecież wciąż nie znałem drugiej wielkiej dziedziny kompetencji Tadeusza Olszańskiego, jaką była tematyka węgierska.

Właśnie od strony Węgier rozpoczęła się moja osobista znajomość z Tadeuszem. Zainteresowałem się bliżej Węgrami dzięki narzeczeństwu, a wkrótce małżeństwu z Mártą Gedeon, czyli od lat 1975-76. Od tego czasu spotykałem czasem Tadeusza Olszańskiego w Węgierskim Instytucie Kultury, dokąd był zapraszany jako wybitny tłumacz literatury węgierskiej i znawca Węgier. Patrzyłem nań – podobnie jak na Camillę Mondral, Jana Ślaskiego (znanego mi już z polonistyki UW), Andrzeja Sieroszewskiego – z odpowiedniego dystansu i z należnym szacunkiem.

Ów dystans zmniejszał się z biegiem lat, kiedy i ja zacząłem stawiać pierwsze kroki na gruncie hungarystyki.

Jeśli chodzi o Tadeusza, to nasze relacje zacieśniły się nieco dopiero po dziesięciu latach. W 1985 roku wyjechałem wraz z rodziną do Budapesztu, aby wykładać literaturę polską na Uniwersytecie im. Loránda Eötvösa (formalnie jako lektor). Moja kadencja na tym stanowisku miała trwać trzy lata, ale ostatecznie przedłużyła się do pięciu, dzięki czemu przeżyłem tam ekscytujący czas transformacji ustrojowej

i poznałem sporo osób odgrywających wkrótce ważne role w węgierskim życiu politycznym.

Tadeusz przybył do Budapesztu, jeśli mnie pamięć nie myli (bo celowo w tym wspomnieniu nie korzystam ze źródeł pisanych), rok później, by objąć stanowisko wicedyrektora Instytutu Polskiego. Dyrektorem był wówczas redaktor Zbigniew Łakomski, który wcześniej pracował w „Trybunie Ludu”. Sprawiał on wrażenie człowieka spokojnego i zgodnego, stroniącego od sytuacji konfliktowych. Nigdy chyba nie był związany bliżej z Węgrami, toteż dobre wrażenie zrobił na mnie tym, że później – już w Polsce – uczestniczył przez lata w imprezach organizowanych przez Węgierski Instytut Kultury.

Wydaje mi się, że Olszański dobrze z nim współpracował, zajmując się przede wszystkim organizacją różnych imprez kulturalnych, konferencji naukowych etc. Bardzo ujęło mnie to, że niedługo po przyjeździe do Budapesztu zaprosił mnie – „skromnego lektora” – do Instytutu. Rozmawialiśmy w pokoiku, w którym podówczas urzędował. Od razu zaproponował przejście „na ty”, co było dla mnie niemałym zaszczytem. Wszak był jednym z moich idoli jako wybitny dziennikarz sportowy, a od pewnego czasu z rosnącym uznaniem obserwowałem też jego działalność na polu hungarystycznym. W bezpośrednim kontakcie, już od pierwszych chwil dał się poznać jako człowiek niezwykle energiczny, pozbawiony choćby cienia pychy, otwarty na ludzi. Sugerował mi podczas tego pierwszego spotkania, abym aktywizował studentów, zachęcając ich do uczęszczania na imprezy organizowane przez Instytut. Starłem się – z dość znacznym powodzeniem – działać w tym kierunku. Najbardziej pamiętnym dla mnie wydarzeniem był gremialny udział moich podopiecznych w konkursie na przekład literacki. Sam pomysł pochodził oczywiście od Tadeusza. Mnie powierzył wybór wiersza i utworu prozatorskiego dla uczestników konkursu. Wybrałem wiersz Gałczyńskiego *Letnicy* (wybór ten pochwaliła córka poety, Kira Gałczyńska, która pojawiła się na uroczystości ogłoszenia wyników) oraz *Kamizelkę* Prusa.

W skład jury oprócz nas dwóch wchodził jeszcze wybitny poeta László Lator, przyjaciel i rówieśnik (1928) Tadeusza, który jeszcze po wielu latach zabiegał o wydanie jego utworów po polsku w osobnym tomie.

Z organizowanych pod egidą Tadeusza – już jako dyrektora Instytutu – imprez (a było ich naprawdę dużo) przychodzą mi teraz na myśl dwie konferencje. Pierwsza z nich odbyła się w 1988 roku dla uczczenia siedemdziesiątej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli. Wśród uczestników znajdował się m.in. znamienity gość z Polski, wybitny historyk i redaktor bliskiej Tadeuszowi „Polityki” prof. Andrzej Garlicki.

Jako ciekawostkę można podać, że w czasie przerwy w obradach prowadził on ożywiony spór na temat roli Piłsudskiego z młodym politykiem Aleksandrem Kwaśniewskim, który odwiedził nas na kilka godzin jako uczestnik zjazdu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, który właśnie w tym czasie odbywał się w Budapeszcie.

Druga ze wspomnianych przeze mnie konferencji (a Olszański gościł ich w Instytucie więcej) odbyła się rok później. Była poświęcona Stanisławowi Vincenzowi – w setną rocznicę jego urodzin –, wielkiemu polihistorowi, pisarzowi, eseście, który lata wojny spędził na Węgrzech jako uchodźca. Wśród uczestników referentów był m.in. syn Stanisława Vincenza, Andrzej, profesor nauk o języku i literaturze, który przybył ze Szwajcarii. W sesji zamykającej to wydarzenie zabrał głos również Tadeusz Olszański. Poruszył mnie osobisty ton jego wypowiedzi, w której nawiązał do faktu, że podobnie jak Vincenz pochodzi z dawnych Kresów Rzeczypospolitej, ze Stanisławowa.

Po wielu latach poświęcił swej „małej ojczyźnie” latom dzieciństwa piękną książkę, dodając – naturalnie –, że przyszło mu ją opuścić wcześniej, po wybuchu II wojny światowej. Uszedł z rodzicami do ojczystego kraju swej matki na Węgry, gdzie podjął naukę w jedynej polskiej szkole na świecie, która podówczas jawnie funkcjonowała, w sławnym gimnazjum w Balatonboglár.

W 1990 roku właśnie w Instytucie, więc – jak się domyślałem – z dyskretnym poparciem ze strony Tadeusza – odbyło się miłe dla mnie i wzruszające spotkanie pożegnalne na okoliczność mojego powrotu do Polski. Misja dyrektora Olszańskiego również dobiegała końca, ale w połowie lat dziewięćdziesiątych był, jak wiadomo, korespondentem polskiego radia i telewizji na Węgrzech oraz w pogrążonej w tragicznej wojnie domowej Jugosławii. Bolesnej problematyce jugosłowiańskiej poświęcił wkrótce zbiór wstrząsających reportaży pt. *Mój brat cię zabije*.

W tych latach Tadeusz był niezwykle aktywny i twórczy. Był publicystą „Polityki”, występował w radiu i telewizji, pisał i tłumaczył kolejne książki. Ostatnia ukazała się, nakładem wydawnictwa Studio Emka, w 2022 roku. Ze współwłaścicielką tego wydawnictwa, naszą wspólną przyjaciółką Klará Molnár, napisał wcześniej świetną książkę kulinarną *Na węgierskim stole*, był bowiem wybitnym koneserem węgierskiej kuchni, a także węgierskiego wina.

Właśnie z tym ostatnim motywem wiąże się nasza współpraca po okresie węgierskim. Otóż Tadeusz wyznaczył mnie jako redaktora słynnego dzieła Béli Hamvasa *Filozofia wina*, które ukazało się (dwie edycje) w jego przekładzie. W kilku miejscach w Warszawie, Krakowie i Bydgoszczy występowaliśmy wspólnie z programem poświęconym węgierskiemu winu. Ja mówiłem o roli wina w kulturze europejskiej, Tadeusz ujmował tę problematykę od strony praktycznej i bardzo konkretnej, wzbudzając wszędzie duże zainteresowanie publiczności. Z imprez tych szczególnie mile wspominam „Dni węgierskie” w Bydgoszczy, zorganizowane przez ambasadę węgierską i Węgierski Instytut Kultury we współpracy – oczywiście – z władzami tego pięknego miasta. Oprócz wspomnianego programu o winie przedstawiliśmy wspólnie naszą rozmowę o węgierskim sporcie. Obie te imprezy były na żywo transmitowane przez lokalne radio, a ta druga była ponoć kilkakrotnie powtarzana. Były to dni, które pozostawiły piękne wspomnienie, a Tadeusz okazał się niezwykle miłym, pełnym humoru – od tej strony znałem go do tej pory słabiej – kompanem. Jako ciekawostkę wspomnę, że nasze poczynania relacjonował młodzieńki dziennikarz Tomasz Sekielski, który poinformował nas, że właśnie przenosi się do stolicy, gdzie podejmie pracę w Radiu Wawa.

Już z XX wieku pochodzą wspomnienia odnoszące się do uroczystej promocji mojej książki *Węgry. Zarys dziejów i kultury* (2002). Prowadzącym – na własne życzenie, co bardzo mi pochlebiało – był właśnie Tadeusz. W tych latach spotykaliśmy się z nim i jego wspaniałą małżonką Barbarą w Konstancinie, gdzie pełniłem funkcję kustosa honorowego w Domu Stefana Żeromskiego, a Państwo Olszańscy byli częstymi gośćmi w tamtejszym Domu ZAIKS-u. Gościliśmy się wzajemnie, Tadeusz zaaranżował obiad, na który zaprosił wdowę po Antonim Marianowiczu jako ewentualną autorkę wspomnienia o Monice Żeromskiej do książki, którą podówczas przygotowywałem.

Ja z kolei zaprosiłem dwukrotnie Tadeusza na spotkanie ze studentami dziennikarstwa Warszawskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej im. B. Prusa. Prelekcje wybitnego dziennikarza i wykładowcy spotkały się z entuzjastycznym przyjęciem. Czerpał w nich z osobistych doświadczeń, którym dał literacki, artystyczny wręcz, wyraz w kilku swych książkach. Na tym muszę poprzestać, choć pamięć przywołuje jeszcze inne wydarzenia i epizody związane w moim życiu z nieodżałowanym Tadeuszem Olszańskim. Mam go w oczach, jak zachęcał do lektury dokonanego przez siebie nowego przekładu *Chłopców z Placu Broni* Molnára, jak pędził przez hol lotniska (mając już chyba osiemdziesiątkę na karku) rzucając mi w biegu, że właśnie leci (jeśli mnie pamięć nie zawodzi) do Australii etc. etc. Pamiętam też, że dzięki niemu mogłem spędzić dwa dni w Budapeszcie z Arturem Sandauerem, mimo że był on akurat mocno krytykowany za zupę z żołnierzami stanu wojennego.

„Było, minęło, zostało w pamięci”, jak brzmi tytuł jego ostatniej, pożegnalnej książki. Staralem się tutaj w miarę możliwości dopełnić i uzupełnić jego wspomnienia z perspektywy mojego życia. Wydawał mi się niezniszczalny, ale do czasu. Do momentu ciężkiej choroby i śmierci ukochanej Żony. Byłem na jej pogrzebie. Wówczas jeszcze, otoczony rodziną, starał się trzymać fason. Potem gasł z dnia na dzień. Wreszcie musiał opuścić swe mieszkanie na Podczaszyńskiego.

Odszedł w pięknym wieku 94 lat. Mimo to mam głębokie przeświadczenie, że za wcześnie.

7 czerwca 2025 r.

Elżbieta Sobolewska

tłumaczka literatury pięknej
z języka węgierskiego

Wakacje powoli się kończą, wracamy do miejskiej rzeczywistości, a ja zapraszam do lektury autobiograficznej książki Tadeusza Olszańskiego, dziennikarza, pisarza, tłumacza literatury węgierskiej, autora m.in. znakomitej książki o wschodnich korzeniach wielu z nas Kresy Kresów.

Było, minęło, zostało w pamięci to podsumowanie powojennych losów rodziny Olszańskich i życia bohatera w tamtej trudnej rzeczywistości. Człowieka o niezwyklej życiowej energii i nadal niewiarygodnie świeżym spojrzeniu na świat.

Zadanie redaktora niekiedy bywa trudem i znojem, ale współpraca z takim cudownym człowiekiem jak Tadeusz Olszański to była dla mnie przyjemność i cenne życiowe doświadczenie.

Przeczytajcie koniecznie, bo fajnie jest popatrzeć, jak praca może być pasją i spełnieniem.

Książka w bardzo ładnej szacie graficznej ukazała się w wydawnictwie Studio Emka.

Przy okazji składam Ci, Tadeuszu, najserdeczniejsze życzenia urodzinowe. Sto lat i więcej w zdrowiu i twórczej aktywności!!!

17-18 sierpnia 2022 r.

Barbara Wiechno

hungarystka, tłumaczka z języka węgierskiego,
dyrektor Instytutu Polskiego
w Budapeszcie (1997–2001)

Wspomnienia o Tadeuszu na długo jeszcze będą tematem rozmów w gronie hungarystów, tłumaczy i – niezależnie od okoliczności – sympatyków węgierskiej kultury, a także Budapesztu, o którym tak pięknie pisał swego czasu. W osobistych wspomnieniach o kimś, kogo żegnamy, nie sposób ustrzec się mówienia o sobie, postaram się o zachowanie właściwych proporcji. Do słów pożegnań wypowiedzianych w czasie uroczystości pogrzebowych 29 września 2023, pragnę dołączyć kilka ze swej strony.

Poznałam Tadeusza w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia, po powrocie z Budapesztu (OIKP). Jeszcze w Budapeszcie przeczytałam Jego niezwykłą książkę *Nobel dla papryki*, którą przysłała mi przyjaciółka z Polski z komentarzem „...ta książka to Nobel dla Tadeusza Olszańskiego”, też tak sądzę!

W Warszawie nieco „zboczyłam” ze szlaku węgierskiego (Muzeum Literatury). Wróciłam dzięki pomocy Tadeusza, który zaproponował mi opracowanie Informatora turystycznego WĘGRY (KAW). W roli tłumacza literatury pięknej po raz pierwszy, w publikacji książkowej, wystąpiłam także dzięki Tadeuszowi.

W IW „Iskry” Tadeusz przygotowywał do wydania, początek lat osiemdziesiątych, wybór reportaży jednego ze swoich ulubionych pisarzy węgierskich Györgya Moldovy (jak dobrze pamiętam też miłośnika sportu). Do współpracy, tłumaczenie poszczególnych reportaży zawartych w tomie *Łapanie życia*, Tadeusz zaprosił kilku innych jeszcze tłumaczy: Jacka Maziarskiego, Marię Salapską. Warto podkreślić, że Tadeusz Olszański odznaczał się nie tak często spotykana cechą doświadczonych tłumaczy z dorobkiem translatorskim, że dbał o nowy „narybek” z grona młodszych i mniej doświadczonych tłumaczy.

Jego rewelacyjny przekład *Chłopców z Placu Broni* ma już tak liczne grono wiernych czytelników i bogaty zbiór recenzji, że jako czytelniczka tej powieści w pierwszym polskim wydaniu (tłumaczenie

z przekładu na język niemiecki) w czasie studiów hungarystycznych, mogę dodać tylko tyle, iż żałuje, że studiów nie rozpoczęłam dekadę później... Zupełnie nie rozumiem tych tłumaczy, którzy podejmują się kolejnego przekładu tej kultowej powieści węgierskiej.

W II połowie lat osiemdziesiątych, dosyć krótko, spotkaliśmy się z Tadeuszem w Budapeszcie, pracowaliśmy na rzecz promocji polskiej kultury, Tadeusz w OIKP, ja w Ambasadzie. Jak dobrze pamiętam to w tamtym czasie poznałam Panią Agatę – córkę i Pana Michała – dzieci Barbary i Tadeusza.

Szanowna Pani Agato , Panie Michale!

W czasie uroczystości pogrzebowych miałam odruch serca, żeby obojście podzielić się z Państwem smutkiem i osobistymi wspomnieniami „z węgierskiego szlaku”, jaki łączył mnie z Państwa Ojcem, Tadeuszem Olszańskim. Uznałam, że uczynię to w stosowniejszym momencie... Węgierski „wątek” pięknego Życia Tadeusza, wybrzmiał najlepiej, jak to możliwe, to nie tylko moje zdanie, w muzyce węgierskiej...

Wiesław Władyka

publicysta, profesor na Uniwersytecie Warszawskim,
literaturoznawca, historyk

Życie Tadeusza Olszańskiego zostało już dobrze opisane, także przez niego samego. A było ono bardzo bogate i pełne – to był los całego pokolenia – zygzaków, gwałtownych zwrotów, przymusowych przeprowadzek i zmiany zajęć. Przedwojenny Stanisławów, Kraków, Opole, Warszawa i... wielokrotnie ukochane Węgry, z którymi był – można powiedzieć – rodzinnie skoligacony.

Pracował w wydawnictwach, urzędował i dyrektorował, ale przede wszystkim był dziennikarzem i to wielofunkcyjnym. Bo i korespondent zagraniczny i dziennikarz telewizyjny, ale pisał też książki, tłumaczył z węgierskiego, w tym literaturę piękną. Ale główną pasją był sport i pisanie o sporcie gdzie się dało, a już zwłaszcza w prasie sportowej.

Poznałem Tadeusza prywatnie w początku lat 80. Pracował wtedy w tygodniku „Sportowiec”, który ani wcześniej, ani później nie miał w Polsce swojego odpowiednika. Tygodnik ten stał na bardzo wysokim poziomie, miał znakomity zestaw autorów oraz pomysły. Do nich należało choćby to, by temat oddać autorowi, który na sporcie się nie znał, ale świetnie pisał.

I potrafił pokazać wybranego bohatera, jak też szersze konteksty i tło sportowego warzenia. Pisały te teksty często młode dziennikarki, które nie zostały w stanie wojennym zweryfikowane i straciły pracę, z machnięciem ręką władze zgadzały się na to swoiste zesłanie do kącika sportowego. Czytałem to pismo z wielką namiętnością, operowało ono gatunkowo innymi tekstami niż typowa prasa sportowa. A więc reportaże, niebanalne wywiady, publicystyka i felietony, świetne zdjęcia.

Tadeusz Olszański był gwiazdą tego tygodnika, byłem szczęśliwy, że obdarzył mnie życzliwością, którą cieszyłem się nieprzerwanie aż do Jego śmierci.

Przez wiele lat Tadeusz urzędował w Budapeszcie. Pojechałem tam w 1996 r. na polsko-węgierską konferencję poświęconą rewolucji 1956 r. Tadzio opiekował się gromadką polskich historyków, wśród

których byli między innymi Andrzej Paczkowski, Krystyna Kersten, Andrzej Friszke. Ileż rozmów, biesiad i radości, że ze sobą jesteśmy. A przy okazji ileż opowieści Tadeusza o Węgrzech starych i współczesnych, o winie i jedzeniu, o obyczajach i zwyczajach Węgrów. Ciekawe co dzisiaj by mówił.

Gdy wrócił do Polski, szukał dla siebie miejsca. I tak trafił do *Polityki*, a redakcja mówiła, że to ona trafiła na Tadeusza Olszańskiego. Pisywał do niej wcześniej, do działu zagranicznego, był znany i uznany. Wspominał po latach, że spotkało go nadzwyczajne szczęście, bo marzył zawsze o takim związku, a tu nagle usłyszał: przychodź i pisz to co zawsze, o sporcie, Węgrzech, a w ogóle to pisz co chcesz.

I tak się stało. Jeśli chodzi o sport, Tadeusz może mniej zajmował się jego codzienną obserwacją i komentowaniem na gorąco wydarzeń, a więcej tym co się w sporcie dzieje, w jaką stronę on ewoluuje, w tym ruch olimpijski. Napisał nawet książkę na ten temat.

W dobrze ułożonych zespołach redakcyjnych przepływy międzypokoleniowe wiedzy, energii ale również emocjonalne są wartością samą w sobie. *Polityka* dużo ma tu do powiedzenia, bo niedawno pożegnaliśmy 99-letniego redaktora działu historycznego, Mariana Turskiego. Redaktora do końca pracującego i utrzymującego życzliwe relacje z najmłodszymi kolegami.

Tadeusz Olszański był tego samego chowu. Mimo że dzieliła nas różnica jednego umownego socjologicznie pokolenia, byliśmy serdecznymi kumplami, mieliśmy wspólne wspomnienia, a poza tym myśleliśmy – o Polsce i świecie – podobnie. Tadeusz nawet napisał, że w tej redakcji jest u siebie. Byłem Mu wdzięcznym, że chce mu się do mnie zajrzeć, pochwalić i zagrzewać do dalszego ciągu publicystyki.

Był bardzo przyzwoitym człowiekiem, co potwierdzano w wielu wspomnieniowych tekstach. Był bardzo uczuciowy, cieszył się swoją rodziną, mówił o tym wprost.

25 marca 2025 r.

Bohdan Zadura

poeta, prozaik, tłumacz i krytyk literacki

 Tadeusza Olszańskiego lubiłem dużo wcześniej, niż go poznałem osobiście. Lubiałem i ceniłem jako dziennikarza sportowego, który pochodził z tej szkoły, która sport potrafiła łączyć z wysoką kulturą, a którą poznawałem od dzieciństwa, głównie słuchając radiowych relacji Bohdana Tomaszewskiego. To, jak potrafił opowiadać o tenisie czy lekkoatletyce, było prawdziwą poezją, dla której by posłuchać relacji z jakiegoś biegu w Madison Square Garden zarywało się noce. Kiedy zobaczyłem go na żywo? Wydaje mi się, że mogło to być jesienią 1977, gdy poleciałem do Budapesztu na Jesień Poezji, festiwal tym razem poświęcony setnej rocznicy urodzin najwybitniejszego ich zdaniem Węgrów poety dwudziestego wieku, Endre Adyego. Wówczas to – jakież dziwne są meandry życia – Jerzy Robert Nowak, będący moim węgierskim cicerone zaprowadził mnie, do przebywającego wówczas na Węgrzech dziennikarza, bo dziennikarzem wtedy, a nie hungarystą był dla mnie Tadeusz Olszański. Jeśli pamięć potrafi płatać różne figle, i nie było to w październiku 1977, to Tadeusza musiałem poznać w 1986 roku, kiedy pojechałem na trzymiesięczne stypendium Sorosa, ale prawdę powiedziawszy Tadeusz z czasów, kiedy był wicedyrektorem Instytutu Polskiego i kiedy był jego dyrektorem, jakoś dziwnie mi się z niczym nie kojarzy. Bo w ogóle nie kojarzy mi się ani z urzędnikiem, ani z dyplomatą. Mam nieodparte przekonanie, że kiedyś w późnych latach osiemdziesiątych Instytut Polski gościł „Akcent”, w którym pracowałem, i potem Tadeusz powierzył nam fragment swojego nowego przekładu najbardziej zapewne znanej w Polsce węgierskiej książki *Chłopcy z Placu Broni*, nad którą kiedyś też płakałem jako dziesięcioletni, utożsamiając się z Nemeckiem. To szef „Akcentu”, Bogusław Wróblewski kontaktował się z Tadeuszem w tej sprawie.

Tadeusz, wysoki, o mocnym głosie, dla mnie od zawsze pozbawiony włosów na centralnej części, był impregnowany na nowomowę i mówił to, co myśli. Dowcipny, pewny siebie, znający Węgry jak Polskę, budził we mnie zaufanie. Nie wiem, kiedy zaproponował mi przejście na ty, jestem przekonany, że mnie lubił. Na pewno nie męczyłem

się w jego towarzystwie, co przy niektórych jego następcach mi się zdarzało.

Spotykaliśmy się rzadko i przeważnie przypadkiem, w XXI wieku na jakimś zebraniu PEN-clubu, czy na pożegnalnym przyjęciu ambasadora Węgier Gábora Hársa w podwarszawskiej Radości w 2009 roku, jeśli znów pamięć nie wycina mi jakiegoś numeru.*

Czas płynie nieubłaganie, moje kontakty węgierskie najżywsze były w czasach, gdy Ambasada Węgier mieściła się przy Szopena, a Węgierski Instytut Kultury przy Marszałkowskiej 80. Potem fascynacja Węgrami mi przeszła, nie chciałem Budapesztu w Warszawie, choć w latach osiemdziesiątych czy dziewięćdziesiątych i stolica Węgier, i w ogóle Węgry wydawały mi się wspaniałe.

Dzisiaj, gdy myślę o Tadeuszu, to myślę o nim jako o swojej straconej w pewien sposób szansie na bliższą znajomość, by nie powiedzieć przyjaźń, choć był starszy ode mnie o 16 lat. Łączyło nas zamiłowanie do sportu, zamiłowanie do kuchni. Gdy zobaczyłem jego książkę *Nobel dla papryki* natychmiast ją kupiłem i zawsze robiąc pörkölt galuskával do niej zaglądam, chociaż znam ten przepis na pamięć.

Wtedy, kiedyśmy się poznawali, szybko dowiedziałem się o jego wojennej historii, o tym, że w czasie wojny był na Węgrzech i chodził do słynnej szkoły w Balatonboglár, ale wówczas nie mając zielonego pojęcia, że kiedyś wciągnie mnie literatura ukraińska, nie wiedziałem, że Tadeusz urodził się w Stanisławowie w tym samym roku 1929, co niezbyt daleko stamtąd Dmytro Pawłyczko i że żona Tadeusza pochodziła z rodzinnego miasta Béli Bartóka Nagyszóls, które jako Winohradiw było też miastem dzieciństwa mojego ukraińskiego przyjaciela Andrija Lubki. W Iwano-Frankiwsku i w Winohradowie byłem w 2015 roku i mógłbym Tadeuszowi opowiedzieć o tej podróży, ale nie opowiedziałem.

Jedno budapeszteńskie wspomnienie, z początków naszej znajomości. Wracając późnym wieczorem do akademika na Ménesi zobaczyłem gdzieś na ulicy idącą szybko śliczną dziewczynę w normalnej efektownej bluzce i co mnie zdumiało w białych atłasowych nie szortach, a majtkach. Wszystko na tych Węgrzech było wtedy bujne, rozbuchane,

* Moja służba jako ambasadora zakończyła się w 1998 r., a rezydencja była w Aninie. (HG) ●

rozwiązłe. Węgierska wiosna czy lato, śpiew ptaków, zielen, ulewy, pola rzepaków czy słoneczników ciągnące się po horyzont. Ale mimo wszystko ubiór tej dziewczyny nie mieścił się w normie. Zastanawiałem się, czy to nowa moda, czy może jakaś sekta. Powiedziałem Tadeuszowi, gdzie ją zobaczyłem, a on specjalnie nie zastanawiając się, powiedział spokojnie: „To jakaś kurew była”. Pierwszy raz usłyszałem to słowo z taką końcówką i już do końca życia będzie mi się kojarzyło z Tadeuszem.

Sok évtizedes barátságunk néhány epizódja

Az anyai ágon magyar, apai ágon lengyel Tadeusz Olszańskit (vagy ahogy ő szokta mondani: 49 százalékban magyar, 49 százalékban lengyel, 1-1 százalékban pedig bor, illetve vodka) a 60-as évek végén ismertem meg, amikor ő egy küldöttség tagjaként, a Magyar Írószövetség vendégeként járt Budapesten, én meg lengyel szakos egyetemi hallgatóként voltam jelen egy rendezvényen. Később persze közelebbről is megismertük egymást, s életre szóló barátságot kötöttünk. Sok évtizedes ismeretségünk történeteit vég nélkül tudnám mesélni. Itt most csak néhány epizódot idézek fel.

Amikor Tadeusz éppen Kertész Ákos *Makráját* fordította, gyakran ütközött olyan kifejezésekbe, amiket kitűnő magyar nyelvtudásával sem tudott megfejteni. Ez nem is csoda, mert a pesti argót nem ismerhette. Gyakran felhívott, s kérdezte ennek vagy annak a szónak a jelentését. Egy késő este éppen lefeküdni készültem, amikor megszólalt a telefon. Azt hittem, a nagykövetségről hívnak, de nem, Olszański volt az. Mondd, mit jelent az a szó, hogy „smárolni”? kérdezte. Mi az, csak nem egy magyar kislánnyal vagy randevún?, próbáltam viccelődni. De Tadeusz nem vette a lapot, kénytelen voltam körülírni a szóban forgó tevékenységet, hogy megtalálhassa a megfelelő lengyel kifejezést.

Z Tadeuszem Olszańskim, Półwegrem od swojej matki poznaliśmy się na końcu lat 60, kiedy on był z delegacją w naszym związku pisarzy, a ja jako student polonistyki uczestniczyłem w imprezie. Oczywiście później poznaliśmy się bliżej, i nawiązaliśmy przyjaźń na całe życie. Historię naszej wieloletniej znajomości można by było opowiadać bez końca. Tu przytoczę tylko kilka epizodów.*

* Tekst polski pochodzi z książki pt. *Moja galeria portretów polskich (z notatnika ambasadora)*. Wydawnictwo PROJEKT, Warszawa, 2000 r. (red. Witold Filler)

Kiedy Tadeusz tłumaczył książkę Ákosa Kertésza pt. *Makra*, często spotykał się z takimi wyrazami, których nawet z jego znakomitą znajomością języka węgierskiego nie mógł znać. Kertész używał w powieści w znacznej ilości słowa argo z lewej strony Budapesztu, które mógł znać ten, który urodził się w stolicy węgierskiej. Tadeusz, wiedząc, że ja nim jestem, często pytał mi o te słowa. Pewnej nocy, zbieram się do łóżka, dzwoni telefon. Myślałem, że z ambasady, ale nie, był to Olszański. Słuchaj, co to znaczy „smárolni”? A po co ci to, odwróciłem pytanie, czy jesteś na randce z Węgierką? Bo słowo to oznaczało bardzo plastyczny wyraz całowania się. Ale Tadeusz nie przyjął moje późne dowcipkowanie, i tak musiałem mu opisywać tę działalność, aby mógł znaleźć odpowiedni wyraz polski.

1976-ban egy szép estén vacsorán láttuk vendégül Tadeuszt és feleségét, Barbarát. Pompás este volt, s mint általában, a vacsorához magyar bort iszogattunk. Akkoriban a Varsó központjában levő Alkotmány térnél laktunk. Éjfél körül vendégeink szedelődzködni kezdtek. Barbara igencsak büszkén készült az útra, mert éppen aznap kapta meg új Zaporozsec kocsiját. Ő persze nem ivott semmit, mert hát haza kellett vezetnie az új kedvencével. Lekísértem őket a parkolóba, meg kellett, hogy én is csodáljam a kocsit. És Barbara itt ismerte be, hogy idáig ugyan valaki elhozta, de neki fogalma sincs, hogyan is működik ez a jármű. Majd megmutatom, mondtam, s beültem a kormány mögé. Egyesbe kapcsoltam... az autó azonban nem akart elindulni. Megpróbáltam még egyszer, nagy nehezen elindult. Átkapcsoltam kettesbe, kellemetlen csikorgás, a kocsi lelassult. Gyorsan hármasba kapcsoltam, ekkor meg megugrott. Hát itt valami nagyon nincs rendjén, vissza kell vigyétek a kocsit, jelentettem ki. Közben lassanként körbejártuk a teret, s visszaértünk a ház elé, úgyhogy mindenesetre gyorsan otthagytam a barátságatlan autót. Másnap hív Tadeusz, és elmeséli, visszavitték a kocsit, mondván, hogy az nem jó. És ekkor elmagyarázták nekik, hogy ennél a típusnál fordítva működik a sebességváltó. Kiderült, hogy az este én kettessel indítottam, majd egyesbe, rögtön utána pedig négyesbe kapcsoltam. Nem csoda, hogy a kocsi nem értette, mit akarok tőle. Tadeusz mindebből azt a következtetést vonta le, hogy ő továbbra sem kívánja megtanulni, hogyan kell egy ilyen engedetlen járművet vezetni.

Jednego pięknego wieczora 1976 r. zapraszaliśmy Olszańskich na kolację. Wieczór był znakomity, jak zwykle, skosztowaliśmy wina węgierskiego. Mieszkaliśmy wtedy przy placu Konstytucji. Koło północy goście zaczęli się żegnać, i postanowili odjechać do domu. Barbara była niezwykle dumna, bo akurat tego dnia odbierała nowy samochód marki Zaporozec. Ona jako kierowca oczywiście nic nie piła, bo musiała przyprzewodzić do domu nowego ulubieńca. Odprowadziłem ich do samochodu, gdzie Basia się przyznała, że nie ma pojęcia, jak to się prowadzi. Cóż, ja jestem ekspertem, powiedziałem, pokażę ci. Wsiadłem za kierownicę, włączyłem pierwszy bieg... ale samochodzik nie chciał się ruszyć. Spróbowałem jeszcze raz, z trudem, jakoś się poruszył. No to włączyłem drugi, nieprzyjemny zgrzyt, a samochód shamował się. Szybko włączyłem trzeci, samochód skoczył. Coś tu nie gra, ze samochodem coś jest nie w porządku, musicie to oddać z powrotem. Już raz objechaliśmy plac, a ja na wszelki wypadek szybko opuściłem nieprzyjazny wóz. Nazajutrz dzwoni Tadeusz i opowiada: wróciliśmy samochód, że to jest zepsuty. I wtedy nam wyjaśnili, że biegi w tym samochodzie są postawione odwrotnie, jak we wszystkich innych. A więc ja ruszyłem samochód na biegu drugim, potem włączyłem pierwszy, a bezpośrednio po pierwszym czwarty. Nic dziwnego, że samochód nie rozumiał moich intencji. A wniosek Tadeusza był taki, że on nadal nie będzie miał chęci nauczyć się prowadzenia takiego nieposłusznego pojazdu.

1981-ben, pár héttel azt követően, hogy II. titkárból I. titkárrá léptetek elő, kértem a Budapestre való berendelésem. Varsót október végén hagytam el. Feleségemmel úgy döntöttünk, hogy az utolsó lengyelországi napokat igyekszünk kellemesen eltölteni, s Krakkón és Zakopanén át utazunk haza. Zakopanéba az éppen ott üdülő Olszańskiék hívtak. Esős, hűvös idő volt, az estét a Hotel Gazdában töltöttük. Lementünk az étterembe, hogy megvacsorázzunk. Kiderült, hogy az étlapon csak valami hústalan „különlegesség” van. Akkor kérjünk valamit inni. De mit? Sörrel akkor már rég nem is hallottunk, boruk nem volt, akkor talán vodkát? A pincér elhúzta a száját. Szerencsére volt a kocsiban valami ital, azt kinyitottuk, hogy legalább egy kortyot ihassunk elutazásunk alkalmából. A pincértől meg teát kértünk, aki örült, hogy valamit azért

tudott adni, de cukorral és citrommal már nem tudott szolgálni. Ilyen szomorú felhangokkal hagytuk ott Lengyelországot 1981 októberében. A hadiállapot bevezetésének hírére december 13-án már otthon hallottuk, s a rákövetkező hetekben semmit sem tudtam ottani barátaimról.

W 1981 roku, kilka tygodni po awansie na I sekretarza ambasady prosiłem o zwolnieniu mi z obowiązków w Warszawie. Postanowiliśmy z żoną, że ostatnie dni będziemy spędzili przyjemnie i pojedziemy do Budapesztu przez Kraków i Zakopane. Do Zakopanego zaprosili nas właśnie Olszańscy, którzy akurat tam odpoczywali. Był to deszczowy, chłodny dzień, przy tym nic innego nie pozostało, niż spędzić wieczór w Hotelu Gazda. Poszliśmy razem do restauracji, aby zamówić jakąś kolację. Okazało się wkrótce, że w restauracji nie ma nic innego, tylko jakieś tam firmowe dania bezmięsne. No to zamówimy coś do picia. Ale co? O piwie mowy nie było, wina nie mają, a wódka? Też nie za bardzo. Na szczęście miałem w samochodzie jakąś butelkę, to otworzyliśmy, abymy mogli chociaż jeden łyk wypić z okazji naszego wyjazdu. Na koniec poprosiliśmy herbatę. Kelner był satysfakcjonowany, że wreszcie coś może nam podać, ale kiedy poprosiliśmy o cukier i cytrynę, okazało się, że nic tych rzeczy nie ma. Takimi smutnymi akcentami opuściliśmy Polskę na jesieni 1981 roku. O wprowadzeniu stanu wojennego usłyszeliśmy już w Budapeszcie, a w następnych tygodniach nie miałem żadnej możliwości dowiedzieć się coś o moich przyjacielach.

A 80-as évek közepétől Olszański a budapesti Lengyel Kulturális Központ igazgató-helyettese, majd igazgatója volt. Én akkoriban a Művelődési Minisztériumban dolgoztam, többek között lengyel ügyekkel foglalkoztam, így gyakran találkoztunk. 1990 őszén Olszańskit leváltották. A Nagymező utcai központban a búcsúzó igazgató meghatottan mondott köszönetet szép számban összegyűlt barátainak. A búcsúztató-üdvözlő ünnepség emelkedett hangulatát jelentősen megtörte az új igazgató (akárcsak Tadeusz, egyszersmind nagykövetségi tanácsos), aki bejelentette, neki elődjétől teljesen eltérő koncepciója van, ugyanis ő... a kormányzó Magyar Demokrata Fórum alapító tagja. A jelenlevők, politikai orientáltságuktól függetlenül, döbbenet hallgatták a bejelentést. Nekem pedig, akit éppen ennek a pártnak az utasítására éppen akkor rúgtak ki a minisztériumból, az jutott eszembe, most egy ideig nem

kapok majd meghívást a lengyel központ rendezvényeire. Nem kellett csalatkoznom, így is történt. Az első meghívót 1994-ben kaptam, tehát már azután, hogy mindkét országban politikai fordulat történt.

W drugiej połowie lat 80 Olszański został wicedyrektorem, a potem dyrektorem Ośrodka Kultury Polskiej w Budapeszcie. Ja wtedy pracowałem w ministerstwie kultury i przez to mieliśmy bardzo częste kontakty. Na jesieni 1990 roku odwołali go z tej funkcji, na jego miejsce mianowali żyjącego od kilkadziesiątu lat na Węgrzech Polaka. Było piękne pożegnanie Tadeusza w Ośrodku. A więc żegnający się dyrektor wzruszony wypowiadał się przed licznymi przyjaciółmi. Przebieg pięknej uroczystości pożegnania-powitania jednak został w znacznej mierze złamany, kiedy nowy dyrektor a w jednej osobie radca ambasady polskiej (jak Tadeusz) zakomunikował, że on ma zupełnie inną koncepcję od poprzednika, bowiem on jest członkiem założycielem... Węgierskiego Forum Demokratycznego (MDF), tj. partii rządzącej od pół roku. Wszyscy obecni, niezależnie od orientacji politycznej byli w znacznej mierze zaskoczeni tym obrotem spraw. A ja, który akurat wtedy zostałem wyrzucony z ministerstwa rządzonego właśnie tą partią wywnioskowałem z tego, że na jakiś czas nie będzie dla mnie zaproszenia na imprezy w Ośrodku Kultury Polskiej. I tak to się stało w rzeczywistości. Pierwsze zaproszenie dostałem dopiero w 1994 roku, czyli po obrotach politycznych zarówno w Polsce, jak i na Węgrzech.

Nem lenne teljes a kép kapcsolatunkról, ha nem tennék említést arról a nyolcvanas években megjelent könyvről, ahol én szolgáltam fordítóként Jan Lis és a sportújságírónak is kiváló Olszański *Czysta gra* (Fair play) című művéhez. Ez számomra is új távlatokat nyitott, csak sajnálni tudom, hogy több ilyen tárgyú munka nem került a kezembe. A fontos az, hogy a magyar irodalom egyik legkiválóbb és legtermékenyebb fordítója elégedett volt műkedvelő barátjának munkájával.

Największym przeżyciem związanym z Tadeuszem Olszańskim było to, że byłem również jego tłumaczem: książka pt. *Czysta gra* o tym świadczy.

Tadeusz valamennyi könyvemet megkapta és el is olvasta. Ahogy eggyel végzett, felhívott, és elmesélte, mi tetszett (vagy mi nem) benne.

Wiadomość z prasy (1996)

„5 września nasz kolega Tadeusz Olszański – dziennikarz, pisarz, i wybitny tłumacz literatury węgierskiej, otrzymał z rąk ambasadora Republiki Węgier, Gábor Hárása, jedno z najwyższych odznaczeń kraju – Krzyż Oficerski Orderu Zasługi RW.” I rzeczywiście, mamy taką paradoksalną sytuację, że odznaczenie jak najbardziej zasłużone, które przez długie lata było aktualne, ale – delikatnie mówiąc – nie wszyscy popierali, miałem możliwość akurat ja, stary przyjaciel Tadeusza przekazać. W dodatku przypomniało mi się, że byłem obecny przy okazji innych odznaczeń, kiedy w latach 70 otrzymał Srebrny Order Pracy, i kiedy na początku lat 80 – z mojego zalecenia – przyjął z rąk ówczesnego ministra kultury drugi po założeniu takiego odznaczenia, Medal Pro Cultura Hungarica.

Újsághír – 1996

„Szeptember 5-én kollégánk, Tadeusz Olszański – újságíró, író, a magyar irodalom kiváló fordítója – átvette a Magyar Köztársaság nagykövététől, Hárs Gábortól a Magyar Köztársaság egyik legmagasabb kitüntetését, a Magyar Köztársaság Érdemrendjének tisztí keresztjét.”

Valóban, vannak olyan paradox helyzetek, amikor a hosszú évek óta esedékes, igencsak kiérdemelt kitüntetés, amelyet – finoman szólva – nem mindenki támogatót, Tadeusz régi barátjaként éppen én adhattam át. Az is eszembe jutott, hogy jelen lehettem más kitüntetések átadásánál is, például amikor a 70-es években ezüst Munka érdemrendet kapott, vagy amikor – ajánlásomra – másodikként vehette át a 80-as évek elején alapított Pro Cultura Hungarica érmet.

Végül egy történet, amit nekem meséltek. Budapesten, az egyik színházban, a Katonában vagy a Tháliában. Tadeuszt egy bennfentes ismerősöm meghívta egy előadásra. Nem volt jegyük, beültették őket a tűzoltóságnak fenntartott helyre. Az előadás rendben lement, nem történt semmi rendkívüli. Amikor lement a függöny, Tadeusz nevetve mondta: Milyen szerencse, hogy nem volt tűz, nekünk kellett volna oltani.

**Kondolencje,
nekrológi**

**Részvét-
nyilvánítások,
nekrológok**

Wydawnictwo Studio Emka

Z głębokim żalem żegnamy naszego autora i przyjaciela Tadeusza Olszańskiego. Legenda dziennikarstwa, sprawozdawca m.in. z sześciu igrzysk olimpijskich, zmarł w wieku 94 lat, ale na zawsze pozostanie w naszych sercach. Tadeusz Olszański był legendą dziennikarstwa sportowego, znanym m.in. z wybitnych relacji z igrzysk olimpijskich. W swojej „Osobistej historii olimpiad” opisał historię tak wielkich zawodników, jak Paavo Nurmi, Janusz Kusociński czy Carl Lewis. Był nie tylko uznanym dziennikarzem, publicystą, ale też pasjonatem i tłumaczem literatury węgierskiej, autorem książek, laureatem wielu nagród. W 2021 r. uznany został za najlepszego dziennikarza prasowego z okazji 100-lecia „Przeglądu Sportowego” (plebiscyt zorganizował Klub Dziennikarzy Sportowych). W 1996 r. odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Republiki Węgierskiej. Otrzymał także nagrodę Fair Play UNESCO i wiele innych wielkich wyróżnień. Dla nas jednak przede wszystkim był wspaniałym człowiekiem i przyjacielem.

Rodzinnie i najbliższym przekazujemy głębokie wyrazy współczucia.

Zespół Wydawnictwa Studio EMKA

Tadeusz Późniak (Polityka)

Nie żyje wybitny dziennikarz Tadeusz Olszański

Legenda dziennikarstwa, sprawozdawca m.in. z sześciu igrzysk olimpijskich, zmarł w Piasecznie w wieku 94 lat. Tadeusz Olszański od lat 90. do końca swojej dziennikarskiej kariery był związany z „Polityką”.

Tadeusz Olszański urodził się w Stanisławowie 28 sierpnia 1929 r. W czasie wojny jego rodzina przeniosła się na Węgry, tam ukończył polskie gimnazjum. Maturę zdał już w Opolu, następnie studiował dziennikarstwo na UW.

Był członkiem wielu redakcji, kierował m.in. sportem w „Sztandarze Młodych”, gdzie w 1963 r. stworzył akcję, która miała zwrócić uwagę na najjaśniejsze przykłady sportowców w coraz bardziej brutalnym świecie zawodniczym. Za najbardziej dżentelmeńskiego sportowca został wówczas uznany bokser Zbigniew Pietrzykowski. Akcja dała początek promowaniu w sporcie zasad *fair play*.

Olszański był także zastępcą redaktora naczelnego „Sportowca”, zastępcą redaktora naczelnego redakcji sportowej TVP, kierował działem olimpijskim Krajowej Agencji Wydawniczej. Współpracował też z „Dookoła Świata”, „Boksem”, „Perspektywami”, „Szpilkami”, „Gentlemanem” czy „Urodą”.

Był legendą dziennikarstwa sportowego, znanym m. in. z wybitnych relacji z igrzysk olimpijskich. W swojej *Osobistej historii olimpiad* opisał historię tak wielkich zawodników, jak Paavo Nurmi, Janusz Kusociński czy Carl Lewis.

Olszański był pasjonatem literatury węgierskiej, od 1986 do 1990 r. szefował Ośrodkowi Kultury Polskiej w Budapeszcie (przetłumaczył ponad 40 węgierskich powieści i dramatów, w tym niezwykle popularną powieść dla młodzieży *Chłopcy z Placu Broni*). Przez cztery lata był korespondentem Polskiego Radia i Telewizji na Węgrzech oraz w Jugosławii.

Następnie – aż do końca swojej aktywności zawodowej – związał się z tygodnikiem „Polityka”.

Za książkę *Czysta gra* napisaną razem z Janem Lisem Tadeusz Olszański otrzymał nagrodę Fair Play UNESCO. W 2021 r. uznany został za najlepszego dziennikarza prasowego z okazji 100-lecia „Przeglądu Sportowego” (plebiscyt zorganizował Klub Dziennikarzy Sportowych).

W 2009 r. odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Republiki Węgierskiej.

O śmierci Tadeusza Olszańskiego poinformowała jego rodzina.

24 września 2023 r.

Odszedł Tadeusz Olszański...

W jego długim życiu Węgry były stale obecne – podczas drugiej wojny światowej uczęszczał do polskiego gimnazjum w Balatonboglár, a w latach 1980 był dyrektorem Ośrodka Kultury Polskiej w Budapeszcie. Obok bogatego dorobku dziennikarza i korespondenta sportowego miał na koncie wiele książek dot. Węgier: tłumaczenia („Chłopcy z Placu Broni” Ferenc Molnára), przewodniki („Budapeszt” wraz z żoną Barbarą), książki kucharskie („Nobel dla papryki”, „Na węgierskim stole. Pysznie i domowo” wraz z Klará Molnár), a także wspomnienia („Było, minęło, zostało w pamięci”).

**Bardzo smutna wiadomość ...
Zmarł Członek Honorowy
Stowarzyszenia Portius
TADEUSZ OLSZAŃSKI...
Cześć Jego Pamięci! Miał 94 lata**

Tadeusz Olszański urodził się 28 sierpnia 1929 roku w Stanisławowie. Jesienią 1943 roku rodzina przeniosła się na Węgry, a on uczęszczał do polskiego gimnazjum w Balatonboglar. Potem zaczął się kolejny etap życia. W Opolu, gdzie osiedliła się po wojnie rodzina zdał maturę, a potem w 1952 roku skończył Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Przez wiele lat kierował działem sportowym „Sztandaru Młodych”, był zastępcą redaktora naczelnego „Sportowca”, zastępcą redaktora naczelnego redakcji sportowej TVP, kierował także działem olimpijskim wydawnictwa Krajowej Agencji Wydawniczej.

Tadeusz Olszański to jeden z najlepszych dziennikarzy sportowych w historii.

Relacje Olszańskiego z igrzysk były pełne niezwykle interesujących informacji opisujących kariery i dramaty znakomitych olimpijczyków, od Nurmiego, Kusocińskiego, Owensa i Carla Lewisa, które opisał w *Osobistej historii olimpiad*.

Kolejną pasją Olszańskiego była literatura węgierska, przetłumaczył ponad czterdzieści powieści i dramatów, w tym niezwykle popularną w świecie powieść dla młodzieży *Chłopcy z Placu Broni* Ferencza Molnara.

Przez cztery lata do 1990 roku był dyrektorem Ośrodka Kultury Polskiej w Budapeszcie, a w latach 1990-1994 korespondentem Polskiego Radia i telewizji na Węgrzech i Jugosławii.

Potem związał się do końca aktywności zawodowej z tygodnikiem „Polityka”, współpracując jako dziennikarz sportowy, komentował także sprawy związane wydarzeniami na Węgrzech i w krajach bałkańskich.

W książce *Kresy Kresów Stanisławów* Olszański powrócił do swoich korzeni, czyli do trzeciego po Krakowie i Lwowie miasta Galicji – Stanisławowa.

W ostatniej książce *Było, minęło, zostało w pamięci* wydanej w 2022 roku napisał: „Żyłem dla pisania i z pisania. Byłem dziennikarzem, nie tylko sportowym, a także tłumaczem literatury węgierskiej, korespondentem radia i telewizji, w sumie jednak chyba najbardziej pisarzem”.

Współpracował z redakcjami „Dookoła Świata”, „Boksu”, „Perspektyw”, „Szpilek”, „Zdrowia” „Gentlemana” i „Urody”.

Otrzymał nagrodę Fair Play UNESCO za książkę napisaną z Janem Lisem *Czysta Gra*.

Elizabeth Adam

Przykro!

Tadeusz Ciechomski

Świeć, Panie. Nyugodjon békében.

Wojciech Zagrajek

Wieczny odpoczynek racz mu dać, Panie.

Urszula Bak

Wspaniały człowiek, mój ulubiony dyrektor Instytutu Polskiego w Budapeszcie, tłumacz literatury węgierskiej, autor barwnego Przewodnika po Budapeszcie, wyrazy współczucia dla rodziny i bliskich.

Jacek Kosiński

Wspaniale opowiadał i pisał o boksie. Jako wierny czytelnik „Boksu” miałem przyjemność kilka razy z panem Tadeuszem porozmawiać. Żal.

Noémi Mezei

Kiedy poznałam Tadeusza, nie mówiłam jeszcze po Polsku. Uczyłam się, przerażona tym, że mimo kilku języków mówionych od dzieciństwa, słuchu muzycznego i pracowitości w nauce nie poradzę sobie z tym niesfornym, pełnym wyjątków i kuriozalnych zasad, trudne...

Mohácsi Gábor

R. I. P. – wielka strata

Malgorzata Moleda-Zdziech

Bardzo smutne. Wszyscy czytaliśmy *Chłopców z Placu Broni* w Jego tłumaczeniu, wytrzymały promotor istoty węgierskości!

Kosinsky Miklós

Nyugodjék békében!

Alexandra Bata-Bocian

Zawsze serdeczny i wesoły, wielki człowiek słowa, niesamowity promotor kultury węgierskiej. Niech spoczywa w pokoju.

Valéria Poplawski

Zawsze będę pamiętać Pana Tadeusza serdecznego, uśmiechniętego, dobrego Człowieka. Zachowam go w sercu i pamięci. Wyrazy współczucia dla Rodziny i Bliskim.

Małgorzata Dratwa

Wspaniały człowiek, szczere kondolencje dla bliskich.

Molnár Istvánné Mari

Nyugodjon békében!

Raf Halik

Świetne pióro, profesjonalista, niesamowita i bogata tożsamość red. Olszańskiego.

Alicja Szczepanik

Wspaniały Człowiek, często pod koniec lat 80, podczas mojej pracy w Budapeszcie, miałam przyjemność uczestniczyć w spotkaniach z panem Tadeuszem. Doskonały gawędziarz z wielką kulturą osobistą. Szkoda, że tacy ludzie odchodzą.

Głos Polonii

Ogromna strata! Wyrazy współczucia Rodzinie i Bliskim!

Irena Makarewicz

Bardzo zasłużony dla literatury węgierskiej! RIP

Artur Golonka

Tak. Wielka szkoda

Magdalena S. Kulisiewicz

Przykro mi bardzo. Moja mama wozila go na sankach w Stanislawowie, bo mieszkali w jednym domu, a ja mialam zaszczyt razem z Tadeuszem tlumaczyz zbiorek opowiadań Moldovy *Zielono-Biala* narzeczona.

Mate Kraszel

R.I.P. – fantastyczny czlowiek...

Ákos Balázs

Elment tölünk egy igazi „bratanek”. Nyugodjék békében!

Anna Butrym

Niemozliwe...

Andrzej Jędrasik

Wspanialy, dobry czlowiek. Wiele spotkań i rozmów. Czytajac „Boks” a w nim Jego artykuly, nie przewidywalem, ze kiedyś nasze drogi się zejda. Teraz się rozeszly. Żal...

Julia Chudzyńska

Mialam lzy w oczach jak przepięknie opowiadał Pan, jak Węgrzy pomagali w Balatonboglár.

Ulka Gömöri

Wyrazy głębokiego współczucia...

Barbara Ambroziak-Grzejszczak

Niech odpoczywa w pokoju.

Tajemnice Warszawy

Wielka strata. Cześć jego pamięci!

Anna Szewczuk

Przyszedł i jego czas....

Alicja Sobczynska

I znowu mój świat zubożał. Współczuję Rodzinie.

Wojtek Salapski

Żegnaj Przyjacielu! RIP

Zofia Lang

Niepowetowana strata dla polskiej i węgierskiej kultury. Hungarysta in spe. Wielki przyjaciel nas hungarystów. Członek-założyciel Warszawskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Węgierskiej im. dr Józsefa Antalla seniora. Serdeczne wyrazy współczucia dla Rodziny!...

Janusz Smorodina Gruszka

Mam jego książki.

Darek Seba Gonet

R. I. P.

Andrzej Rola

Chwała Jego pamięci. Wybitna osobowość!!!

Mirosław Wysocki

Wspaniały dziennikarz. Pamiętajmy o Nim.

Małgorzata Nowotny

Smutna wiadomość. Redaktora Tadeusza Olszańskiego poznałam w trakcie mojej pracy dziennikarskiej. Spotykam takich Osób to jeden z jaśniejszych punktów tej niełatwej roboty. Wyrazy współczucia dla Bliskich.

Iwona Janczewska-Altyńska

Tadeusz Olszański był także tłumaczem, m. in. *Chłopców z Placu Broni*. Znał język węgierski (Jego mama była z pochodzenia Węgierką).

Mieczysław Chabowski

Poznałem Tadeusza, jak razem pracowaliśmy w Budapeszcie, Uroczy facet, znawca sportu. Dyskusja nie było końca.

Michał Słoniewski

Wspaniały, dobry i życzliwy Człowiek! Wybitny hungarysta i specjalista od dziejów sportu ! Cześć Jego pamięci!

Jerzy Antczak

Odszedł mój wielki Przyjaciel... żegnaj, Tadius...

Maciej Małek

Erudyta, znakomity warsztat i swoboda w operowaniu językiem(a-mi), wzór dzisiaj już nie do naśladowania. Kochał ludzi i swoją pracę. Emanował energią. RiP.

Ela Maciek Krasicey

Tadeusz jest Wieczny. Wybitny znawca sportu, antyków, radosnych Węgier, erudyta, Dobry Człowiek.

Adam Izydorczyk

Żegnam z wzruszeniem, bom prawie rówieśnik, w imieniu Litewskiej, której już nie ma, gdzie jego słowa wiele znaczyły...

Marzenna Koszewska

Wybitny człowiek i osobowość.

Dariusz Łanocha

Wielka postać komentatorstwa sportowego. Znał się.

Piotr Łapa

Cześć Jego pamięci.

Jolanta Zientek-Varga

Redaktor Olszański napisał też książkę kulinarną *Nobel dla papryki*. To z niej ja i mąż Węgier nauczyliśmy się gotowania po węgiersku. Do dziś z niej korzystamy od czasu do czasu, a znamy się niemal pół wieku.

Tadeusz Olszański könyvei és fordításai

A bibliográfia a Biblioteka Narodowa „Tadeusz Olszański 1929” c. 30 oldala alapján készült. Tartalmazza T. Olszański önálló műveit és azok fordításait, valamint gyűjteményes kötetben megjelent írásait és fordításait. A fordításoknál a magyar cím az eredeti könyvcím szerint szerepel.

(A szerkesztő)

Książki i tłumaczenia Tadeusza Olszańskiego

Bibliografia oparta jest na 30 stronach Biblioteki Narodowej „Tadeusz Olszański 1929”. Zawiera ona prace indywidualne T. Olszańskiego i ich tłumaczenia, a także jego pisma i przekłady opublikowane w tomie zbiorowym. W przypadku tłumaczeń tytuł węgierski podawany jest zgodnie z oryginalnym tytułem książki.

(Redaktor)

- Rajki Béla: Technika pływania** (Az úszás technikája) – Warszawa, Sport i Turystyka; Budapest, Corvina, 1959
- Gergely Sándor: Po grudzie** (Rögös út) – Warszawa, Czytelnik, 1965
- Andrzej Sieroszewski: 11 opowiadań węgierskich** (11 magyar elbeszélés) – Warszawa, Iskry, 1967
- Pięć olimpijskich kółek** (Öt olimpiai karika) – Wyd. Harcerskie, 1967
- Sánta Ferenc: Dwadzieścia godzin: Kronika** (Húsz óra) – Warszawa, Czytelnik, 1967
- Cseres Tibor: Zimne dni** (Hideg napok) – Warszawa, PIW, 1968
- Spartakiada w zakładzie pracy: poradnik organizatora** (Szpartakiáda a munkahelyen: a szervező kézikönyve) – Warszawa, Wyd. Związkowe CRZZ, 1969
- Gyurkó László: Lenin – październik** (Lenin, október) – Warszawa, PIW, 1970
- MW Magazyn Węgierski** (Magyar magazin) – Warszawa, PA Interpress, 1970
- Moldova György: Zielona-biała narzeczona i inne opowiadania** (Andrzej Sieroszewski, Jan Zimierski) (A zöld-fehér menyasszony) – Warszawa, Czytelnik, 1972
- Opowiadania pisarzy węgierskich XX w.** (XX. századi magyar írók elbeszélései) – Warszawa, Nasza Księgarnia, 1972
- Szybciej, wyżej, dalej!** (Gyorsabban, magasabbra, távolabbra!) – Warszawa, Ruch, 1972
- Witold Duński, Artur Jaroszewski, T.O.: Jak zostać mistrzem** (Hogyan legyünk bajnokok) – Warszawa, Horyzonty, 1972

- Balázs Éva: O gwiazdce, która uciekła z nieba** (A megszökött csillag) –
Warszawa, Nasza Księgarnia, 1973
- Ottlik Géza: Szkoła na granicy** (Iskola a határon) – Warszawa, PIW, 1973
- Juhász Ernő; Szentlélek, Tihamér: Kair starożytny** (Az ókori Kairó) –
Warszawa, Sport i Turystyka, 1973
- Za metą i dalej** (Túl a célvonalon és tovább) – Warszawa, Sport i Turystyka,
1973
- Magia igrzysk** (A játékok mágija) – Warszawa, Iskry, 1974
- Czwarta runda** (Negyedik kör) – Warszawa, Sport i Turystyka, 1975
- Kertész Ákos: Makra, czyli cena przegranej** (Makra) – Warszawa, PIW, 1975
- Podróż na Węgry** (Utazás Magyarországra) – Warszawa, KAW, RSW Prasa,
1975
- Budapesztańskie ABC** (Budapesti ABC) – Warszawa, Iskry, 1976
- Olimpiady letnie** (Nyári olimpiák) – Warszawa, KAW, RSW Prasa, 1976
- Wyżej, nad poprzeczkę** (Magasabbra, a lécz fölé) – Warszawa, Nasza księgarnia,
1976
- Wszystko za medal: reportaże z Montrealu** (Mindent az éremért: riportok
Montrealból) – Warszawa, Iskry, 1977
- Déry Tibor: Jednouchy** (A félfülű) – Warszawa, Czytelnik, 1978
- Jacek Gmoch – alchemia futbolu** (Jacek Gmoch: a futball alkímiája) – Warszawa,
KAW, 1978

Nobel dla papryki: kuchnia węgierska (Nobel-díj a paprikának: magyar konyha) – Warszawa, Watra, 1978

Dramaty mistrzostw świata (Világbajnokságok drámái) – Warszawa, KAW, 1978

Balázs József: Madziarzy (Magyarok) – Warszawa, PIW, 1979

Jan Lis, T.O.: Od Aten do Moskwy (Athéntól Moszkváig) – Warszawa, KAW, 1979.

Od Bobrowa do Jaszczenki: opowieści o sportowcach Związku Radzieckiego (Bobrovtól Jascsenkőig: elbeszélések a Szovjetunió sportolóiról) – Warszawa, KAW, 1979

Cseres Tibor: Zimne dni (Hideg napok) – Warszawa, PIW, 1980

Jan Lis T.O.: Czas igrzysk: od Aten do Moskwy (Játékok ideje: Athéntól Moszkváig) – Warszawa, KAW, 1980

Jerzy Kraszewski, Jerzy Redlich, T.O.: Moskiewskie ABC (Moszkvai ABC) – Warszawa, Iskry, 1980

Kertész Ákos: Makra, czyli cena przegranej (Makra) – Warszawa, PIW, 1980

Moldova György: Niezwyciężona jedenastka i inne opowiadania (A verhetetlen tizenegy és más elbeszélések)

Spotkania z Węgrami (Találkozások magyarokkal) – Warszawa, KAW, 1982

Déry Tibor: Wyimaginowany reportaż z amerykańskiego pop-festiwalu (Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról) – Kraków, Wyd. Literackie, 1982

Déry Tibor: Wyimaginowany reportaż z amerykańskiego pop-festiwalu (Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról) – Gdańsk, Teatr Wybrzeże, 1983

Kertész Ákos: Szklana klatka; Kto ryzykuje, ten zyskuje; Imieniny
(Üvegkálitka; Aki mer, az nyer; Névnep) Alicja Mazurkiewicz, Krystyna
Pisarska, T.O. – Warszawa, Czytelnik, 1983

Végh Antal: 90 minut (90 perc) – Warszawa, Iskry, 1983

Budapesztańskie ABC (Budapesti ABC) – Warszawa, Iskry, 1984

Jan Lis, T.O.: Czysta gra (Tiszta játék) – Warszawa, WSiT, 1985

Piłkarskie mistrzostwa świata (Labdarúgó világbajnokságok) – Warszawa,
KAW, 1985

**Barátok a bajban (Két haza; Csákánnyal a föld alatt; A lengyelek és
Magyarország)** (Aleksander Tomczyk, Jerzy Robert Nowak) – Budapest,
Európa, 1985

Gol! (Gól!) – Warszawa, KAW, 1986

Rycerze fair play (A fair play lovagjai) – Warszawa, Sport i Turystyka, 1986

Thi đấu cao thượng (Czysta gra) – H. : Thể dục thể thao, 1986

Z podróźnej walizki (Az útibóröndböl) – Warszawa, KAW, 1986

Gyurkó László: Błogosławione pielöwędrowanie doktora Fausta (Faustus
doktor boldogságos pokoljárása) – Warszawa, PIW, 1987

Gyurkó László: W cieniu śmierci (A halál árnyéka) – Warszawa, Czytelnik,
1987

Wellner István: Budapest: przewodnik (Budapesti útikalauz) – Warszawa,
Sport i Turystyka, 1987

Jeśli nie wygram, umrę! (Ha nem nyerek, meghalok!) – Warszawa, Iskry, 1988

- Synowie Arpada (Árpád fiai)** – Warszawa, MAW, 1988
- Магия спорта: страницы олимпийской хроники (A sport mágiája: az olimpiai krónika lapjai)** – Moskwa, Planeta, 1989
- Została legenda: rzecz o Feliksie Stammie (A legenda megmaradt: beszéd Feliks Stammról)** – Poznań, KAW, 1989
- Szerdahelyi Szabolcs: Seksobój (Szex-tusa)** – Warszawa, KAW, 1991
- Podróże z łyżką i widelcem (Utazások kanállal és villával)** – Warszawa, Watra, 1994
- Mój brat cię zabije! O wojnie w Jugosławii (A bátyám megöl téged! A jugoszláviai háborúról)** – Warszawa, Trio, 1995
- Byłem asystentem doktora Mengele: wspomnienia lekarza z Oświęcimia (Orvos voltam Auschwitzban)** – Warszawa, Trio, 1996
- Ohlásit' ewanjelium král'ovstvá (Hogy hirdessék a királyság evangéliumát) – Spišské Podhradie : Kňazský Seminár Biskupa Jána Vojtaššáka, 1997**
- Wiek igrzysk: 1896 Ateny – 1996 Atlanta (Játékok évszázada: 1896 Athén – 1996 Atlanta)** – Warszawa, Sprint, 1997
- Dziennikarze turystyczni: who is who? / Klub Publicystyki Turystycznej (Turisztikai újságírók: who is who? / Turisztikai Publicisztikai Klub)** – Kraków, Smit i Smit, 1998
- Węgry 1998/99 (Magyarország 1998/99)** – Warszawa, Tour-Press, 1998
- Barbara Olszańska, T.O.: Budapeszt (Budapest)** – Warszawa, Wiedza i Życie, 2000

Osobista historia olimpiad (Az olimpiák személyes története) – Warszawa, KAW, 2000

Jan Lis, T.O.: Od Aten do Sidney 2000: Od Aten do Sidney 1896-2000, od Chamonix do Nagano 1924-1998, Polski Komitet Olimpijski 1919-1999 (Athéntól Sidney 2000-ig; Athéntól Sidney-ig 1896-2000, Chamonix-tól Naganóig 1924-1998, a Lengyel Olimpiai Bizottság 1919-1999) – Warszawa, PWS Sprint, 2000

Hamvas, Béla: Filozofia wina (A bor filozófiája) – Warszawa, Studio Emka, 2001

„... e adesso mio fratello t'ammazerà!": reportage e riflessioni sulla guerra in Jugoslavia 1990-1994 („...és most a bátyám megöl téged!": Tudósítások és gondolatok a jugoszláviai háborúról) – Melendugno : Zane Editrice, 2003

Kertész, Imre: Eureka! (Heuréka!) – Res Publica Nowa, 2003

Klára Molnár, T.O.: Na węgierskim stole: pysznie i domowo (Magyar asztalon: finoman és háziasan) – Warszawa, Studio Emka, 2003

Barbara Olszańska, T.O.: Budapeszt (Budapest) – New York, DK Pub., 2004

Kuchnia erotyczna (Erotikus konyha) – Warszawa, Rosner & Wspólnicy, 2004

Tadeusza Olszańskiego wędrówki po kuchniach świata (Tadeusz Olszański vándorlásai a világ konyháiban) – Warszawa, Watra, 2005

Bodor Ádám: Z powrotem do uszatej sowy: opowiadania (Vissza a fülesbagolyhoz – elbeszélések) Małgorzata Komorowska-Fotek, Elżbieta Sobolewska – Wołowiec, Wyd. Czarne, 2007

Molnár Ferenc: Chłopcy z Placu Broni (A Pál utcai fiúk) – Warszawa, Nasza Księgarnia, 2009

- Klára Molnár, T.O.: Na węgierskim stole: pysznie i domowo** (Magyar asztalon: finoman és háziasan) – Warszawa, Studio Emka, 2012
- Kresy Kresów – Stanisławów** (Határvidékek határvidéke – Stanisławów) – Warszawa, Iskry, 2008
- Złote gody Bema: tożsamość bratanków** (Bem aranylakodalma: az unokatestvérek identitása) – Budapest, A Magyarországi Lengyelek Bem József Kulturális Egyesülete, 2008
- Nobel dla papryki: kuchnia węgierska** (Nobel-díj a paprikának: magyar konyha) – Warszawa, Studio Emka, 2011
- 50 legend futbolu** (50 football-legenda) – Warszawa, Polityka Spółdzielnia Pracy, 2011
- Barbara Olszańska, T.O.: Ungari** (Magyarország) – Tallinn, Koolibri, 2011
- Barbara Olszańska, T.O.: Hungary** (Magyarország) – London, Dorling Kindersley, 2013
- Molnár Ferenc: Chłopcy z Placu Broni** (A Pál utcai fiúk) – Warszawa, Nasza Księgarnia, 2015
- Колисью Станиславови** (Kresy Kresów – Stanisławów; Stanisławów jednak żyje) – Brusturiv: Discursus, 2016
- Hej Mostowi, Mostowi...: Monografia rodu Mostowych** (Hej, Mosztoviak, Mosztoviak...! A Mostowy-család monográfiája) – Poronin, Nowy Targ, Zakład Poligraficzny MK, 2016
- Olgierd Budrewicz dżentelmen w podróży: wspomnienia przyjaciół** (Olgierd Budrewicz, egy gentleman utazásai: barátai visszaemlékezései) – Instytut Wyd. Erica, 2016

Grzegorz Majchrzak, T.O.: Smutni panowie na olimpijskim szlaku: inwigilacja polskich olimpijczyków przez Służbę Bezpieczeństwa (Szomorú urak az olimpiai ösvényen: lengyel olimpikonok állambiztonsági megfigyelése) – Warszawa, Narodowe Centrum Kultury, 2017

Nyiszli Miklós: Byłem asystentem doktora Mengele: wspomnienia lekarza z Auschwitz (Orvos voltam Auschwitzban) – Oświęcim : Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, 2017

Kresy Kresów: Stanisławów jednak żyje (Határvidékek határvidéke: Stanisławów mégis él) – Kraków, Wysoki Zamek, 2019

Igrzyska osobiście (Játékok személyesen) – Warszawa, Studio Emka, 2021

Było, minęło, zostało w pamięci (Volt, elmúlt, megmaradt az emlékezetben) – Warszawa, Studio Emka, 2022

Kresy kresów: Stanisławów jednak żyje (Határvidékek határvidékei: Stanisławów mégis él) – Kraków, Wysoki Zamek, 2023

Molnár Ferenc: Chłopcy z Placu Broni (A Pál utcai fiúk) – Warszawa, Nasza Księgarnia, 2023

Tartalom – Treść

Przedmowa	5
Előszó	7
A szerkesztőtől – Od redaktora	9
Mitrovits Miklós	11
Tadeusz Olszański	15

A család – Rodzina	17
Michał Olszański	18
Julek Szumowski	20

Barátok, ismerősök, pályatársak / Przyjaciele, znajomi, koledzy	23
Asztalos András	24
Gordon István	27
Prof. Bogdán J. Góralczyk	31
Tadeusz Olszański – Hárs Gábor	36
Hegyi Gyula	38
Jerzy Jakobsche	43
Dr. Kamuti Jenő	44
Kovács István	45
Seweryn Kowalski	48

Zofia Lang	49
Andrzej Lewandowski	51
Michał Listkiewicz	53
István András Molnár (jr.)	55
D. Molnár István	56
Molnár Klára	60
Róna Iván	63
Wojtek Salapski	64
György Schaffler	65
Jerzy Snopek	66
Elżbieta Sobolewska	72
Barbara Wiechno	73
Wiesław Władyka	75
Bohdan Zadura	77
Hárs Gábor	80

Kondolencje, nekrologi /
Részvétnyilvánítások, nekrológok 87

Tadeusz Olszański könyvei és fordításai /
Książki i tłumaczenia Tadeusza Olszańskiego 101

LENGYEL
INTÉZET
BUDAPEST

ISBN 978-83-68207-39-2

9 788368 207392